



KOMISIJA EVROPSKIH ZAJEDNICA

Brisel, 6.11.2007.
COM(2007) 663

SAOPĆENJE KOMISIJE ZA EVROPSKO VIJEĆE I PARLAMENT
Strategija proširenja i ključni izazovi 2007.-2008.

{SEC(2007) 1429}
{SEC(2007) 1430}
{SEC(2007) 1431}
{SEC(2007) 1432}
{SEC(2007) 1433}
{SEC(2007) 1434}
{SEC(2007) 1435}
{SEC(2007) 1436}

SAOPĆENJE KOMISIJE ZA EVROPSKO VIJEĆE I PARLAMENT

Strategija proširenja i ključni izazovi 2007.-2008.

UVOD

Politika proširenja je jedan od najmoćnijih instrumenata politike Evropske unije. Ona služi za postizanje strateških interesa Evropske unije u osiguranju stabilnosti, sigurnosti i sprečavanju sukoba. Ova politika pomaže povećanju prosperiteta i razvojnih mogućnosti, kao i osiguravanju vitalnih transportnih i energetskeg ruta. Postojeća agenda proširenja obuhvata zemlje Zapadnog Balkana i Tursku. Ovim zemljama je ponuđena perspektiva članstva u EU, nakon što ispune za to neophodne uslove.

Sljedeća godina će biti od izuzetne važnosti za konsolidiranje procesa tranzicije u zemljama Zapadnog Balkana. One će od Pakta stabilnosti preuzeti odgovornost za unapređenje regionalne saradnje, koja je od ključnog značaja za pomirenje i uspostavu dobrosusjedskih odnosa. Pregovori o priključenju sa Hrvatskom dobro napreduju i ulaze u odlučujuću fazu. Time se cijeloj regiji pokazuje da je članstvo u Evropskoj uniji realnost. U narednoj godini se očekuje da će sporazumi o stabilizaciji i pridruživanju, koji sa konačnim ciljem pristupanja regionalne partnere bolje povezuju sa EU, biti privedeni kraju.

Istovremeno, sama regija je suočena sa velikim problemima, počevši od potrebe da se riješi status Kosova. Visoko mjesto na agendi će zauzimati evropski put Srbije, izgradnja države u Bosni i Hercegovini gdje će domaće vlasti preuzeti odgovornost, te bolja uprava u Bivšoj jugoslavenskoj Republici Makedoniji, Albaniji i Crnoj Gori. Većina ovih zemalja je suočena sa važnim izazovima koji se tiču uprave i ispunjavanja jasno utvrđenih uslova iz procesa stabilizacije i pridruživanja. Evropska unija mora biti spremna kako bi u idućoj godini pružila podršku i odgovorila razvoju tako što će maksimalno koristiti instrumente za provođenje svoje politike.

Nakon parlamentarnih i predsjedničkih izbora za Tursku je važno da nastavi sa provođenjem ključnih reformi koje su neophodne za konsolidiranje osnovna prava i slobode. Pregovori o pristupanju sa Turskom moraju se nastaviti tempom koji odražava tempo provođenja reformi u samoj zemlji, kao i tempo kojim Turska ispunjava relevantne uslove.

Na toj osnovi, dosljedna provedba obnovljenog konsenzusa koje je Evropsko vijeće definiralo u decembru 2006. godine, sada je važnija nego ikad. Taj konsenzus je zasnovan na principima konsolidiranja obaveza, poštene i stroge uslovljenosti i bolje komunikacije sa javnošću, u kombinaciji sa kapacitetom Evropske unije za integriranje novih članova. Tempo kojim se zemlja kandidatkinja ili potencijalna kandidatkinja približava EU odražava tempo političkih i ekonomskih reformi koje ta zemlja provodi, kao i njen kapacitet da potpuno preuzme prava i obaveza koje proizlaze iz članstva. Komisija poboljšava kvalitetu procesa proširenja tako što u ranoj fazi pokreće pitanja poput reforme javne uprave i pravosuđa, te borbe protiv korupcije, tako što u potpunosti koristi svoja mjerila (benchmarks), te unosi više transparentnosti u proces. Komisija priprema prvu studiju učinka u kojoj će analizirati učinak pristupanja zemlje kandidatkinje u određenim oblastima politika.

Zakonsku osnovu proširenja čini član 49. Ugovora o Evropskoj uniji¹, kojim se određuje da: "svaka evropska država koja poštuje principe navedene u članu 6(1). može aplicirati za članstvo u Uniji. (...)"².

Evropsko vijeće je u decembru 2006. godine zaključilo da "proširenje predstavlja uspjeh za Evropsku uniju i za cijelu Evropu. Ono je pomoglo da se prevaziđu podjele unutar Evrope, te je doprinijelo miru i stabilnosti cijelog kontinenta. Njime su pokrenute reforme i učvršćeni zajednički principi slobode, demokratije, poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda, vladavine prava, kao i tržišne ekonomije. Šire unutarnje tržište i ekonomska saradnja povećali su prosperitet i konkurentnost, što je proširenoj Evropi omogućilo da se bolje suoči sa izazovima globalizacije. Proširenje je također povećalo značaj EU-a u svijetu i učinilo je snažnijim međunarodnim partnerom."

Dvanaest zemalja članica, koje su pristupile EU u petom krugu proširenja, pokazale su dobar nivo poštivanja zakonodavstva EU. To pokazuje vrijednost rigoroznih reformskih napora iskombinovanih sa pritiskom i disciplinom Evropske unije. Zahvaljujući dobrim pripremama, EU je nakon proširenja nastavila neometano funkcionirati.

Zemlje članice su u svim dijelovima EU-a imale koristi od većeg ekonomskog rasta. Slovenija je usvojila euro u januaru 2007. godine, a Kipar i Malta će to učiniti u 2008. godini. Pažljive pripreme koje su izvršile zemlje članice i Komisija, u kombinaciji sa rastućim trgovinskim i investicionim tokovima, pomogle su novim zemljama članicama da se postepeno približe prosječnom životnom standardu u EU-u. Između 1998. i 2006. godine u dvanaest zemalja članica, koje su se pridružile u petom proširenju, godišnji prosjek rasta BNP-a je bio 4.3% u poređenju sa 2.2% u starim zemljama članicama³. Trgovina između starih i novih zemalja članica je značajno porasla u zadnjoj deceniji. Izvoz i uvoz između deset zemalja članica koje su se priključile 2004. godine i petnaest starih zemalja članica, učestvovalo se između 1995. i 2006. godine, dok se ukupna trgovina između njih u navedenom periodu udvostručila. Uključivanjem dvanaest dinamičnih ekonomija sa preko 100 miliona potrošača i rastućom kupovnom moći u svoje unutarnje tržište, Unija je povećala svoju konkurentnost i značaj u svjetskoj ekonomiji. Deset mjeseci nakon pridruživanja, Bugarska i Rumunija nastavljaju sa ekonomskim rastom i ulaganjima. Prognoze rasta za Rumuniju i Bugarsku u 2007. godini mnogo su veće od očekivane prosječne stope rasta u EU. Komisija je krajem 2006. godine poduzela zaštitne mjere kako bi prevazišla određene nedostatke u obje zemlje. Komisija je u junu objavila prve izvještaje o Mehanizmu saradnje i verifikacije u sektoru pravosuđa i unutarnjih poslova kao i mjerama zaštite⁴. Komisija će napraviti pregled napretka koji je postignut u ovom području, te početkom 2008. godine napraviti izvještaj.

Što se tiče kiparskog pitanja, čelni ljudi zajednica kiparskih Grka i Turaka moraju intenzivirati napore u obnavljanju pregovora s ciljem postizanja sveobuhvatnog rješenja pod pokroviteljstvom UN-a. Komisija primjenjuje instrument finansijske podrške kako bi podstakla ekonomski razvoj zajednice kiparskih Turaka i olakšala buduće ponovno ujedinjenje otoka. Povećano korištenje Uredbe o zelenoj liniji, kojom se omogućava kretanje ljudi i roba na cijelom Kipru, bit će od koristi objema zajednicama. Preostaje da Vijeće usvoji

¹ Evropsko vijeće je usvojilo novi ugovor u oktobru 2007. godine.

² Član 6(1) definira da se "Unija temelji na principima slobode, demokratije, poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda i vladavine prava, principima koji su zajednički za sve zemlje članice "

³ Na osnovu podataka Eurostat-a.

⁴ Izvještaj o napretku Bugarske i Rumunije o ispunjenju pratećih mjera koje uslijede nakon pristupanja.

⁴ Izvještaji o napretku Bugarske i Rumunije o ispunjavanju pratećih mjera koje slijede nakon pristupanja COM(2007)377 i COM(2007) 378, od 27. juna 2007. godine.

Uredbu o direktnoj trgovini sa sjevernim dijelom Kipra koju je Komisija predložila kako bi umanjila izolaciju zajednice kiparskih Turaka.

U zemljama koje su uključene u trenutnu agendu proširenja – zemlje Zapadnog Balkana i Turska – poticaj Evropske unije doprinosi stabilnosti i podstiče važne političke i ekonomske reforme. Međutim, pred njima još uvijek stoje značajni izazovi. Od izuzetnog je značaja da se održi vidljivost i vjerovatnost njihove perspektive pristupanja, kao i da se osigura podrška za proširenje u zemljama članicama.

Komisija će nastaviti da poboljšava kvalitet procesa proširenja. Politika proširenja će staviti veći naglasak na temeljna pitanja izgradnje države, dobrog upravljanja, reforme javne uprave i pravosuđa, vladavine prava, pomirenja, poštivanje saradnje sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) i razvoja civilnog društva. Moraju se unaprijediti kontakti među ljudima; posebno je vrijeme da se inicira dijalog o liberalizaciji viznog režima za građane zemalja Zapadnog Balkana. Potrebno je nastaviti sa razvojem regionalne saradnje u zemljama Zapadnog Balkana, posebno u smislu da odgovornost u ovom području preuzmu domaće vlasti.

Evropska unija će u svim zemljama obuhvaćenim proširenjem, nastaviti da u potpunosti koristi svoje pretpristupne instrumente kako bi riješila ključne izazove. Rezultati koji su postignuti u provedbi obaveza posebno iz sporazuma o pridruživanju, od posebnog su značaja za prelazak iz jedne faze u napredniju na putu ka integraciji u EU, što će se strogo pratiti. Komisija u ovom dokumentu iznosi jedan broj mjera kako bi podigla svijest o politikama i zakonima EU i kako bi pripremila sljedeće korake u procesu proširenja.

Komisija prilagođava instrumente pretpristupne politike trenutnim izazovima politike proširenja. Od januara 2007. godine koristi novi finansijski instrument, Instrument za pretpristupnu pomoć (IPA). U programiranju pomoći u okviru IPA-e, bolji fokus na prioritetne reforme odražavat će fazu procesa tranzicije u kojoj se svaki partner nalazi. Komisija trenutno predlaže revidiranje Evropskog i Pristupnog partnerstva koji će služiti kao ključni pokazatelji u postavljanju prioriteta. Ona također predlaže revidirani Višegodišnji indikativni finansijski okvir za IPA-u, za period 2009.-2011. godine. Komisija će uvesti instrument za dalji razvoj civilnog društva, posebno kroz projekte izgradnje kapaciteta i razmjene. Time će se staviti dodatni naglasak na programe kojima se podržava izgradnja državnih institucija, bolje upravljanje, institucionalna reforma i administrativni kapacitet.

Tražit će se maksimalni efekat podrške u vidu grantova za razvoj privatnog sektora i investiranje u infrastrukturu, putem intenzivirane saradnje sa Evropskom investicijskom bankom (EIB) kao i Evropskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) i drugim međunarodnim finansijskim institucijama (IFI). Komisija će osigurati tješnju koordinaciju sa drugim donatorima, zavisno od prirode njihovih aktivnosti, i podstaći ih da budu aktivni u područjima koje je ovaj dokumenat ocijenio kao prioritetna. Racionalizirat će se provedba u skladu sa prenošenjem odgovornosti sa Evropske agencije za obnovu na urede i delegacije Evropske komisije.

Zemlje članice su u najboljoj poziciji da preuzmu vodstvo u informiranju javnosti o tome da je proširenje od koristi za EU. Komisija će nastaviti da obavlja svoj dio tako što će unaprijediti protok činjeničnih informacija o pitanjima proširenja. Nadograđujući postojeću strategiju EU, ovo saopćenje analizira ključne izazove na putu ka EU. Ono prikazuje pristup kojim će se prilagoditi instrumenti politike proširenja i stavlja veći naglasak na područja u kojima se mora hitno postići pomak, uzimajući u obzir iskustva iz prethodnih proširenja.

TREKUTNI IZAZOVI U ZEMLJAMA PROŠIREKJA

Zemljama Zapadnog Balkana i Turskoj je data perspektiva članstva u EU onda kada za to ispune neophodne uslove. Imajući u vidu trenutno stanje priprema u ovim zemljama, njihovo pristupanje će se desiti srednjeročno i dugoročno. Trenutno su u središtu pažnje detaljne pripreme koje će omogućiti zemljama iz procesa proširenja da riješe temeljna pitanja iz oblasti vladavine i ekonomije, kao i pitanja koja se tiču zakona i politika EU.

2.1. Zapadni Balkan

Zalaganjem EU-a u zemljama Zapadnog Balkana u okviru procesa stabilizacije i pridruživanja, koji će dovesti do mogućeg članstva, došlo je do značajnog napretka koji su zemlje iz regije postigle u zadnjih nekoliko godina.

Održana je stabilnost, a proces obnove nakon ratnih događanja iz 1990-tih skoro je završen. Vlasti su demokratski izabrane širom regije. Ekonomski rast je ubrzan, poboljšana je makroekonomska stabilnost i porastao je životni standard. Provode se važne reforme kako bi se ojačala vladavina prava i modernizirale ekonomske i socijalne strukture. Porasla je regionalna saradnja, uključujući područja trgovine, energije, transporta i zaštite okoliša. Zemlje Zapadnog Balkana sve više preuzimaju vlasništvo u regionalnim inicijativama.

Sve zemlje Zapadnog Balkana se približavaju EU, iako različitom brzinom. U toku su pregovori o pristupanju Hrvatske EU, a Bivša jugoslavenska Republika Makedonija je dobila status kandidatkinje. EU je na putu da zaključi sporazume o stabilizaciji i pridruživanju sa zemljama iz regije, a ekonomska integracija je na naprednom nivou. Zemlje Zapadnog Balkana su sa Evropskom unijom potpisale sporazume o viznim olakšicama i readmisiji.

Ova dostignuća sada treba konsolidirati i učiniti nepovratnim. Moraju se riješiti još neki dodatni izazovi. Sveukupni proces provođenja reformi je u nekoliko zemalja usporen. Izgradnja države, kao i bolja uprava u većini zemalja Zapadnog Balkana i dalje predstavljaju razlog za zabrinutost. Situacija na Kosovu⁵ i dalje zahtijeva značajno prisustvo međunarodne zajednice. Postojeći status Kosova nije održiv; treba ga riješiti bez daljih odlaganja kako bi omogućili ekonomski i politički razvoj Kosova i osigurali regionalnu stabilnost. Kada je Bosna i Hercegovina u pitanju, nacionalistička retorika ključnih političkih vođa dovodi u pitanje dogovore postignute Dejtonsko- pariškim mirovnim sporazumom i zaustavlja reforme. Nije postignut napredak u provedbi neophodne reforme policije i ustavnog okvira. Bosna i Hercegovina mora preuzeti punu odgovornost za upravljanje državom, što trenutno zahtijeva značajno međunarodno prisustvo. U nekim drugim zemljama treba dovršiti ili potpuno provesti ustavnu reformu.

Potrebno je više dijaloga i veći duh tolerancije u svim zemljama Zapadnog Balkana, posebno za pitanja etničke prirode. Odnosi između Albanaca i Srba na Kosovu su još uvijek napeti. Pored toga, kosovski Srbi donekle učestvuju u radu institucija i uprave. Funkcioniranje državnih institucija Bosne i Hercegovine je još uvijek ugroženo etničkim podjelama. Usprkos pobjedi demokratskih snaga na parlamentarnim izborima i formiranju reformski orijentirane vlade u Srbiji, i dalje su jake ekstremističke stranke i nacionalistička retorika koje negativno djeluje na cjelokupno političko okruženje. Demokratske snage su krhke. U Bivšoj jugoslavenskoj Republici Makedoniji česte napetosti i nedovoljan stepen saradnje između političkih aktera utjecali su na normalno funkcioniranje institucija i usporile reforme. Rasprava između vlade i opozicione stranke o ustavnom pitanju je dovela do toga da ta stranka bojkotira rad parlamenta. Vrlo antagonizirano političko okruženje u Albaniji, i

⁵ Pod Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN, broj 1244

dugačak proces usvajanja ustava u Crnoj Gori, ukazuju na izazove u izgradnji moderne demokratije. Hrvatska mora uložiti dalje napore kako bi unaprijedila toleranciju prema manjinama.

Značajan napredak je postignut u ostvarivanju saradnje sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ), koja je ključni uslov iz procesa stabilizacije i pridruživanja. Hrvatska i Bivša jugoslavenska Republika Makedonija su ostvarile punu saradnju sa Sudom. Saradnja Crne Gore sa Sudom je zadovoljavajuća. Napredak koji je Srbija postigla u ovom području je omogućio nastavak i završetak tehničkih pregovora o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). Bosna i Hercegovina je također postigla napredak u saradnji sa MKSJ-om. Međutim, Srbija i Bosna i Hercegovina još uvijek moraju ostvariti punu saradnju sa ovim sudom, što će se ogledati u hapšenju preostalih osumnjičenih. Kosovo je postigao određeni napredak u saradnji sa MKSJ-om, ali zastrašivanje svjedoka i dalje predstavlja razlog za zabrinutost.

Ostvaren je ograničeni napredak u pogledu povratka izbjeglica. Mnogo izbjeglica i interno raseljenih lica živi u vrlo teškim uslovima. Primijećeno je malo napretka u poboljšanju zastupljenosti manjinskih grupa u javnim službama. Međutim, Romi i dalje ostaju najugroženija manjina u regiji. Sve zemlje moraju podstaći duh tolerancije prema manjinama i poduzeti odgovarajuće mjere za zaštitu osoba koje su žrtve diskriminacije, neprijateljskog ponašanja ili nasilja. Ovo je od izuzetne važnosti kako bi se postiglo pomirenje i dugotrajna stabilnost.

Provedba vladavine prava, posebno kroz reformu pravosuđa, i borba protiv korupcije i organiziranog kriminala su među ključnim prioritetima. Većina zemalja je poduzela korake kako bi poboljšale organizaciju i učinkovitost svojih pravosudnih sistema. Napori koji se preduzimaju kako bi se pojačala borba protiv organiziranog kriminala, donijeli su prve rezultate. Razvijaju se zakoni i institucije za borbu protiv korupcije, a u nekoliko zemalja se vrše istrage i pokrenuti su sudski postupci. Međutim, sistemi pravosuđa još uvijek zahtijevaju značajna poboljšanja u cijeloj regiji. Veoma opsežne reforme se moraju provesti na održiv način kako bi se osigurala nezavisnost, efikasnost i odgovornost pravosudnog sistema. Korupcija je i dalje veoma raširena i duboko ukorijenjena u društvo. Mjere koje su poduzete da se to spriječi nisu proporcionalne veličini problema u svim zemljama Zapadnog Balkana. Bit će neophodna jaka politička volja kako bi se iskorijenila korupcija, a počinioci bili krivično gonjeni, uključujući i predmete koji su izazvali veliki interes javnosti. Organizirani kriminal i dalje predstavlja razlog za ozbiljnu zabrinutost. Kriminalne mreže su se proširile na razne društveno-ekonomske sektore i politiku. Često im je od koristi nedovoljna transparentnost u oblasti javnih nabavki, planiranja investiranja i privatizacije. Regija je mjesto porijekla, a služi i kao tranzit za trgovinu ljudima i krijumčarenje droga. Neophodni su značajni i održivi napori u ovom području.

Administrativna sposobnost je izuzetno važan aspekt ispunjenja kopenhaskih kriterija za članstvo koji određuju sposobnost jedne zemlje da preuzme obaveze koje sobom nosi članstvo, kako je utvrđeno na sjednici Evropskog vijeća u Madridu 1995. godine. Reforma javne uprave u cijeloj regiji protječe sa određenim pozitivnim rezultatima, kao što su okvirne strategije i zakonodavstvo. Hrvatska je pokazala da ima značajan administrativni kapacitet za provedbu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). Srbija također ima značajan administrativni kapacitet da provede SSP. One sada moraju unaprijediti ovaj kapacitet i modernizirati ga kako bi bio usklađen sa zakonima i politikama EU. Administrativni kapacitet u drugim zemljama je i dalje slab i utiče na provedbu reformi i usklađivanje sa EU. Neophodno je uložiti dodatne napore u ovom pogledu. U svim zemljama su potrebna dodatna zalaganja kako bi se uspostavila državna služba koja je efikasna, stabilna i odgovorna, kako na centralnom tako i

na lokalnom nivou. U nekoliko zemalja se proces zapošljavanja, unapređenja i otpuštanja ne zasniva na objektivnim i transparentnim kriterijima. Potrebno je ojačati etičke standarde u državnoj službi. Preostaje provedba reforme policije i sigurnosnih službi u Bosni i Hercegovini i drugim zemljama.

Civilno društvo je važan element evropskog javnog života. Zemlje Zapadnog Balkana su učinile napore kako bi usvojile zakonodavstvo i strategije koje su povoljnije za razvoj civilnog društva. Učinjeni su prvi koraci ka uspostavljanju participativnije demokratije. Međutim, stepen razvijenosti civilnog društva je još uvijek nizak. Ratovi i etnički sukobi su najviše štete nanijeli društvenoj strukturi regije. Treba obučavati lokalne nevladine organizacije da bi se mogle prilagoditi postojećim okolnostima. Potrebni su dalji napori u produbljivanju slobode udruživanja, uspostavljanju zakonskih okvira i javnim poticajima za razvoj organizacija civilnog društva.

Sveukupno, ekonomski rast u regiji je ostao na prilično visokom nivou a povećane su i prosječne plate. Inflacija je umjerena i stabilna. Kvalitetna fiskalna i monetarna politika je primijenjena u većini zemalja regije. Financijski sistemi su još razvijeniji. Poboljšani su sistemi upravljanja javnim finansijama. Preduzeti su koraci kako bi se poboljšalo poslovno okruženje. Sve zemlje Zapadnog Balkana restrukturiraju i otvaraju svoje ekonomije. Stepens ekonomske integracije u EU je već na visokom nivou i dalje raste. Sporazumi o stabilizaciji i pridruživanju i novi Sporazum o slobodnoj trgovini u Srednjoj Evropi (CEFTA) zajedno stvaraju okvir koji je pogodan za trgovinu i ulaganja na Balkanu, kao što je to bio slučaj sa Srednjom i Istočnom Evropom 1990-tih. Nekoliko zemalja ima ambiciozne planove da unaprijede fizičku infrastrukturu i moderniziraju sistem socijalnog osiguranja.

Povećana konkurentnost, smanjenje visokog nivoa nezaposlenosti i jačanje razvoja kadrova i infrastrukture su i dalje ključni izazovi širom regije. Značajni fiskalni rizici i dalje ostaju, a u nekoliko zemalja postoji značajan vanjski disbalans. Nije postignut jednak napredak u kreiranju novih radnih mjesta, s obzirom da neke zemlje iz regije bilježe stopu nezaposlenosti od preko 35% i sve više raste praznina između dostupne i neophodne radne snage. Na tržištu rada i dalje nedostaje odgovarajuća kombinacija fleksibilnosti i sigurnosti za radnike i poslodavce, a porez na dohodak za registrirane kompanije je relativno visok. Ruralna ekonomija se mora dalje diversificirati. Mora se nastaviti sa fiskalnom konsolidacijom i restrukturiranjem preduzeća. Moraju se primijeniti planovi privatizacije koje je pripremila svaka zemlja. Treba dodatno potaknuti ulaganja i rast malih i srednjih poduzeća, uključujući i poboljšan pristup finansijama. Vlade moraju dodatno poboljšati poslovno okruženje i stimulirati zapošljavanje. One moraju smanjiti birokratiju, ojačati vladavinu prava, osigurati pouzdano uknjiženje zemljišta i transparentne procedure privatizacije. U nekim zemljama treba završiti i primijeniti zakonski okvir kojim se osigurava pravilno funkcioniranje tržišta. Poreske režime treba pojednostaviti. Ovim će se stimulirati ekonomska aktivnost i smanjiti visoki stepen nepoštivanja propisa u ekonomiji. Pored toga, potrebne su mjere kojima će se olakšati pristup finansijama i korištenju e-tehnologije.

Turska

Otkako je Evropsko vijeće u decembru 1999. godine odobrilo Turskoj status kandidatkinje, ova zemlja je postigla važne promjene. Pokazalo se da je evropska perspektiva ključni poticaj za reformu političkog i zakonskog sistema, kao i ekonomije Turske. Ukinuta je smrtna kazna, promijenjeni su funkcije i sastav Državnog vijeća sigurnosti u cilju povećanja civilne kontrole nad vojskom, a nizom ustavnih amandmana su poboljšane demokratske slobode. Postignut je napredak u područjima kao što su prava žena i djece, te u borbi protiv mučenja sa daljim smanjenjem prijavljenih slučajeva mučenja i zlostavljanja.

U ekonomskog pogledu, nakon ozbiljne finansijske krize u 2001. godini, kreiranje čvrstih makroekonomskih politika i strukturalne reforme, kojima se osigurala dugoročna održivost ekonomije, omogućile su brz oporavak ekonomije i poboljšalo okruženje za ulaganja. Ovo je dovelo do velikog porasta BDP-a, koji je dostigao 6.1% u 2006. godini. Inflacija je od 2001. godine opala, a turska lira je ostala jaka. Međutim, na razvoj Turske još uvijek u velikoj mjeri utiču međunarodni finansijski trendovi. Od uspostave Carinske unije 1995. godine, vrijednost trgovine sa Evropskom unijom se trostruko uvećala prema tekućim cijenama. Ovo se odražava u velikoj potražnji za proizvodima i uslugama iz EU, u kombinaciji sa dobrim rezultatima turske izvozne industrije. Pored toga, stepen direktnih stranih ulaganja je dostigao novi rekord od 16 milijardi eura u 2006. godini, što čini 4.9% BDP-a Turske, koji potiče uglavnom iz Evropske unije.

Ove reforme i strateška važnost odnosa EU sa Turskom je dovela do početka pregovora o pridruživanju u oktobru 2005. godine. Ključni princip u ovom procesu je da tempo pregovora ovisi od tempa provođenja reformi u Turskoj.

Provedba reformi je neujednačena, a od 2005. godine i usporena. Turska je u protekloj godini prošla kroz ustavnu krizu tokom izbora za predsjednika Republike, što je bio uzrok pijevremenih parlamentarnih izbora. Vojska je javno istupala izvan svog domena. Međutim, u predizbornom periodu su održane javne debate o jednom broju tradicionalno osjetljivih pitanja, a slabo civilno društvo je iskazalo privrženost demokratiji i sekularnoj državi. Održani su izbori za Veliku narodnu skupštinu uz potpuno poštivanje demokratskih standarda i vladavine prava. Novi Parlament odražava političku raznolikost zemlje. Predsjednik Republike je izabran u skladu sa ustavnim pravilima i demokratija je prevladala u civilno-vojnim odnosima. Vlada je otpočela sa radom na novom Ustavu.

Turska sada mora obnoviti zamah političkih reformi. Neophodno je uložiti dalje značajne napore, posebno u području slobode izražavanja i prava nemuslimanskih vjerskih zajednica. Potrebno je postići dalji napredak posebno u području borbe protiv korupcije, reforme pravosuđa, prava sindikalnog organiziranja i prava žena i djece, a treba ojačati odgovornost javne uprave. Turska na jugoistoku mora stvoriti preduslove pomoću kojih će se pretežnom kurdskom stanovništvu omogućiti uživanje punih prava i sloboda. Komisija će nastaviti pažljivo pratiti političku reformu, uključujući i civilnu kontrolu nad sigurnosnim snagama.

Kao odgovor na niz oružanih napada PKK-a koji su za posljedicu imali određeni broj žrtava, Parlament je u oktobru 2007. godine usvojio inicijativu kojom je ovlastio Vladu da izvrši vojnu intervenciju u sjevernom dijelu Iraka. Predsjedništvo EU-a je 22. oktobra ponovilo da EU osuđuje terorističko nasilje PKK-a u Turskoj. Nadalje, Predsjedništvo EU je izjavilo da "međunarodna zajednica, posebno svi ključni akteri u regiji, moraju podržati napore Turske da zaštiti svoje stanovništvo i bori se protiv terorizma, uz istovremeno uvažavanje vladavine prava, očuvanje međunarodnog i regionalnog mira i stabilnosti i uzdržavanje od preduzimanja nesrazmjernih vojnih aktivnosti".

Neophodne su dalje strukturalne ekonomske reforme i fiskalna konsolidacija kako bi se riješili preostali rizici za makroekonomsku stabilnost. U ključne izazove spadaju strukturalna slabost i rigidnost tržišta rada, kvaliteta vještina radne snage, niska stopa zaposlenosti, posebno žena, veliki neformalni sektor i reforma sistema socijalnog osiguranja, te sektor enegije. I dalje je ograničena diversifikacija ruralne ekonomije. Treba se pokrenuti pitanje ugroženosti Roma. Turska i dalje mora razviti sveobuhvatni pristup ekonomskog i socijalnog razvoja jugoistoka.

Dobrosusjedski odnosi i dalje ostaju ključni. Od Turske se očekuje da osigura punu nediskriminirajuću provedbu Dodatnog protokola Sporazuma o pridruživanju.

STRATEGIJA PROŠIRENJA: POKRETANJE POSTOJEĆE AGENDE

3.1. Obnovljeni konsenzus o proširenju

Proces proširenja EU doprinosi miru i stabilnosti, provođenju reformi i unaprjeđenju evropskih vrijednosti. Djelotvornost principa uslovljenosti (*conditionality*) u provođenju reformi ovisi od očuvanja jasne perspektive za eventualno pristupanje Uniji. To mora biti još vidljivije ljudima u zemljama koje su uključene u ovaj proces. Perspektiva članstva nikad nije bila važnija nego danas kako bi zemljama pomogla da prevaziđu krize, slabosti države i izazove koji stoje pred demokratijom.

Striktna uslovljenost u svim fazama procesa proširenja pomaže u konsolidiranju reformi u svim zemljama kandidatkinjama i potencijalnim kandidatkinjama, te istovremeno priprema buduće zemlje članice da ispune svoje obaveze nakon pristupanja. Napredak svake zemlje na putu ka Evropskoj uniji ovisi od njenih pojedinačnih napora da se ispune kopenhaski kriterijai, a za zemlje Zapadnog Balkana, takođe i da ispune uslove iz procesa stabilizacije i pridruživanja.

U ključnim fazama procesa pristupanja puna pažnja se pridaje integracionom kapacitetu Evropske unije. Poboljšanja u kvaliteti procesa proširenja, kako je odlučeno na zasjedanju Evropskog vijeća u decembru 2006. godine, osiguravaju da se napredak zemlje kandidatkinje i potencijalne kandidatkinje za članstvo u EU, određuje uspjehom postignutim u ispunjavanju ključnih uslova. Sve važniju ulogu u tom procesu imaju mjerila (*benchmarks*) za otvaranje i zatvaranje pregovaračkih poglavlja, studije o učinku ključnih politika EU u odlučujućim fazama procesa proširenja i povezanost sa političkom reformom.

3.2. Usmjerenost na ključna pitanja

Naprijed navedeni izazovi garantiraju bolju usmjerenost na prioritete ključnih reformi koje se tiču izgradnje države, upravljanja i društveno-ekonomskih reformi. Komisija sada predlaže revidirana Pristupna i Evropska partnerstva koja odražavaju ove prioritete. Partnerstva služe kao vodič za zemlje na njihovom evropskom putu i postavljaju prioritete za pretpristupnu finansijsku pomoć. Od samog početka daju veći prioritet osnovnim pitanjima koja se tiču vladavine uključujući izgradnju države, reformu pravosuđa i uprave, i sprječavanje organiziranog kriminala i korupcije. Veći naglasak će biti stavljen na neka teška pitanja, posebno u kontekstu političkog i ekonomskog dijaloga. Potreban je veći stupanj saradnje između zemalja Zapadnog Balkana, institucija i agencija EU i zemalja članica u borbi protiv međudržavnog kriminala. Pitanja koja se tiču provedbe zakonodavstva i politika EU moraju ići redoslijedom koji je u skladu s kapacitetom te zemlje, a ovise o napretku postignutom u provedbi osnovnih reformi.

Mehanizam za pretpristupni fiskalni nadzor, koji se, od 2006. godine, koristi u potencijalnim zemljama kandidatkinjama, nastavit će sa pružanjem podrške u ekonomskim reformama u svim zemljama kandidatkinjama i potencijalnim kandidatkinjama.

Regionalna saradnja i dobrosusjedski odnosi ostaju ključni za proces evropske integracije. Napredak koji se postigne u ovim područjima, jača uvjerenje i donosi konkretne koristi kroz regionalnu stabilnost, bolje prekogranične veze i poboljšanu infrastrukturu. Koristi se mogu

osjetiti i u ekonomskom sektoru, u pogledu bržeg ekonomskog rasta i povećanju direktnih stranih ulaganja.

Uzajamno znanje i razumijevanje zahtijevaju dalji razvoj civilnog društva i dijaloga između građana zemalja članica i zemalja obuhvaćenim proširenjem. Komisija je od 2005. godine pružila nepovratnu finansijsku pomoć kroz projekte dijaloga sa i između zemalja Zapadnog Balkana, kao i sa Turskom. Podrška civilnom društvu je ključna za obostrano razumijevanje i jačanje demokratije društva. Komisija će, koristeći Instrument pretpristupne pomoći (IPA), poduzeti dodatne mjere kako bi unaprijedila razvoj i dijalog civilnog društva.

3.3. Nastavak pregovora o pristupanju

Pregovori o pridruživanju sa Hrvatskom i Turskom su otpočeti u oktobru, nakon jednoglasne odluke zemalja članica i nakon niza ključnih političkih i zakonskih reformi. Proces proširenja približava obje zemlje Evropskoj uniji i služi njenim strateškim interesima. Pregovori se provode na osnovu striktnih okvira koje odobri Vijeće. Oni napreduju u skladu sa napretkom postignutim u provedbi političkih i ekonomskih reformi, te prijenosu i provedbi zakonodavstva EU.

Evropsko vijeće je u decembru 2006. godine donijelo odluku o vođenju i kvaliteti procesa pridruživanja. Preduzeti su značajni koraci u provedbi zaključaka Evropskog vijeća. Komisija je u potpunosti iskoristila mogućnost da predloži mjerila (benchmarks) za određivanje uslova za otvaranje i zatvaranje poglavlja pregovora u svjetlu napretka postignutog na terenu. Objavila je prve studije o uticaju pošto u prvi plan dolaze ključna poglavlja pregovora. Komisija će na jesen objaviti studiju utjecaja budućeg ulaska Hrvatske na cestovni kabotažni sektor EU. Ovisno od napretka postignutog u pregovorima, sljedeće godine će biti predstavljene studije utjecaja, za Hrvatsku u području kretanja radnika, te u području snabdijevanja energijom za Tursku. Unija je uključena u intenzivne političke i ekonomske dijaloge, čiji će rezultati činiti sastavni dio procesa pregovora. U ovom kontekstu će posebna pažnja biti posvećena rješavanju neriješenih bilateralnih pitanja između zemalja kandidatkinja i zemalja članica, kao i razvijanju dobrosusjedskih odnosa. U posebnom poglavlju će se detaljno rješavati pitanja koja se tiču pravosuđa i temeljnih prava. Treba podsjetiti da se pregovori mogu privremeno obustaviti u slučaju ozbiljnog ili stalnog kršenja principa slobode, demokratije, poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda i vladavine prava, na kojima počiva Evropska unija.

Napredak koji je **Hrvatska** postigla u ispunjavanju uslova za članstvo, jak je signal drugim zemljama Zapadnog Balkana za njihov izgled da postanu članice kada za to ispune neophodne uslove. Proces pridruživanja Hrvatske doprinosi rješavanju bilateralnih i regionalnih pitanja, te jača pomirenje. On služi strateškim interesima Evropske unije u pružanju sigurnosti i sprječavanju sukoba u regiji koja graniči sa zemljama članicama.

Trenutna faza pregovora o pridruživanju u specifičnim poglavljima koja se tiču politike EU, zahtijeva bavljenje tehničkim pitanjima usklađivanja. Komisija je Vijeću dostavila sve izvještaje o *screeningu* za Hrvatsku. Težište pažnje se sada prebacuje na Hrvatsku, odnosno njeno ispunjenje mjerila (benchmarks) za otvaranje relevantnih poglavlja. Ukoliko se ta mjerila ispoštuju, moguć je značajan napredak u pregovorima o pridruživanju Hrvatske u idućoj godini. Hrvatska još uvijek mora postići napredak u reformi pravosuđa i uprave, zaštititi prava manjina i povratku izbjeglica kao i restrukturiranju teške industrije.

Stalno zalaganje **Turske** za provođenje reformi je od značajne strateške važnosti za sigurnost i stabilnost same EU. Turska je jedinstvena linija razgraničenja između Zapada i muslimanskog svijeta. To je jasno naglasila inicijativa Alijanse civilizacija za jačanje dijaloga

pod pokroviteljstvom UN-a. Pridruživanje Turske Evropskoj uniji, zasnovano na vrlo dubokoj demokratskoj transformaciji, sa pažnjom se prati na Bliskom Istoku, kao i u cijelom muslimanskom svijetu. Turska također podržava mirovni proces na Bliskom Istoku kao i dijalog sa Iranom o pitanju nuklearnog naoružavanja. Turska ima važna sigurnosna sredstva i ustupila ih je EU i NATO-u u jednom broju njihovih misija od zemalja Zapadnog Balkana do Demokratske Republike Kongo, kao i od Darfura do Afganistana. Turska ima potencijal da postane ključna energetska ruta između EU i najvećih svjetskih izvora nafte i gasa, a samim tim i ključni akter za osiguravanje izvora energije za Evropu. Njeno usklađivanje sa politikama EU će biti od posebne koristi u oblastima kao što su kontrola migracija i zaštita okoliša. Turska stalno bilježi visok i postojan ekonomski rast i među vodećim je trgovinskim i investicionim partnerima Evropske unije.

Ovakva strateška razmatranja su prisutna još od početka odnosa između EU i Turske iz 1959. godine. Perspektiva Turske za članstvo u EU datira još od 1963. godine kada je Turska potpisala Sporazum o pridruživanju sa Evropskom ekonomskom zajednicom. Ovim se sporazumom eksplicitno predviđa članstvo, u preambuli i u članu 28. To odražava stratešku ulogu Turske još od samih početaka Evropske unije. Turska je sada jedina zemlja sa kojom je EU uspostavila carinsku uniju, usvojenu 1995. godine. Dobila je status kandidatkinje 1999. godine. Cilj pregovora je pridruživanje sa čim su se složile sve zemlje članice u oktobru 2005. godine. Pregovori sa Turskom su otvoren proces, čiji se ishod ne može unaprijed predvidjeti. Napredak u procesu pregovora ide u skladu na napretkom postignutim u provođenju reformi i usklađivanju sa politikama i zakonodavstvu EU.

Od izuzetne je važnosti da Evropska unija poštuje zalaganja Turske i da nastavi proces pregovaranja, a da se poglavlja otvaraju čim se ispune tehnički uslovi, u skladu sa Pregovaračkim okvirom iz oktobra 2005. godine i odlukom Vijeća od 11. decembra 2006. godine. Proces *screeninga* Turske je u konačnoj fazi i Komisija će dostaviti većinu izvještaja Vijeću prije kraja ove godine. Turska mora poduzeti neophodne napore kako bi ispunila mjerila (benchmarks) koje Vijeće definira za većinu poglavlja. Novi zamah Turske u procesu političke reforme imat će direktni utjecaj na tempo pregovora o pridruživanju. Ukoliko se ispoštuju mjerila, napredak u pregovorima sa Turskom moguć je sljedeće godine.

Dobrosusjedski odnosi ostaju ključni. U skladu sa Deklaracijom EU od 21. septembra 2005. godine i zaključcima Vijeća od 11. decembra 2006. godine, Turska mora ispuniti obavezu da u potpunosti i bez diskriminacije provede Dodatni protokol Sporazuma iz Ankare, te ukloni sve prepreke slobodnom kretanju roba, uključujući i ograničenja o prijevoznim sredstvima sa Republikom Kipar. Od Turske se očekuje da postigne napredak u normaliziranju bilateralnih odnosa sa Republikom Kipar.

3.4. Jačanje evropske perspektive Zapadnog Balkana i unapređenje regionalne saradnje

Sve zemlje Zapadnog Balkana imaju perspektivu da jednom postanu članice EU. Budućnost zemalja Zapadnog Balkana je u Evropskoj uniji. Proces stabilizacije i pridruživanja i Solunska agenda iz 2003. godine i dalje čine okvir politike EU prema ovoj regiji. Regionalna saradnja donosi opipljive koristi za građane zemalja Zapadnog Balkana i pomaže u unapređenju reformi i pomirenja.

EU će nastaviti da primjenjuje stroge uslove za napredak koji zemlje Zapadnog Balkana postignu na putu ka članstvu u EU. Zadovoljavajuće kretanje naprijed, posebno u provođenju obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanja (SSP), uključujući i trgovinske odredbe, važan je element na putu ka eventualnom članstvu. Čvrste institucije su ključne za provedbu odredbi SSP-a, kao i za neometano funkcioniranje raznih zajedničkih institucija.

Komisija će nastaviti pružati podršku svim zemljama Zapadnog Balkana na njihovom evropskom putu u skladu na napretkom koji su postigli u ispunjenju uslova mape puta iz 2005. godine. Ona će puni prioritet dati stabilnosti Kosova i njegovoj evropskoj perspektivi.

Na Samitu Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP) održanom u maju 2007. godine u Zagrebu, objavljen je napredak ka preuzimanju odgovornosti nad procesom regionalne saradnje. Pakt stabilnosti je uveliko izvršio svoju misiju, zamijenit će ga novo Vijeće za regionalnu saradnju (RCC), koje je povezano sa SEECP-om. Imenovan je generalni sekretar RCC-a, te je određeno da Sarajevo bude sjedište Sekretarijata. Tokom bugarskog predsjedavanja, sporazum o zemlji-domaćinu potpisan je sa Bosnom i Hercegovinom, a uspostavljanje Sekretarijata je u toku. Očekuje se da se posljednji sastanak Regionalnog stola Pakta stabilnosti i prvi sastanak RCC-a održi početkom 2008. godine u Sofiji, kada će se izvršiti primopredaja ovlaštenja i dužnosti Specijalnog koordinatora Pakta stabilnosti Generalnom sekretaru RCC-a. Nove strukture moraju brzo postati operativne, posebno Sekretarijat i Ured za vezu u Briselu. SEECP i RCC će pružiti zajednički okvir za regionalnu saradnju. Komisija će učestvovati u radu RCC-a i poticati sve učesnike na aktivnu ulogu. Uzimajući u obzir relevantno iskustvo Pakta stabilnosti, Komisija planira sarađivati sa SEECP-om i RCC-om u provedbi Inicijative EC o smanjenju rizika od katastrofa, kao i Inicijative za prevenciju i djelovanje u slučaju katastrofa (DPPI), koje je pokrenuo Pakt stabilnosti. Komisija također namjerava dalje uvezati zemlje Zapadnog Balkana u aktivnosti vezane za Mehanizam civilne zaštite Zajednice, u slučaju hitnih situacija, kao što su poplave, šumski požari ili zemljotresi.

Novi Sporazum o slobodnoj trgovini u Srednjoj Evropi (CEFTA) je stupio na snagu u julu 2007. godine. Nedavno su proces ratifikacije završili svi potpisnici, te je ova slobodna regionalna trgovinska zona je počela da djeluje u cijeloj regiji. Evropska komisija planira podržati CEFTA-u kako kroz savjetodavnu pomoć, tako i kroz inicijalno trogodišnje finansiranje sekretarijata CEFTA-e. Sve zemlje surađuju u okviru Evropske povelje o malim poduzećima. Nastavljena je provedba Sporazuma o energetske zajednici. Sporazum o evropskom zajedničkom zračnom prostoru je u procesu ratificiranja. Preostali potpisnici trebaju ratificirati ove instrumente. Ovim sporazumima se omogućava rano integriranje u unutarnje tržište energetike i avijacije EU. Izrađene su detaljne mape puta i akcioni planovi za električnu energiju i gas.

Kako bi se podigla svijest o zakonodavstvu i politikama EU, ured TAIEX-a⁶ će u potencijalnim zemljama kandidatkinjama organizirati tehničke sastanke za predstavnike vlasti, poslovnog sektora i društva. Regionalna škola javne uprave će doprinijeti jačanju administrativnog kapaciteta u zemljama Zapadnog Balkana. Mobilizirani su fondovi EU kako bi se postojeća mreža transformirala u školu čije će sjedište biti u regiji Zapadnog Balkana.

Građani zemalja Zapadnog Balkana moraju osjetiti opipljiva poboljšanja koja proizilaze iz procesa evropskih integracija u njihovim zemljama. Ovo je velikog značaja za njih kako bi preuzeli odgovornost za pomirenje i za provedbu neophodnih reformi. Treba pojačati međuljudske kontakte između zemalja članica sa zemalja iz regije, kao i unutar regije.

Jednostavnije putovanje u Evropsku uniju je jedno od najvažnijih pitanja za ljude i vlasti zemalja Zapadnog Balkana. Na samitu u Solunu EU je prepoznala ovu činjenicu i obavezala se da će preduzeti mjere kako bi taj cilj i ostvarila. Koraci ka liberalizaciji putovanja moraju uzeti u obzir unutarnje interese EU u oblasti sigurnosti i migracije. Već godinama je na snazi

⁶ Savjetodavna pomoć i razmjena informacija.

bevizni režim sa Hrvatskom. Komisija je nedavno završila pregovore o potpisivanju sporazuma o viznim olakšicama i sporazuma o readmisiji sa drugim zemljama iz regije. Ovi sporazumi su potpisani u septembru i očekuje se da ih Vijeće ubrzo odobri tako da mogu stupiti na snagu 1. januara 2008. godine. Ovim sporazumima će se značajno poboljšati uslovi izdavanja viza za putovanje u zemlje EU. Važno je da zemlje članice osiguraju pravilnu primjenu ovih sporazuma.

Sporazumi o viznim olakšicama su važan korak ka punoj liberalizaciji viznog režima. Komisija smatra da je vrijeme da se poduzimanjem daljih konkretnih koraka, postepeno krene ka liberalizaciji viznog režima za zemlje Zapadnog Balkana. S tim u vezi, Komisija predlaže otvaranje dijaloga sa svakom zemljom kako bi se uspostavila mapa puta sa uslovima koje treba ispuniti. U ove uslove će spadati efikasna primjena sporazuma o readmisiji, kao i napredak postignut u ključnim područjima, kao što su upravljanje granicama, sigurnost dokumenata ili borba protiv organiziranog kriminala. Takve mape puta će omogućiti tim zemljama da se bolje usredotoče na napore u provođenju reformi, a istovremeno će jačati vidljivost zalaganja EU-a za sve ljude u regiji.

Mjere koje su usmjerene ka poboljšanju međuljudskih kontakata također se odnose na širenje saradnje u području obrazovanja i mobilnosti za dodiplomce i diplomce unutar Tempus i Erasmus-Mundus programa. Dodatnih 100 studenata iz regije mogu ići na postdiplomske studije u EU u 2007/2008. godini. Od 2008. godine do 500 studenata godišnje će biti u mogućnosti da pohađaju programe razmjene između zemalja članica EU i zemalja iz regije. Komisija će zajedno sa zemljama članicama i drugim bilateralnim donatorima, razmotriti mogućnost daljeg stipendiranja. Pretpristupna finansijska pomoć će također uključivati učešće mladih, omladinskih organizacija, kulturnih organizacija, organizacija civilnog društva i organizacija istraživača iz zemalja Zapadnog Balkana u programima EU. Komisija će potaknuti inicijative i projekte koji se tiču 2008-me kao Evropske godine dijaloga između kultura. Unutar novih sredstava Komisije za podršku civilnom društvu, poduzeće se mjere kojima se podržava umrežavanje i razmjena između grupa civilnog društva i njihovih kolega u regiji, kao i na evropskom nivou.

Aktivno učešće parlamenata je od ključnog značaja za postizanje napretka na putu ka EU. Parlamentarna saradnja je dalje poboljšana, kako između zemalja Zapadnog Balkana, tako i sa EU. Komisija će, u saradnji sa Evropskim parlamentom, potaknuti aktivnosti koje su koncentrirane na proces evropskih integracija.

3.5. Jačanje podrške reformama

Instrument za pretpristupnu pomoć (IPA) je uveden 1. januara. Cilj je osigurati dosljedan okvir za pomoć zemljama kandidatkinjama i potencijalnim kandidatkinjama. Komisija će nastaviti pružati podršku ovim zemljama u naporima da ojačaju demokratske institucije i vladavinu prava, provedu reformu javne uprave i uspostave funkcionalnu tržišnu ekonomiju. Podrška će se pružiti kroz projekte izgradnje institucija i prekogranične saradnje, kao i kroz regionalne mjere, mjere za kadrovsku politiku i ruralni razvoj, koje će ovisiti od stupnja spremnosti zemalja.

Napredak je postignut u pripremi neometanog prenosa upravljanjem projekatima podrške sa Evropske agencije za obnovu (EAR) na Delegacije i Urede Evropske komisije u Beogradu, Podgorici, Prištini i Skopju. Ovaj proces će biti završen do kraja 2008. godine. Agencija je bila ključni instrument za pružanje podrške obnovi u ovim zemljama nakon sukoba. Sa uvođenjem IPA-e, vlasti zemalja korisnica programa će imati više odgovornosti u planiranju pretpristupne pomoći. One se moraju pripremiti kako bi mogle preuzeti odgovornost za upravljanje fondovima EU.

Kosovo zaslužuje posebnu pažnju. Donatori moraju uveliko podržati njegove važne vanjske finansijske potrebe. EU i zemlje članice će u tome morati preuzeti vodstvo ispred međunarodne zajednice, a u skladu sa značajnom ulogom EU u određivanju statusa Kosova.

IPA će pomoći korisnicima da ojačaju svoje kapacitete kroz izgradnju institucija, dobro upravljanje, razvoj srednjih i malih poduzeća. Posebna pažnja će biti posvećena reformi uprave i pravosuđa i vladavini prava. Moraju se učiniti napori kako bi partneri poboljšali upravljanje javnim finansijama, kao i svoj kapacitet da u potpunosti koriste pretpristupnu pomoć. TAIEX nudi pomoć u vidu davanja vlastitih državnih službenika u institucije javne uprave zemalja korisnica. Nadovezujući se na rezultate koje su postigli SIGMA⁷ i TAIEX, *twinning projekti* između javnih uprava raznih zemalja omogućavaju srednjoročnu podršku vlastima, uz tradicionalne *twinning projekte* koji se tiču politika i zakonodavstva EU.

Komisija će u okviru IPA-e uvesti novi instrument finansiranja kako bi unaprijedila razvoj i dijalog sa civilnim društvom. Nacionalni projekti i oni koji povezuju više korisnika bit će planirani na koordinirani način kako bi se potakao razvoj civilnog društva u svakoj od zemalja. Cilj projekata je jačanje tijela civilnog društva i njihova uloga u političkom procesu, jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva kako bi mogle razviti prekogranične projekte i mreže, te upoznavanje predstavnika civilnog društva i kreatora mišljenja sa poslovima EU. Ovim instrumentom će se poboljšati kapacitet lokalnih organizacija civilnog društva za građansku mobilizaciju, zagovaranje, razvijanje projekata kojima će se podstaći umrežavanje, i podržat će se njihov dijalog sa odgovarajućim tijelima u EU. Sektori koji će biti uključeni su ljudska prava, jednakost polova, socijalna uključenost, zdravstvo, zaštita okoliša i zaštita potrošača. Ovaj instrument će unaprijediti saradnju i prijenos znanja (know-how) između firmi, saveza sindikata i profesionalnih organizacija zemalja partnera i istovrsnih organizacija EU. Uspostavit će se program posjeta kako bi se ključni donosioci odluka, koji su aktivni u državnoj i lokalnoj politici, religiji, novinarstvu, savezima sindikata i poslovnim udruženjima, upoznali sa poslovima EU u susretu sa svojim kolegama u EU.

Tješnja donatorska saradnja je važan element nove Uredbe o IPA-i, posebno u pogledu budžetskih ograničenja. Komisija će u okviru koordinacije pomoć IPA-e usko sarađivati sa ostalim međunarodnim finansijskim institucijama i drugim donatorima kako bi pokrili osnovne potrebe koje se tiču ekonomskog i socijalnog razvoja. Komisija uspostavlja Fond za infrastrukturu koji će se od 2008. godine finansirati iz IPA-e, a koji će pomoći u pripremi infrastrukturnih projekata. Sektori koji će biti uključeni su transportna, energetska i okolišna infrastruktura, ali i ulaganja u socijalni sektor, kao što su zdravstvo, obrazovanje, obnova kuća i pitanja izbjeglica. U druge inicijative spadaju Evropski fond za Jugoistočnu Evropu (EFSE), usmjeren ka razvoju privatnog sektora, i instrument za energetska efikasnost. Na ovaj način će podrška IPA-e nastojati ostvariti najisplativiju mješavinu grantova i zajmova. Ovi usklađeni napori će posebno uključiti EIB, te EBRD i druge međunarodne finansijske institucije kao što su Svjetska banka i Banka Vijeća Evrope..

3.6. Osiguranje javne podrške za proširenje

Informiranje je kamen temeljac strategije proširenja EU. Javnost se mora bolje upoznati sa koristima i izazovima proširenja. Na javno mnijenje u EU o budućem proširenju utiče percepcija prethodnih proširenja. Od suštinskog je značaja da se sluša glas građana, da se obrati pažnja na njihovu zabrinutost i predoče činjenice. EU mora informirati javnost o procesu proširenja kako bi javnost mogla jasno uvidjeti koristi, ali i izazove proširenja.

⁷SIGMA – Podrška razvoju vladavine i upravljanja – OECD program koji je podržala Komisija u kontekstu proširenja.

Pred EU je izazov da osigura informacije o proširenju kako zemljama članicama, tako i zemljama kandidatkinjama, te potencijalnim kandidatkinjama.

U zemljama članicama, najveći izazov predstavlja predočavanje činjenica o petom proširenju, posebno u smislu njegovog uticaja na ekonomski uspjeh i jačanje globalne uloge EU, kao i isticanje koristi i izazova trenutnog procesa proširenja. Institucije EU i zemlje članice moraju javnosti EU pružiti informacije o zemljama kandidatkinjama i potencijalnim kandidatkinjama, te objasniti kako funkcionira proširenje, kao jedan postepeni i pažljivo vođen proces. Moramo unaprijediti diskusije o pitanjima proširenja u svim slojevima društva.

U zemljama kandidatkinjama i potencijalnim kandidatkinjama, ključni izazov predstavlja isticanje opredijeljenosti Unije za njihovu evropsku perspektivu i objašnjavanje uslova koje je neophodno ispuniti kako bi svaka od zemalja napredovala ka EU, pri čemu će svaka biti ocjenjivana prema vlastitim zaslugama. Ljudi moraju vidjeti da napredak ka EU ovisi od tempa reformi u svakoj zemlji. Što je brži i efikasniji proces reformi u zemlji, brži će biti i njen napredak na putu ka članstvu i svim prednostima koje ono donosi. EU mora podržati vlasti ovih zemalja u naporima da u procesu priprema za članstvo, objasne prirodu EU i pokažu kakve koristi građani mogu imati od tješnjih veza sa EU. Građani moraju znati više o koristima kao što su pretpristupna finansijska pomoć, savjetodavna pomoć, vizne olakšice i stipendije.

Kako bi pomogla da se efikasnije objasni proširenje, Komisija poziva vlade zemalja članica, zemalja kandidatkinja i potencijalnih kandidatkinja, da izrade planove informiranja. Ovi planovi trebaju biti usmjereni na kreatore mišljenja u politici, medije, akademsku zajednicu, poslovnu zajednicu, socijalne partnere i mlade. Novi instrument Komisije, kojim se unaprjeđuje razvoj civilnog društva, također će doprinijeti ovim naporima.

Zemlje članice moraju preuzeti vodstvo u učinkovitom informiranju o procesu proširenja i zastupanju politika koje su usvojile, unaprjeđenju dijaloga, te u objašnjavanju koje koristi nudi proširenje. Članovi Evropskog parlamenta i državnih parlamenata, kao i regionalne i lokalne vlasti, imaju izuzetno važnu ulogu u ovom procesu. Ovi akteri, koji su najbliži javnosti, imaju ključnu ulogu u informiranju o procesu proširenja.

Komisija će povećati ove napore tako što će javnosti predočiti informacije o politici proširenja EU, uključujući i pretpristupnu pomoć. Srušit će se predrasude iznošenjem činjenica. U potpunosti će iskoristiti postojanje svojih predstavništava u zemljama članicama i delegacija u zemljama proširenja. Komisija će se nastojati uključiti u dijalog o proširenju zajedno sa ključnim kreatorima mišljenja, a kao osnovu za to uzeće iskustvo koje je stekla tokom 2007. godine iz jednog broja uspješnih projekata informiranja, posebno projekata sa privrednim komorama i studentskim organizacijama.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Na osnovu predočene analize Komisija predlaže sljedeće zaključke:

- 1) Proširenje je doprinijelo miru, demokratiji i stabilnosti na cijelom kontinentu te donijelo konkretne koristi u pogledu povećane trgovine, ulaganja i ekonomskog rasta. Unija je sada konkurentnija i sposobnija da odgovori na izazove globalizacije. Proširenje je povećalo značaj EU u svijetu.

- 2) Proces proširenja EU se provodi pažljivo u skladu sa obnovljenim konsenzusom kojeg je Evropsko vijeće definiralo u decembru 2006. godine. Ovaj konsenzus se zasniva na principima konsolidacije opredijeljenosti, pravične i stroge uslovljenosti, te bolje komunikacije sa javnošću, zajedno sa kapacitetom EU da integrira nove članice. Postojeća agenda proširenja obuhvata zemlje Zapadnog Balkana i Tursku, kojima je data perspektiva članstva u EU onda kada za to ispune neophodne uslove.
- 3) Komisija je preduzela korake kako bi poboljšala kvalitet procesa proširenja. Teška reformska pitanja se sada rješavaju u ranom stadiju procesa pristupanja. Osiguravaju se povratne informacije između političkog i ekonomskog dijaloga i procesa proširenja. U pristupnim pregovorima se u potpunosti koriste mjerila (benchmarks) za otvaranje i zatvaranje pregovoračkih poglavlja. Komisija promovise veću transparentnost tako što, na primjer, javno objavljuje izvještaje o *screeningu*, dok istovremeno priprema prve studije utjecaja. Svaka zemlja napreduje iz jedne faze u drugu na svom putu ka članstvu u EU, onda kada ispuni za to neophodne uslove, a u skladu sa mapom puta za zemlje Zapadnog Balkana utvrđenu 2005. godine.
- 4) Zemlje proširenja se još uvijek suočavaju sa ključnim izazovima. Od izuzetnog je značaja održati perspektivu pristupanja vidljivom i vjerodostojnom. Svaka zemlja će biti ocijenjena na osnovu vlastitih zasluga. Više se mora učiniti na rješavanju temeljnih pitanja, kao što su izgradnja države, vladavina prava, pomirenje, reforma uprave i pravosuđa, te borba protiv korupcije i organiziranog kriminala. Dobrosusjedski odnosi i dalje su ključno pitanje.
- 5) Pregovori o pristupanju sa Hrvatskom protječu dobro i ulaze u odlučujuću fazu. Ovim se cijeloj regiji pokazuje da je evropska perspektiva stvarna. Hrvatska još uvijek mora postići dalji napredak, posebno u reformi uprave i pravosuđa, zaštititi prava manjina i povratku izbjeglica, kao i u restrukturiranju brodogradnje.
- 6) Otkako je 1999. godine postala zemlja kandidatkinja, Turska je provela krupne reforme. Turska je u protekloj godini prošla kroz ustavnu krizu tokom izbora za predsjednika republike što je dovelo do prijeverenih parlamentarnih izbora. Održani su slobodni i poštenu izbori, a novi Parlament odražava političku raznolikost zemlje. Predsjednik Republike je izabran u skladu sa ustavnim pravilima i demokratija je prevladala u civilno-vojnim odnosima. Turska sada mora obnoviti zamah političkih reformi. Neophodno je bez odgađanja postići značajne dodatne napore, posebno u osiguravanju slobode izražavanja (član 301. Krivičnog zakona i drugo relevantno zakonodavstvo) i zaštite prava nemuslimanskih vjerskih zajednica. Potrebna su dalja poboljšanja posebno u reformi pravosuđa, borbi protiv korupcije, jačanju prava žena, djece i sindikalnog udruživanja, kulturnih prava, kao i civilnog nadzora nad vojnim snagama.

Turska nije ispunila obavezu potpune provedbe Dodatnog protokola Sporazuma o pridruživanju bez ikakve diskriminacije, niti je postigla napredak u normalizaciji bilateralnih odnosa sa Republikom Kiprom. Komisija će nastaviti izvještavanje u sljedećim godišnjim izvještajima, a u skladu sa odlukama Vijeća od 11. decembra 2006. godine.
- 7) Mora se razjasniti status Kosova što je prije moguće. U ovom pogledu je jedinstvo EU od izuzetnog značaja. Komisija u potpunosti podržava rad Trojke. Potrebno je naći održivo rješenje koje će osigurati demokratsko i multietničko Kosovo i doprinijeti regionalnoj stabilnosti.

- 8) Bivša jugoslavenska Republika Makedonija je postigla napredak, ali mora ubrzati tempo provođenja reformi u ključnim područjima. Albanija i Crna Gora su postigle napredak u jednom broju područja, ali su još uvijek suočene sa ključnim izazovima. Bosna i Hercegovina mora preuzeti punu odgovornost u pogledu vladavine i napredovati u provedbi reformi, posebno reforme policije. Srbija je pokazala da ima administrativni kapacitet da postigne značajan napredak u ostvarivanju svoje evropske perspektive. To je dokazano u efikasnim vođenjem tehničkih pregovora o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju. Međutim, da bi potpisala SSP, Srbija mora ostvariti punu saradnju sa MKSJ-om. Regija mora napredovati u izgradnji modernih demokratija i razvoju političke kulture dijaloga i tolerancije.

Shodno tome:

- (a) Komisija očekuje značajan napredak u pristupnim pregovorima sa Hrvatskom tokom sljedeće godine, koji će dovesti do otvaranja značajnog broja poglavlja i do privremenog zatvaranja nekoliko poglavlja, s tim da zemlja održi zamah reformi i ispuni mjerila (benchmarks).
- (b) Komisija očekuje napredak u pristupnim pregovorima sa Turskom tokom sljedeće godine. Poglavlja, za koja su završene tehničke pripreme, trebaju biti otvorena u skladu sa uspostavljenim procedurama.

Tempo pregovora će ovisiti od rezultata reformi u Turskoj. Napredak Turske može dostići zamah ukoliko uspije u ispunjavanju mjerila (benchmarks).

Komisija je preporučila Vijeću da revidiranje odredbi turskog Krivičnog zakona, koje se tiču slobode izražavanja (član 301. i drugi relevantni članovi), bude mjerilo (benchmark) za otvaranje poglavlja o pravosuđu i temeljnim pravima.

Turska treba ispuniti obaveze koje se tiču pune nediskriminatorne provedbe Dodatnog protokola Sporazuma o pridruživanju u skladu sa zaključcima Vijeća od 11. decembra 2006. godine, i sve dok Turska to ne ispuni, osam poglavlja neće biti otvoreno.

- (c) EU je spremna da pruži dalju podršku stabilnosti na Kosovu i u regiji, te da u potpunosti odgovori na razvoj događaja u potpunosti koristeći instrumente svoje politike.
- (d) Ukoliko se ispune svi uslovi, sporazumi o stabilizaciji i pridruživanju sa svim zemljama Zapadnog Balkana mogu biti bilo okončani 2008. godine, potpisani ili na snazi.
- (e) Zemlje Zapadnog Balkana će preuzeti odgovornost za regionalnu saradnju sa transformacijom Pakta stabilnosti u novo Regionalno vijeće za saradnju u okviru Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi. EU će nastaviti podržavati preuzimanje vlasništva domaćih subjekata u inicijativama u okviru regionalne saradnje.
- (f) Poseban prioritet će se dati unapređenju međuljudskih kontakata između građana zemalja Zapadnog Balkana i EU. Komisija će inicirati dijalog o liberalizaciji viznog režima za građane zemalja Zapadnog Balkana, kao sljedeći korak nakon potpisivanja sporazuma o viznim olakšicama i readmisiji.
- (g) Komisija će, početkom 2008. godine, usvojiti saopćenje koje će sadržavati zbir ukupnog razvoja i odrediti pravac koji treba slijediti u ispunjavanju Solunske agende

i Salzburškog saopćenja o promovisanju napredovanja zemalja Zapadnog Balkana ka EU.

- (h) Komisija predlaže revidirana Pristupna i Evropska partnerstva koja definišu ažurirane reformske prioritete. Osnovna pitanja koja se tiču izgradnje države, upravljanja i reforme uprave i pravosuđa moraju se pokrenuti u ranoj fazi.
- (i) Ovi prioriteti će se odraziti na planiranje finansijske pomoći u okviru novog Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA). Komisija će unutar IPA-e također uspostaviti instrument za finansiranje kojim će se unaprijediti dijalog i razvoj civilnog društva, posebno kroz projekte razmjene i izgradnje države. Time će se osigurati tješnja koordinacija sa drugim donatorima i intenzivirati saradnja sa EIB-om, kao i EBRD-om i drugim međunarodnim finansijskim institucijama.
- (j) Od suštinskog značaja je da se za proširenje osigura podrška javnosti. Važno je čuti mišljenje građana i odgovoriti na njihovu zabrinutost tako što će se predložiti informacije zasnovane na činjenicama. Informiranje o proširenju je podijeljena odgovornost. Za to je neophodno aktivno učešće zemalja članica. Komisija će u tome i dalje igrati svoju ulogu zajedno sa Evropskim parlamentom, državnim, regionalnim i lokalnim vlastima, te civilnim društvom.

ANEKS

Zaključci o Albaniji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Bivšoj jugoslavenskoj Republici Makedoniji, Crnoj Gori, Srbiji, Kosovu⁷ i Turskoj

Albanija

Kada su u pitanju **politički kriteriji**, Albanija je postigla određeni napredak u demokratiji i vladavini prava. Albanija je nastavila sa pozitivnim djelovanjem u održanju regionalne stabilnosti. Međutim, među strankama se mora razviti demokratska kultura, a pogotovo konstruktivni dijalog kako bi se omogućilo učinkovito i transparentno funkcioniranje političkog sistema. Parlament treba postići znatan dodatni napredak u daljem provođenju reformi. Borba protiv korupcije i organiziranog kriminala predstavlja ključni izazov.

Izvjestan napredak je postignut na području **demokratije i vladavine zakona**. *Parlament* Albanije je ispunio svoju ustavnu ulogu u vezi sa izborima za novog predsjednika. Međutim, nedostatak političke volje stranaka za saradnju i dalje usporava reforme, posebno na području izbornog procesa i pravosuđa. Albanija je postigla određeni napredak u jačanju svojih *državnih* struktura kako bi mogla ispuniti obaveze koje nameće EU i pokrenuti pitanja svog razvoja. Koordiniranje i kapaciteti su još uvijek nedovoljni, a potrebno je poboljšati strateško planiranje. Bilo je manje preokreta u pogledu *javne uprave u Albaniji*. Međutim, neophodno je uložiti snažne napore kako bi se osigurala efikasnost i nepristranost, uključujući i punu primjenu zakona o državnoj službi. Treba ojačati ovlaštenja Odjela za državnu upravu. Na tom području su i dalje prisutni nedostaci u upravljanju ljudskim resursima u državnoj upravi.

Ograničen napredak je ostvaren u reformi *pravosuđa*. Procedure za procjenu sudija su poboljšane, racionaliziran je rad sudskog sistema, a donekle je ubrzano i izvršenje sudskih odluka. Međutim, pravosuđe i dalje loše funkcionira zbog korupcije i nedostatka neovisnosti, transparentnosti i efikasnosti. Kasni se sa planiranjem zakonodavstva koji bi pokrenuo ova pitanja.

Vlada ima bolji strateški pristup *borbi protiv korupcije*, koja je ključni prioritet Evropskog partnerstva. Poboljšano je zakonodavstvo u području javnih nabavki. Istrage o slučajevima korupcije su dovele do hapšenja jednog broja visokorangiranih zvaničnika. Međutim, korupcija je uzela maha i predstavlja veoma ozbiljan problem. Još uvijek se puno toga mora uraditi po svim aspektima ovog pitanja, uključujući i odgovornost pravosuđa i transparentnost finansiranja političkih stranka.

Mali napredak je postignut na području **ljudskih prava i zaštite manjina**. Albanija je ukinula smrtnu kaznu u svim slučajevima. Novi zakon je usmjeren na one koji potiču na krvnu osvetu. Zvanične instrukcije tužiteljima i sudskoj policiji naglašavaju potrebu poštivanja ljudskih prava u krivičnim postupcima. I dalje su loši standardi zatvora. Ostvarena su određena poboljšanja glede uslova u zatvorskim objektima i većina pritvorenika prije suđenja prebačeni su u nove, za to posebno namijenjene odjele u zatvorima. Međutim, zatvori su i dalje pretrpani. I dalje su neophodna značajna poboljšanja u provođenju ljudskih prava i sistematskom krivičnom gonjenju prestupnika. Zakoni koji se tiču pružanja besplatne pravne pomoći su i dalje neadekvatni.

Albanija je postigla određeni napredak na području *slobode izražavanja*, ključnom prioritetu Evropskog partnerstva. Usvojen je akcioni plan o izradi novog zakona o javnom emitiranju. U upravnom odboru javnog radija i televizije nalaze se predstavnici civilnog društva. Ojačan je

⁷ U okviru Rezolucije 1244 Vijeća sigurnosti UN-a.

okvir za konkurenciju u ovom sektoru. Međutim, na odluke vlade o licenciranju medija i provedbi poreske politike čule su se optužbe za pristranost. Neophodna je u većoj mjeri jednoglasna i koordinirana reforma, posebice o javnom emitiranju i transparentnosti vlasništva nad medijima. Potrebna je i bolja provedba postojećih zakona.

Zakonski okvir za organizacije civilnog društva je povoljan. Međutim, grupe civilnog društva su i dalje nedovoljno jake. Nedovoljno su uključene u proces kreiranja politika, a nedostaju im resursi, organizacijski kapacitet, vještine zagovaranja i regionalne veze.

Određeni napredak je postignut u jačanju *prava žena*. Novim zakonodavstvom je pokrenuto pitanje nasilja u porodici i omogućena je uspostava posebno odjela ministarstva za pitanje jednakosti polova. Međutim, zaštita žena od svih vidova nasilja je i dalje nedovoljna. Zakonodavstvo se mora ojačati i primjenjivati u potpunosti. Nešto napretka je ostvareno na području *prava djece*. Ojačano je pravosuđe za maloljetnike, praćenje poštivanja dječjih prava i osnovno obrazovanje. Dalji napredak ugrožava kašnjenje ključnog zakonodavstva, posebno u pogledu upisivanja u knjigu rođenih i nedostatak resursa. Socijalne službe su donekle poboljšane, a ljudski resursi ojačani. Međutim, i dalje su ograničene mjere za pružanje pomoći *socijalno ugroženima i osobama sa invaliditetom*. Bolja koordinacija državnih institucija bi mogla poboljšati rezultate.

Zabilježen je napredak u jačanju *imovinskih prava*, ključnom prioritetu Evropskog partnerstva. Vlada je usvojila strategiju koja uvezuje procese početne registracije nekretnine, restituciju, kompenzaciju i legalizaciju nelegalno izgrađenih objekata. Bolje upravljanje restitucijom i kompenzacijom su donekle ubrzali proces rješavanja imovinskih zahtjeva, ali je on i dalje spor. Potrebna je pravilna koordinacija pri registraciji, restituciji, kompenzaciji i legalizaciji, te brže rješavanje imovinskih zahtjeva.

Albanija je poduzela određene mjere kako bi ispunila obaveze koje se tiču zaštite *manjina*, posebno kako bi podržala korištenje jezika manjina i tradicionalnih imena mjesta. Dalji napredak ugrožava nedostatak pouzdanih podataka o veličini i položaju manjina. Preduzeti su određeni koraci kako bi se poboljšao položaj *Roma*, ali je efekat ovih mjera ograničen. Romska manjina i dalje se suočava sa izuzetno teškim životnim uslovima i diskriminacijom, posebno na području obrazovanja, socijalne zaštite, zdravstvene zaštite, smještaja i zaposlenja.

Kada su u pitanju **regionalna pitanja i međunarodne obaveze**, Albanija je nastavila da razvija dobre odnose sa ostalim zemljama Zapadnog Balkana i susjednim zemljama EU i na multilateralnoj i na bilateralnoj osnovi. Ona i dalje aktivno učestvuje u regionalnoj saradnji, uključujući Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP) i Vijeće za regionalnu saradnju (RCC), kao i izmijenjeni Sporazum o slobodnoj trgovini u Srednjoj Evropi (CEFTA). Albanija je održala konstruktivni stav prema procesu rješavanja statusa Kosova. To je doprinijelo stabilnosti u regiji. Kada je u pitanju Međunarodni krivični sud, sporazum o bilateralnom imunitetu sa Sjedinjenim Državama nije u skladu sa relevantnim zajedničkim stavom i vodećim principima EU.

Ekonomija Albanije je nastavila sa snažnim rastom. Održana je sveobuhvatna makroekonomska stabilnost, ali se vanjski deficit dodatno povećao, prvenstveno zbog krize energetskega sektora. Neadekvatna provedba vladavine prava nastavlja da ugrožava neometano funkcioniranje tržišne ekonomije i utiče na poslovno okruženje. Loša infrastruktura i nepouzdana izvori energije i dalje ugrožavaju ekonomski razvoj.

U pogledu **ekonomskih kriterija**, Albanija je postigla napredak u uspostavi funkcionalne tržišne ekonomije. I dalje su neophodne ključne reforme kako bi tržišna ekonomija bila u mogućnosti da se dugoročno nosi sa pritiskom konkurencije i tržišnih snaga unutar Unije.

Općenito je održan politički konsenzus o najbitnijim pitanjima ekonomske politike. Makroekonomska stabilnost je uglavnom zadržana. Ekonomski rast je i dalje snažan usprkos energetske nedostatcima. Monetarna politika je i dalje pouzdana, čime se osigurava niska stopa inflacije. Stepenn registrirane nezaposlenosti, iako još uvijek visok, nastavlja padati. Fiskalni prihodi su općenito u skladu sa zacrtanim ciljevima, a poboljšano je izvršenje budžeta. Nastavljeno je sa reformom javnih finansija, mada fiskalni rizik i dalje postoji. Općenito, kombinacija makroekonomskih politika je adekvatna. Nakon značajnih kašnjenja tokom 2006. godine, proces privatizacije je postigao novi zamah u 2007. godini. Privatni bankarski sektor je u porastu i općenito je jak. Rast kredita je i dalje veliki. Regulatorni okvir za bankarsku superviziju je dobro razvijen. Stepenn trgovinske integracije sa EU je i dalje prilično visok.

Međutim, vanjski deficit se dodatno povećao, najviše zbog teškoća u sektoru energije. Određeni napredak je postignut u provedbi sudskih presuda i uspostavi imovinskih prava, ali nedostaci pravosudnog sistema i nedovoljna provedba zakona utiču na poslovno okruženje. Iako su poboljšane procedure za registriranje kompanija, administrativna neefikasnost ugrožava ulaz i izlaz na tržište. Određeni napredak je postignut na području supervizije finansijskih aktera, osim banaka, ali ostaje prostora za njeno poboljšanje, posebno u pogledu penzija. I dalje postoji strukturalna nezaposlenost. Nedostatak kvalificiranog osoblja i loša infrastruktura zadržavaju razvoj privatnog sektora koji može održivo doprinijeti razvoju zemlje. Veliki neformalni sektor, kojeg podupiru trajni nedostaci u provedbi zakona i regulatornog okvira umanjuje poresku osnovu, ugrožava kapacitet vlade da provede ekonomske politike i negativno utiče na poslovno okruženje.

Albanija je postigla napredak u usklađivanju svog zakonodavstva, politika i kapaciteta sa **evropskim standardima** i provodi svoje obaveze iz Prijelaznog sporazuma. U nekim područjima, kao što su carine, konkurentnost i borba protiv organiziranog kriminala, održan je napredak postignut ranijih godina. U drugim područjima, kao što su energija, transport i prava intelektualnog vlasništva, postignuti napredak je i dalje ograničen. Provođenje reformi u područjima, kao što su veterinarstvo i fitosanitarna kontrola, od izuzetnog su značaja za punu iskorištenost Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). Upravni kapacitet za netrgovinske odredbe SSP-a i učinkovita primjena zakona predstavljaju izazov u pogledu postizanja održivog nivoa provedbe SSP-a.

Napredak je postignut u nekim područjima **unutarnjeg tržišta**, ali su potrebni dalji napori kako bi Albanija ispunila svoje obaveze iz SSP-a. Postignut je dobar napredak u usvajanju standarda i na polju akreditacije. Ojačan je kapacitet za mjeriteljstvo i nadzor tržišta, ali je neophodno poboljšanje zakonodavstva. Kada je u pitanju *zaštita potrošača*, neophodno je postići poboljšanja u procesuiranju žalbi i rješavanju sporova. Nejasnoće vezane za imovinska prava obeshrabruju kompanije. Ostaju određena ograničenja kod *kretanja kapitala*.

Ostvaren je napredak u kompjuterizaciji *carina*. To je pomoglo Albaniji da efikasnije provede trgovinske odredbe SSP-a. I dalje rastu carinski prihodi. Albanija je uvela tarifna smanjenja, kao što je to utvrđeno Prijelaznim sporazumom. Međutim, neophodna su poboljšanja u infrastrukturi i usklađivanju sa praksama EU. Racionalizirana je administracija *oporezivanja* i postignut je pomak u kompjuterizaciji i procesuiranju žalbi poreskih obaveznika. Međutim, nivo ubiranja poreza ostaje nizak. Potrebna je strategija za sveobuhvatno ubiranje poreza i kontrolu te za dalje usklađivanje sa zakonodavstvom i praksama EU.

Ostvaren je napredak u području *konkurentnosti*. Konkurencijsko vijeće (ACA) je ojačano. Vijeće je procijenilo nekoliko najava o ujedinjenju i nametnulo kazne za kršenje pravila konkurencije. Međutim, dalji napori su potrebni kako bi se osigurala obuka za osoblje ACA. Albanija je ostvarila napredak u ispunjavanju obaveza iz SSP-a koje se tiču državne pomoći. Odjelu za državnu pomoć je data neovisnost od Ministarstva ekonomije kada je u pitanju izvještavanje. Odjel za državnu pomoć i dalje nastavlja da procjenjuje i ažurira spisak šema državne pomoći.

Odobreno je novo zakonodavstvo o *javnim nabavkama* koje je više u skladu sa standardima EU. Agencija za javne nabavke je ojačana, ali je potrebno dalje jačati njen administrativni kapacitet kako bi mogla pravilno primjenjivati novo zakonodavstvo. Mora se garantirati objektivnost procedura pregleda. Kada su u pitanju *prava intelektualnog vlasništva (IPR)*, Ured za zaštitu autorskih prava je počeo sa radom i Albanija je ratificirala međunarodne instrumente za registriranje industrijskog dizajna. Međutim, provedba IPR-a je i dalje slaba. Nedostaju adekvatni resursi i ekspertiza i Generalnoj direkciji za patente i trgovinske oznake i Uredu za zaštitu autorskih prava. Potrebno je usvojiti novo zakonodavstvo o industrijskom vlasništvu, u skladu sa evropskim standardima. Neophodni su značajni napori kako bi se ispunile obaveze iz Prijelaznog sporazuma koje se tiču IPR-a.

Napredak je donekle ostvaren u uvođenju evropskih standarda u *socijalnu politiku i politiku zapošljavanja*. Pokrenuti su programi kojima se povećava zaposlenost ugroženih grupa, a institucionalni i regulatorni okvir je poboljšan usvajanjem zakona o inspekciji rada. Međutim, kapaciteti inspekcija rada su ograničeni, a zaštita na radu i sigurnost ostaju loši. Nedovoljni sistemi za informiranje i administraciju ugrožavaju određivanje politike socijalnog razvoja i situacije u pogledu zapošljavanja, kao i izradu adekvatnih strategija zapošljavanja i socijalne uključenosti. Određeni napredak je postignut u uvođenju evropskih standarda u *obrazovanje*. Stavke budžeta za obrazovanje su primjetno povećane. Započeto je sa provedbom državne strategije pred-univerzitetskog obrazovanja i stručnog obrazovanja, te je odobren novi Zakon o visokom obrazovanju.

Napredak je primjetan u nekim *sektorskim politikama*. Na području *industrije i malih i srednjih poduzeća (SME)*, uspostavljen je Državni centar za registraciju kako bi se olakšalo registriranje preduzeća. Oobrena je strategija za unapređenje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća. Provodi se ažurirani akcioni plan za pokretanje pitanja neformalne ekonomije i uklanjanje administrativnih prepreka za ulaganja. Uspostavljeni su garantni fondovi za izvoz. Provodi se akcioni plan za uklanjanje administrativnih prepreka ulaganju. Međutim, neophodno je postići dalji napredak u rješavanju pitanja neformalne ekonomije i poboljšanju poslovnog okruženja. Napredak u *poljoprivredi* je ograničen. Pokrenute su određene inicijative kako bi se proizvodnja povećala, međutim konkurentnost poljoprivrednog sektora je nedovoljna. Usklađenost sa standardima EU u domenu *veterinarstva i fitosanitarne zaštite*, koji su neophodni kako bi Albanija imala koristi od trgovinskih koncesija iz SSP-a i Prijelaznog sporazuma, i dalje je nedovoljna. Određeni napredak je postignut u području kontrole i nadzora *ribarstva*, iako se nastavlja pretjerana eksploatacija i nezakoniti ribolov.

U području *zaštite okoliša*, postignut je određeni napredak u horizontalnom zakonodavstvu, ali je implementacija nedovoljna. Potrebni su dalji napori u području upravljanja otpadom i kvalitete vode. Treba ojačati administrativni kapacitet kako bi se moglo provesti već transponirano zakonodavstvo. Napredak na području *transporta* je ograničen. Albanija je ratificirala Sporazum o evropskom zajedničkom zračnom prostoru i radi na provedbi prve prelazne faze. Albanija aktivno učestvuje u razvijanju Glavne regionalne transportne mreže i u radu Transportne opservatorije Jugoistočne Evrope, posebno kroz usvajanje drugog

petogodišnjeg Višegodišnjeg plana 2007.-2011. (MAP). Potrebna su značajna poboljšanja sigurnosti pomorskog transporta.

U sektoru *energije*, Albanija nije uspjela obezbijediti sigurno snabdijevanje električnom energijom. Potrebni su značajni naponi kako bi se ispunili uslovi iz Sporazuma o energetske zajednici (ECT). Pošto je članica ECT-a, Albanija je od jula 2007. godine obavezna provoditi relevantno zakonodavstvo EU, posebno ono koje se tiče sektora energije. Usprkos određenom napretku, uključujući i novo zakonodavstvo o koncesijama za hidroelektrane i ograničenom povećanju u naplati, sektor energije je i dalje u kritičnom položaju. Time se ugrožava društveni i ekonomski razvoj zemlje.

Albanija zaostaje u izvršavanju obaveza iz SSP-a u pogledu *informacijskog društva i medija*. Liberalizacija tržišta u području elektronskih komunikacija i informacijskih tehnologija ostaje u početnoj fazi. Regulatorni okvir još uvijek nije usklađen sa *acquis*-em, a regulator telekomunikacija treba razviti svoj kapacitet. Kada je *finansijska kontrola* u pitanju, usvojen je novi zakon o internoj reviziji. Ostaje da se uspostavi odgovarajuća služba za inspekciju. Postignut je prihvatljiv napredak u području *statistike*. Urađena je većina ključnih statističkih klasifikacija i u skladu je sa standardima EU.

U oblasti *pravosuđa, slobode i sigurnosti* napredak je postignut u nekim područjima. Potreban je ukupni dalji napredak. Poboljšana je tehnologija za izdavanje *viza* i sigurnost diplomatskih i službenih pasoša. Potpisan je sporazum o viznim olakšicama između EU i Albanije. Potrebno je uvesti biometrijske pasoše u skladu sa standardima EU. Neophodno je izmijeniti Zakon o strancima kako bi bio u skladu sa standardima EU.

Kontrola granica je poboljšana uvođenjem nove infrastrukture, produženjem IT veza i boljom saradnjom između policijskih agencija i saradnjom prekograničnih policijskih službi. Vlada je usvojila strategiju o integriranom upravljanju granicama. Međutim, infrastruktura graničnih prijelaza je ispod nivoa standarda EU. Zakon o *azilu* je u skladu sa međunarodnim standardima, ali ne postoji koherentna strategija za azil i provedba je još uvijek nedostatna. Oformljena je jedinica koja će nadgledati provedbu državne strategije za *migracije*. Punktovi za kontrolu migracija na graničnim prijelazima su donekle efikasni, ali je moguće postići značajna poboljšanja. Albanija je potpisala Protokol o readmisiji sa Austrijom u okviru Sporazuma o readmisiji kojeg su Albanija i EU potpisale 2006. godine. Međutim, potrebno je efikasnije upravljanje podacima i bolja koordinacija sa susjednim zemljama. Potrebno je osigurati dovoljan broj službenika granične policije, posebno zbog pravilne primjene Sporazuma o readmisiji potpisanog između EU i Albanije.

Bankarski sistem se bolje koristi kako bi se spriječilo *pranje novca*; većina plata u državnoj službi isplaćuje se putem banaka. Raspolaganje ukradenom robom sada predstavlja krivični prestup. Zajednička istražna jedinica povezuje Ministarstva unutarnjih poslova i finansija, Ured tužitelja i Državnu obavještajnu agenciju. Međutim, konkretni rezultati u borbi protiv pranja novca ostaju nedostatni. Treba poboljšati zakonodavstvo, resurse i ekspertizu za provođenje istraga, tehničku podršku i saradnju među institucijama.

Bolje se koristi radna grupa za borbu *protiv narkotika*. Poboljšana je saradnja sa stranim partnerima. U izgradnji je odgovarajuća skladišna infrastruktura za zaplijenjenu drogu. Međutim, trgovina drogom i dalje predstavlja ozbiljan razlog za zabrinutost. Zaplijenjene su značajne količine *droge*, ali su one male u usporedbi sa procjenama sa koliko droge se zaista trguje preko Albanije. Neophodno je veće zalaganje i bolja saradnja policije i pravosuđa kako bi se krivično gonili osumnjičeni za trgovinu drogom i korumpirana službena lica. Treba poboljšati mjere i opremu za otkrivanje na graničnim prijelazima.

Usvojen je novi državni Zakon o policiji kojim će se policija riješiti političkog uplitanja. Konvencija o saradnji policije Jugoistočne Evrope, koja je ratificirana, i strateški sporazum sa Europol-om, omogućavaju intenzivniju međunarodnu saradnju. Međutim, smanjen je broj policijskih službenika pri čemu se nije obratila pažnja na održavanje kapaciteta i kontinuiteta ključnih odjela. Uspjeh u istražnim radnjama i krivičnom gonjenju ugrožava loša komunikacija između policije i tužiteljstva. Moraju se ojačati strukture policije i interne kontrole.

Organizirani kriminal ostaje veoma ozbiljan problem. Uhapšen je jedan broj poznatih učesnika u organiziranom kriminalu. Poboljšana je reakcija policije na ozbiljna krivična djela. U upotrebi je nova oprema za taktike i vođenje istraga. Poboljšana je saradnja sa Interpol-om, čime je omogućeno postupanje po jednom broju međunarodnih tjeratica. Međutim, još uvijek nisu poduzete radnje po pitanju jednog broja međunarodnih zahtjeva za hapšenjem. Napori u borbi protiv organiziranog kriminala su ugroženi korupcijom i lošom zaštitom svjedoka. Problemi iz oblasti informacionih tehnologija ugrožavaju korištenje krivičnih obavještajnih podataka. Iako je poboljšana saradnja sa susjednim zemljama u otkrivanju ukradenih vozila, nedostatna je domaća saradnja između institucija, čime se umanjuje efikasnost.

Albanija je nastavila intenzivne istrage i krivična gonjenja u predmetima *trgovine ljudima*. Granične kontrole su donekle efikasnije i poboljšana je međunarodna saradnja. Međutim, Albanija i dalje predstavlja značajnu tranzitnu zemlju a povećan je i broj slučajeva trgovine ljudima u svrhu prostitucije u samoj zemlji. Vrlo je malo žrtava spremno svjedočiti protiv trgovaca zbog loše zaštite svjedoka. Loša koordinacija ugrožava primjenu državne strategije za borbu protiv trgovine ljudima.

Strukture za *borbu protiv terorizma* u policijskim i obavještajnim službama bolje saraduju. Saradnja sa međunarodnim akterima je na dobrom nivou. Albanija je usvojila zakon o kontroli izvoza vojne opreme, što je u skladu sa *acquis*-em. Međutim, stepen opremljenosti i obučenosti osoblja za borbu protiv terorizma ostaje nedostatan.

Zakon o *zaštiti ličnih podataka* se trenutno revidira kako bi bio usklađen sa evropskim standardima. Međutim, još uvijek nije oformljeno nezavisno tijelo za zaštitu i nadzor ličnih podataka koje bi imalo dovoljno ovlaštenja i resursa.

Bosna i Hercegovina

Kada su u pitanju **politički kriteriji**, napredak Bosne i Hercegovine je usporen. Složena ustavna rješenja, nepoštivanje Dejtonsko-pariškog mirovnog sporazuma i nacionalistička retorika ugrožavaju reformsku agendu ove zemlje. Ostaju da se riješe ključni prioriteti Evropskog partnerstva. Politički lideri Bosne i Hercegovine nisu uspjeli postići sporazum o reformi policije. Nedostatak napretka po ovom i drugim pitanjima, odlaže zaključivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP-u).

Postignut je ograničeni napredak na području **demokratije i vladavine prava**. U sistem upravljanja u Bosni i Hercegovini je i dalje značajno uključena međunarodna zajednica. Ured visokog predstavnika/Specijalnog predstavnika EU (OHR/EUSR) tijesno saraduje sa Evropskom komisijom kako bi Bosnu i Hercegovinu približio EU. Međutim, vlasti Bosne i Hercegovine nisu pokazale sposobnost da preuzmu dalju političku odgovornost. Potrebne su hitne mjere kako bi se osiguralo djelotvorno funkcioniranje državnih institucija. Vijeće za implementaciju mira je donijelo odluku da odloži zatvaranje OHR-a do 30. juna 2008. godine i da ponovno izvrši pregled stanja u februaru 2008. godine.

Izbori koji su održani u oktobru 2006. godine su općenito bili u skladu sa međunarodnim standardima. Vlada Republike Srpske je formirana u novembru, ali je formiranje državne i federalne vlade trajalo više od četiri mjeseca. Postignut je određeni napredak u unapređenju tehničkih i ljudskih resursa u *parlamentarnoj* skupštini na državnom nivou, ali potrebno je dodatno ojačati važne komisije parlamentarne skupštine, kao što je Komisija za evropske integracije. Nije zabilježen napredak u poboljšanju koordinacije između države i entiteta. Ukupno funkcioniranje izvršnih i zakonodavnih institucija ostaje nedostatno. Prekinuti su razgovori o *ustavnoj* reformi.

Ostvaren je određeni napredak u području *državne uprave*, ali je i dalje neophodno ulagati značajne napore. Ured koordinatora za reformu javne uprave je ojačan i poduzeti su početni koraci za provedbu Strategije reforme javne uprave, koja je jedan od ključnih prioriteta Evropskog partnerstva. EU je podržala osnivanje Fonda za reformu javne uprave. Poboljšana je efikasnost agencija za državnu službu te su poduzeti dalji koraci na opremanju državnih ministarstava i institucija, posebno u pogledu kadrova i uredskog prostora. Neophodni su stalni naponi kako bi se osigurala pravilna provedba državne strategije za javnu upravu i napredovalo ka uspostavi efikasne, profesionalne, stabilne, transparentne i pouzdane državne službe.

Kada je u pitanju *pravosudni sistem*, Bosna i Hercegovina je postigla napredak u smanjenju ovisnosti od međunarodne zajednice time što je strane sudije i tužioce zamijenila domaćim. Međutim, rascjepkanost pravosudnog sistema i razlike u zakonskim okvirima i dalje ugrožavaju funkcioniranje pravosuđa. Treba dodatno poboljšati neovisnost i efikasnost pravosudnog sistema. Državni odjel za ratne zločince i dalje efikasno funkcionira. Međutim, zločince treba energičnije krivično goniti na entitetskom nivou.

Bosna i Hercegovina je ostvarila malo napretka u *borbi protiv korupcije*, koja je i dalje veoma rasprostranjena i predstavlja ozbiljan problem. Državna strategija za borbu protiv korupcije još uvijek nije temeljito primijenjena. Neophodne su odlučnije akcije u borbi protiv korupcije.

Malo napretka je postignuto na području *ljudskih prava i zaštite manjina*. Treba poboljšati sveobuhvatnu primjenu međunarodnih *konvencija o ljudskim pravima*; te postići potpunu usaglašenost zakonodavstva Bosne i Hercegovine sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima. Poboljšanja bi se mogla postići i u pogledu sprečavanja *zlostavljanja* od strane pripadnika organa za provedbu zakona i boriti si protiv nekažnjivosti, kao i poboljšati dostupnost pravde i jednakost pred zakonom. Dalji naponi su neophodni kako bi se pokrenulo pitanje općenitog funkcioniranja *zatvorskog sistema*, uključujući i loše životne uslove zatvorenika. *Vjerska* netrpeljivost i dalje predstavlja problem. Na području *slobode izražavanja* i medija, u Federaciji još uvijek nije usvojen zakon o javnim emiterima; neophodno je ispuniti ovaj prioritet jer predstavlja jedan od ključnih prioriteta Evropskog partnerstva. Bosna i Hercegovina je ostvarila napredak u rješavanju zaostalih predmeta koji se tiču ljudskih prava, ali sudske odluke još uvijek se ne izvršavaju propisno.

Zakonski okvir Bosne i Hercegovina uključuje odredbe kojima se štite prava *žena, djece i socijalnog ugroženih*, ali je ukupna primjena nedostatna. Ne postoji sveobuhvatni *antidiskriminacijski* zakon. Nije postignut napredak u registriranju *saveza sindikata*. Složeni sistem vlasti i rascjepkanost zakonodavstva u cijeloj zemlji i dalje ugrožavaju socijalni dijalog. Određeni napredak je postignut u pogledu podrške vlasti razvoju *civilnog društva*, iako je, ukupno gledajući, sektor i dalje nerazvijen.

Na području zaštite *manjina*, moraju se uložiti dodatni naponi u borbi protiv netrpeljivosti i etničke diskriminacije, te poboljšati provedba zakonodavstva koje se tiče manjina. Državno vijeće za nacionalne manjine i odgovarajuća entitetska tijela ne funkcioniraju. Veliki broj izbjeglica i interno raseljenih lica ne mogu koristiti osnovna prava iz penzionih i zdravstvenih fondova. Socio-ekonomska integracija povratnika ostaje problem. *Romska manjina* je i dalje suočena sa teškim uslovima života i diskriminacijom, posebno u oblasti obrazovanja, socijalne zaštite, zdravstvene zaštite, stanovanja i zapošljavanja. Potrebno je poduzeti konkretne aktivnosti kako bi se provela Državna strategija za Rome.

Ostvaren je određeni napredak u vezi sa **regionalnim pitanjima i međunarodnim obavezama**. Bosna i Hercegovina aktivno učestvuje u regionalnoj saradnji i podržava Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECF) i Vijeće za regionalnu saradnju (RCC). Bosna i Hercegovina je zaključila određeni broj regionalnih sporazuma, uključujući i dopunjeni Sporazum o slobodnoj trgovini u Srednjoj Evropi (CEFTA), koji sada treba propisno provesti. Poboľšana je saradnja Bosne i Hercegovine sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (ICTY) i sada je na općenito zadovoljavajućem nivou. Međutim, potrebno je ostvariti punu saradnju sa ICTY-em kako bi se potpisao SSP-u i ispunio jedan od ključnih uslova Evropskog partnerstva. Iako je Bosna i Hercegovina ispunila većinu postprijemnih obaveza prema Vijeću Evrope, kasni se sa njihovom primjenom. Kada je u pitanju Međunarodni krivični sud, bilateralni sporazum o imunitetu potpisan sa Sjedinjenim Državama nije u skladu sa relevantnim zajedničkim stavom i vodećim principima EU.

Sveukupni odnosi Bosne i Hercegovine sa susjedima su bili dobri, iako su se pojavile određene napetosti, posebno u vezi sa odlukom Međunarodnog suda pravde o tužbi za genocid koju je BiH podigla protiv Srbije i Crne Gore. Ostvareno je malo napretka u rješavanju neriješenih trgovinskih i graničnih pitanja.

Ekonomija Bosne i Hercegovine se nastavila brzo širiti. Održana je ukupna makroekonomska stabilnost, ali i dalje su prisutne prijetnje po fiskalnu stabilnost. Stalna visoka stopa nezaposlenosti i dalje ostaje jedan od ključnih razloga za zabrinutost. Pogoršavanje ukupnog političkog okruženja se odrazilo na usporenje strukturnih reformi i na poslovno okruženje. Još uvijek treba postići ekonomsku integraciju u cijeloj zemlji.

Kada su u pitanju **ekonomski kriteriji**, Bosna i Hercegovina je ostvarila mali napredak u uspostavljanju funkcionalne tržišne ekonomije. Neophodno je provesti ključne reforme kako bi tržišnoj ekonomiji omogućili da se nosi sa pritiskom konkurencije i tržišnih snaga unutar Unije.

Ekonomski rast je i dalje visok i ubrzan, dok se vanjska bilanca značajno poboljšala u 2006. godini. Aranžman sa *Valutnim odborom* i dalje jača makroekonomsku stabilnost, a inflacija je pala na nivo zabilježen prije uvođenja PDV-a u januaru 2006. godine. Uvođenje PDV-a je povećalo fiskalne prihode u 2006. godini. Federacija je poduzela korake kako bi replicirala proces reforme direktnih poreza u Republici Srpskoj iz januara 2007. godine, čime se pojednostavio poreski sistem i umanjilo fiskalno opterećenje. Proces privatizacije je napredovao u Republici Srpskoj, zahvaljujući prodaji velikih preduzeća u sektoru nafte i telekomunikacija. Broj direktnih stranih ulaganja (FDI) je značajno porastao u 2007. godini, što je pomoglo finansiranje vanjskog deficita. Financijski sektor se brzo razvija, dok je konkurentnost cijena u velikoj mjeri zadržana.

Međutim, ukupno političko okruženje i nedostatak konsenzusa u zemlji o temeljnim ekonomskim politikama doveli su do usporavanja reformi i na entitetskom i na drugim nivoima vlasti. Nedostatak dosljednosti i konsenzusa u provedbi reformi se odrazio posebno u

Federaciji, gdje je usporen proces privatizacije i restrukturiranja javnih preduzeća. Usprkos jakom ekonomskom rastu, stepen nezaposlenosti je i dalje vrlo visok. Javna potrošnja, a posebno socijalna potrošnja, su značajno porasle, slabeći pritom kvalitet fiskalnih prilagođavanja i povećavajući fiskalne rizike. Značajna strukturna rigidnost ugrožava funkcioniranje tržišta rada. Restrukturiranje preduzeća u vlasništvu države sporo napreduje, a ograničeni napredak postignut je u liberalizaciji industrijske mreže. Na poslovno okruženje i dalje djeluju značajna administrativna neefikasnost, nedovoljna provedba kreditorskih i imovinskih prava i znatna intervencija države u proizvodnom sektoru. Veliki neformalni sektor, kojeg pomaže nedovoljna provedba zakona i nedostatak zakonskog okvira, umanjuje poresku osnovicu, ugrožava kapacitet države da primjenjuje ekonomske politike, te negativno djeluje na poslovno okruženje.

Bosna i Hercegovina je generalno postigla ograničeni napredak u usklađivanju svog zakonodavstva i politika sa **evropskim standardima**. U oblastima kao što su konkurencija, transport, energija, vize i azil, postignut je određeni napredak. Mali napredak ostvaren je u drugim oblastima poput socijalne politike i zapošljavanja. Vlasti Bosne i Hercegovine su dovršile pregovore o potpisivanju SSP-a na profesionalan i efikasan način, međutim ukupni administrativni kapacitet države treba ojačati.

U pogledu *unutarnjeg tržišta*, postignut je određeni napredak u oblasti *slobodnog kretanja roba*. Iako sporo, napredovale su i pripreme u oblasti standardizacije, certificiranja i nadzora tržišta. Nepostojanje tijela i postupaka za ocjenjivanje usklađenosti i dalje koči izvozne kapacitete. Nije uspostavljena struktura za nadzor nad tržištem, zasnovana na odgovarajućim zakonima u oblasti proizvoda.

Ograničen napredak je ostvaren u pogledu *usluga, prava nastane i zakona o preduzećima*. Registracija preduzeća i dobivanje licence su i dalje otežani. Nadzor bankarskog sistema nije prenesen na državni nivo već je i dalje u nadležnosti entiteta.

Nije bilo nikakvih značajnih pomaka u oblasti *slobodnog kretanja kapitala*, ali pripreme koje BiH preduzima po ovom pitanju dobro napreduju. Ograničeni dodatni napredak zabilježen je u odnosu na *carinska pravila*. Pitanja kojima treba posvetiti posebnu pažnju su propisi o porijeklu, ocjenjivanje vrijednosti i slobodne zone. U pogledu *oporezivanja*, stepen ubiranja PDV-a je veći od očekivanog, ali nije usaglašen sistem raspodjele prikupljenih prihoda na entitete i Distrikt Brčko. Preduzete su određene aktivnosti na usklađivanju direktnog oporezivanja.

U oblasti *konkurencije*, Bosna i Hercegovina polako napreduje u oblasti kontrole monopola (anti-trust). Određeni napredak je postignut i u pogledu državne pomoći kroz uspostavu preliminarnog inventara državne pomoći. Međutim, i dalje nedostaje adekvatan regulatorni okvir za državnu pomoć. Određeni pomaci su zabilježeni u oblasti *javnih nabavki*, posebno u pogledu poboljšanog rada Agencije za javne nabavke i Odbora za razmatranje žalbi. Ograničen napredak ostvaren je i u pogledu provedbe *prava intelektualnog vlasništva*.

Nije postignut nikakav napredak u pogledu kreiranja *socijalnih politika* po uzoru na evropske standarde, a nešto napretka je ostvareno u poštivanju evropskih standarda u kreiranju politike zapošljavanja. Zakonodavstvo koje se tiče socijalne politike i zapošljavanja i dalje ostaje izuzetno rascjepkano. Institucionalno ustrojstvo zemlje i dalje predstavlja ozbiljan hendikep za razvoj neophodnih koordiniranih pristupa. Određeni napredak u skladu sa evropskim standardima je postignut u oblasti *obrazovanja*, posebno usvajanjem zakona o visokom obrazovanju koji podupire učešće u Bolonjskom procesu. Potrebno je učiniti napore kako bi

se pojačala saradnja između vlasti uključenih u sektor obrazovanja na svim nivoima. Odvajanje djece u školama po etničkim linijama i dalje ostaje ozbiljan problem

Malo dodatnog napretka postignuto je u pogledu osiguranja postojanja stvarnog unutarnjeg tržišta Bosne i Hercegovine, što je ključni prioritet Evropskog partnerstva. U tom kontekstu, nisu usvojeni državni zakon o obligacijskim odnosima, leasingu i farmaceutskim proizvodima.

Što se tiče **sektorskih politika**, nema značajnog napretka u oblasti *industrije i malih i srednjih preduzeća* (SME). Još nije usvojena strategija za industriju i strategija za mala i srednja preduzeća.

Malo je napretka postignuto u oblasti *poljoprivrede*. Politika se još uvijek utvrđuje na nivou entiteta, a koordinacija je nedovoljna. Donošenje sveobuhvatne strategije za poljoprivredu kasni, iako su poduzeti određeni koraci ka uspostavi neophodnog državnog pravnog okvira. Provedba zakonodavstva o sigurnosti hrane, veterinarstvu i fitosanitarnoj zaštiti je nedovoljna, najviše zbog neadekvatnih kadrovskih i finansijskih resursa i loše koordinacije između državnih i entitetskih službi. Pripreme Bosne i Hercegovine u oblasti *okoliša* su u ranoj fazi. Nije usvojen državni Zakon o okolišu kojim se predviđa državni, usklađeni okvir za zaštitu okoline, niti je uspostavljena državna agencija za okoliš.

Održiv, mada spor napredak zabilježen je u pogledu uključivanja Bosne i Hercegovine u razvoj transevropske *transportne* mreže i aktivnog učešća u razvoju Ključne regionalne transportne mreže Jugoistočne Evrope i Transportne opservatorije Jugoistočne Evrope (SEETO). Bosna i Hercegovina radi na provedbi prve prijelazne faze Sporazuma o zajedničkom evropskom zračnom prostoru (ECAA).

Malo je dodatnog napretka postignuto u oblasti *energije*. Bosna i Hercegovina, kao potpisnica Ugovora o energetske zajednici, mora implementirati relevantno zakonodavstvo EU iz oblasti energije, posebno dijelove koji se tiču sektora plina. U sektoru električne energije, izvršeno je razdvajanje te uspostavljen Nezavisni operator sistema (ISO) i Kompanija za prijenos (TRANSCO). Određeni problemi se pojavljuju u pogledu prijenosa imovine i obaveza između Nezavisnog operatora sistema (ISO) i kompanije (TRANSCO) što ima negativan uticaj na funkcionisanje sistema. Reforme u sektoru plina su praktično odgođene. Još nije utvrđena energetska strategija na nivou cijele zemlje.

U oblasti *informacijskog društva i medija*, određeni napredak je postignut u pogledu liberalizacije sektora telekomunikacija i približavanja zakonodavstva koje se tiče audiovizualne politike *acquis-u*, a koje provodi Regulatorna agencija za komunikacije. Nije zabilježen napredak u sektoru javnih emitera i uspostavi državne agencije za informisanje. Zabilježen je ograničeni napredak u oblasti *finansijske kontrole*.

Na polju *statistike*, nije u potpunosti proveden sporazum o saradnji između državne Agencije za statistiku i entitetskih zavoda. Učinjeni su značajni naponi kako bi se uspostavio efikasan statistički sistem Bosne i Hercegovine u skladu sa zahtjevima EU.

U oblasti **pravosuđa, slobode i sigurnosti** ostvaren je određeni napredak u pogledu administracije *viza, upravljanja granicama, azila i migracija*. Potvrđeno je ukidanje viza za sve građane EU. Potpisani su sporazumi o readmisiji i viznim olakšicama sa EU. Postignut je dalji napredak u uspostavljanju funkcionalnog sistema za azil. Postignuti su bolji rezultati u sprečavanju ilegalnih migracija, iako bi se još puno toga moglo uraditi na poboljšanju

ukupnog upravljanja granicama. Potrebno je uvesti biometrijske pasoše u skladu sa EU standardima.

Određeni napredak ostvaren je i u pogledu borbe protiv *pranja novca*. Finansijska obavještajna jedinica (FIU) je bolje opremljena u smislu osoblja i poboljšana je provedba zakona. Pranje novca i dalje predstavlja ozbiljan problem i zahtijeva dalje napore. Učinjeni su određeni koraci u pogledu borbe protiv *droga* uspostavom ureda za sprečavanje zloupotrebe narkotika. Potrebno je utvrditi državnu politiku po ovom pitanju u skladu sa standardima EU.

Određeni napredak je postignut i u pogledu boljeg funkcioniranja *policije*. Nastavlja se sa korištenjem instrumenata poput kompjuterskih istraga, sistema za kriminalnu analizu i forenzike. Zaključen je strateški sporazum sa Europol-om. Međutim, nedostatak napretka u provođenju reforme policije ugrožava perspektivu postojanja objedinjene i efikasnije policije.

Bosna i Hercegovina je ostvarila malo dodatnog napretka u pogledu *borbe protiv organiziranog kriminala i trgovine ljudima*, što i dalje predstavlja razlog za zabrinutost. Nedovoljno se provodi državna strategija borbe protiv organiziranog kriminala. Pravni okvir za borbu protiv organiziranog kriminala je utvrđen, ali je i dalje potrebno unaprijediti provođenje zakona. Državna agencija za istrage i zaštitu je sprovela više istraga i hapšenja. Potrebno je osigurati njen rad u punom kapacitetu, pogotovo kada je u pitanju broj zaposlenih radnika. Nacionalni akcioni plan 2005.-2007. godine za borbu protiv *trgovine ljudima* je u fazi provođenja, ali nije pripremljena strategija koja će se nadovezati na nju. Nedosljednosti između zakona na državnom i entitetskom nivou ometaju procesuiranje ozbiljnih krivičnih radnji. Bosna i Hercegovina je nastavila ulagati napore u borbi protiv *terorizma*, ali su resursi i dalje nedovoljni. Još uvijek nije uspostavljena državna agencija za zaštitu podataka.

Hrvatska

Hrvatska je nastavila sa ispunjavanjem **političkih kriterija**. Postignut je ukupni napredak, ali su dalji naponi neophodni u određenom broju područja, kao što su reforma javne uprave i pravosuđa, borba protiv korupcije, zaštita prava manjina i povratak izbjeglica. Kratkoročni prioriteti Pristupnog partnerstva su djelomično rješavani.

Demokratija i vladavina zakona su dalje ojačane. I Vlada i Parlament nastavili su djelovati bez značajnijih poteškoća. Međutim, postoji značajan prostor za dalja poboljšanja u pravosuđu, javnoj upravi i borbi protiv korupcije. Značajan napredak u ovim oblastima od ključnog je značaja za kreiranje čvrste osnove za punu provedbu *acquis-a*.

Napredak u oblasti *javne uprave* bio je ograničen. Usvojene su smjernice za djelovanje koje pokrivaju osnovne principe za reviziju Zakona o općim administrativnim postupcima, kao i dvija dodatna propisa o provedbi Zakona o državnoj službi. Određeni napredak postignut je u oblasti obuke državnih službenika i upravljanju ljudskim resursima. Međutim, sveukupni strateški okvir za reformu, kao i usvajanje propisa neophodnih za provedbu Zakona o državnoj službi, su i dalje odgođeni. Administrativni sistem i dalje je neefikasan. I dalje su široko rasprostranjeni nedostaci u pogledu upravljanja ljudskim resursima. Državna služba se i dalje suočava sa velikom fluktuacijom kadra, nedostatkom kvalifikovanog osoblja kao i sa pretjeranim političkim uticajem na svim nivoima. Potrebni su kontinuirani dalji napori.

Određeni napredak je postignut u provedbi strategije za reformu *pravosudnog sistema*. Preduzeti su zakonodavni i organizacioni koraci za poboljšanje funkcionisanja pravosuđa. Dalji napredak postignut je u smanjivanju broja zaostalih predmeta. Međutim, ova poboljšanja još uvijek nisu dovoljna. Mali napredak postignut je u pogledu poboljšanja odgovornosti,

nezavisnosti, profesionalizma i stručnosti u pravosuđu. Broj zaostalih predmeta i dalje je veliki. Malo napretka je postignuto na racionalizaciji mreže sudova. Uprkos određenom napretku, potrebno je dalje poboljšati procesuiranja vezana za ratne zločine u Hrvatskoj. Potrebno je u potpunosti riješiti pitanja predrasuda vezanih za srpske optuženike kao i zaštitu svjedoka. Reforme napreduju, ali su značajni naponi potrebni za prevazilaženje slabosti pravosudnog sistema.

Vidljivi su neki od prvih rezultata *borbe protiv korupcije*. Program borbe protiv korupcije 2006.-2008. je u fazi provedbe. Pravni okvir za borbu protiv korupcije je dodatno poboljšan. Ured za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala (USKOK) postao je aktivniji i uključen je u istrage nekih vrlo značajnih slučajeva korupcije. Ipak, korupcija je i dalje rasprostranjena. Potrebni su veći naponi za prevenciju, otkrivanje i procesuiranje slučajeva korupcije. Nijedna optužnica ili presuda nisu izrečene niti za jedan poznati slučaj korupcije. Koncept sukoba interesa i dalje je vrlo malo shvaćen. Provedbi programa borbe protiv korupcije nedostaje jaka koordinacija kao i iskusno i efikasno praćenje.

Određeni napredak postignut je u području *ljudskih prava i zaštite manjina*. Pravne odredbe o zaštiti ljudskih prava općenito su adekvatne, ali preostaje određeni broj bitnih izazova kada je u pitanju njihova provedba.

Donekle je postignut i napredak u provođenju ustavnog Zakona o nacionalnim manjinama (CLNM). Usvojen je Plan za zapošljavanje pripadnika nacionalnih *manjina* u javnu službu za 2007. godinu, te su još više povećana finansijska izdvajanja za pripadnike nacionalnih manjina. Bilježi se manje izvještaja o etnički motiviranim napadima protiv srpske manjine i pravoslavne crkve. Pridaje se više pažnje romskoj manjini.

Ipak, pripadnici nacionalnih manjina i dalje se suočavaju sa ozbiljnim problemima. Hrvatska treba potaknuti duh tolerancije kada je u pitanju srpska manjina i poduzeti odgovarajuće mjere kako bi zaštitila one koji bi još uvijek mogli biti predmetom prijetnji ili diskriminatornog ponašanja, te neprijateljstava ili nasilja. Srbi se posebno suočavaju sa problemima pri zapošljavanju. *Romska manjina* se još uvijek suočava sa teškim životnim uslovima i diskriminacijom, posebno kada su u pitanju obrazovanje, socijalna zaštita, zdravstvena zaštita, stanovanje i zapošljavanje. Pravne odredbe i programi se moraju odlučnije provoditi, posebno kada je zapošljavanje u pitanju. Sveobuhvatna strategija i akcijski plan za eliminiranje svih oblika diskriminacije još uvijek nisu usvojeni.

Postignut je ograničen napredak u *povratku izbjeglica*. Rekonstrukcija stambenih jedinica je nastavljena. Ipak, provođenje programa stambenog zbrinjavanja za bivše nositelje stanarskog prava još uvijek je krajnje slabo. U urbanim područjima malo je toga promijenjeno uz samo 2% riješenih slučajeva. Štaviše, nije postignut napredak u priznavanju mirovinskih prava. Aktivnosti na stvaranju ekonomskih i socijalnih uslova neophodnih za održiv povratak izbjeglica trebaju biti ubrzane.

Pristup pravdi još uvijek sputavaju ograničenja postojećeg sistema pravne pomoći, kao i visoke odvjetničke naknade, te slabosti pravosudnog sistema. I dalje postoji dosta prostora za poboljšanje *uslova u zatvorima*. Nedostaje zatvorskog osoblja i kapaciteta. Pretrpavanje zatvora se nastavlja.

Sloboda izražavanja, koja uključuje slobodu i pluralizam medija, i dalje je osigurana u Hrvatskoj. Ipak, i dalje se povremeno dešavaju politički pritisci na medije.

Planovi usmjereni ka poboljšanju *prava žena i djece* podigli su svijest u društvu. Ipak, treba dalje raditi na poboljšavanju provedbe tih planova. Zaštita žena od svih oblika nasilja treba biti poboljšana. Provedbene mjere za zaštitu dječjih prava moraju biti ubrzane.

Što se tiče **regionalnih pitanja i međunarodnih obaveza**, nastavljena je potpuna saradnja sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju i osigurana sveobuhvatna usklađenost sa odredbama Dejtonsko-pariškog sporazuma i sporazuma iz Erduta. Treba se osigurati nepristrano procesuiranje slučajeva Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju, koji su transferirani hrvatskom pravosuđu, kao i procesuiranje slučajeva koji su inicirani unutar zemlje.

Kontinuiran opći napredak postignut je na području regionalne saradnje. Hrvatska je uspješno predsjedavala Procesom saradnje u jugoistočnoj Evropi (SEECF), što je omogućilo dobar napredak u tranziciji Pakta stabilnosti u okvir za koji će veća odgovornost biti na zemljama regiona. Ovaj okvir će imati osnažen SEECF i novo Regionalno vijeće za saradnju. Hrvatska je ratificirala novi Srednjo-evropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA).

Postignut je mali napredak u traženju definitivnih rješenja za različita otvorena bilateralna pitanja koje Hrvatska ima sa susjedima, prvenstveno kada su granice u pitanju. Neformalni sporazum premijera Hrvatske i Slovenije o zahtijevanju uključenja treće strane u otvorena pitanja koja se tiču granica predstavlja napredak i tu je aktivnost potrebno pratiti. U decembru 2006. godine Hrvatski sabor je odlučio da će se Hrvatska ekološka i ribolovna zona primjenjivati na zemlje članice EU od 1. siječnja 2008. Ova odluka odstupa od političkog sporazuma postignutog između ovih zemalja u lipnju 2004., koji se pominje u zaključcima Evropskog vijeća od 16. i 17. lipnja 2004. Ovo pitanje treba razmotriti. Potrebno je poduzeti aktivnosti na daljem razvoju saradnje i dobrosusjedskih odnosa.

Hrvatska **ekonomija** bilježi snažan i ubrzan razvoj. Očuvana je makroekonomska stabilnost, što uključuje i nisku inflaciju. Ipak, eksterna neuravnoteženost mogla bi ugroziti makroekonomsku stabilnost. Nastavljena je fiskalna koordinacija i treba joj i dalje težiti. Strukturne reforme i privatizacija odvijaju se sporo. Ukupno poslovno okruženje je poboljšano, ali neučinkovitost javne uprave i pravosuđa nastavljaju ometati razvoj privatnog sektora.

Što se tiče **ekonomskih kriterija**, Hrvatska ima funkcionalnu tržišnu ekonomiju. Ona bi, na srednjoročnom osnovu, trebala biti u stanju suočiti se sa pritiscima konkurencije i snagama na tržištu unutar Unije pod uslovom da odlučno provede jasan reformski program kako bi se umanjile strukturne slabosti.

Očuvan je opći politički konsenzus o osnovama tržišne ekonomije. Makroekonomske politike usmjerene ka stabilnosti doprinijele su niskoj inflacijskoj stopi, valutnoj stabilnosti i značajnoj smanjenju općeg vladinog deficita. Ekonomija i dalje dobro funkcionira i sve je više privatnih investicija. Zaposlenost je porasla, dok se još uvijek visoka stopa nezaposlenosti smanjila. Poslovno okruženje se popravilo i pripremljeni su ili zaključeni bitni poslovi na privatizaciji. Još više je osnažena sposobnost Vlade da kreira okvire za srednjoročne ekonomske politike. Novi, obazrivi propisi doveli su do intenzivnije dokapitalizacije banaka, koja odgovara postizanju stabilnosti finansijskog sektora. Postignut je dodatni napredak u poticanju konkurencije unutar sektora telekomunikacija. Nastavljeno je reformiranje željezničkog sistema koje je generiralo gubitke. Hrvatska ekonomija je dobro integrirana sa EU.

Ipak, koordinacija ekonomske politike i dalje je slaba. Eksterna neuravnoteženost, koja je u porastu, podrazumijeva i potencijalne rizike za makroekonomsku stabilnost, kao i potrebu za

jačom fiskalnom konsolidacijom. Povoljno ekonomsko okruženje i dobri prihodi nisu iskorišteni za smanjenje budžetskog deficita, već su, umjesto toga, doveli do porasta potrošnje. Subvencioniranje poduzeća koja posluju sa gubitkom i visok nivo tekuće potrošnje nastavljaju usporavati strukturne promjene i uvoditi napetost u javne finansije. Napredak u restrukturiranju poduzetničkog sektora je nejednak i još uvijek postoji značajna intervencija države. Inicijativu privatnog sektora pogađa neučinkovitost javne uprave i pravosuđa, što djelomično ugrožava procedure za ulazak i izlazak sa tržišta i provođenje imovinskih prava i prava kreditora. Pokretljivost radne snage je još uvijek ograničena. Kako bi se ojačali potencijali za održiv razvoj i stvarna konvergencija, Hrvatska treba ojačati i produbiti strukturne reforme.

Hrvatska je poboljšala svoju **sposobnost da preuzme obaveze koje proizlaze iz članstva**. Pripreme za ispunjenje zahtjeva EU napreduju sigurnim korakom i usklađenost sa pravilima EU je veoma visoka u nekim sektorima. Ipak, još uvijek se moraju uložiti značajni naponi kako bi se postigla potpuna usklađenost. U većini područja postignut je određeni napredak uglavnom kada su u pitanju usklađivanje zakonodavstva i izgradnja kapaciteta uprave. U nekim poglavljima, poput transporta i okoliša, održan je dobar napredak koji je zabilježen i u proteklim godinama. U drugim poglavljima, poput javnih nabavki i oporezivanja, napredak je i dalje ograničen. Što se tiče općenite usklađenosti i kapaciteta uprave, treba učiniti još mnogo toga.

Određeni napredak je postignut kada je u pitanju usklađivanje zakonodavstva iz oblasti *slobodnog kretanja roba*. Ipak, još uvijek nedostaje mnogo elemenata iz *acquis*-ja. Još uvijek se moraju ulagati značajni naponi na usklađivanju zakonodavstva i njegovom učinkovitim provođenju.

Što se tiče pravila EU o *slobodnom kretanju radnika* postignut je određeni napredak, ali će se trebati preduzeti značajnije aktivnosti na usklađivanju zakonodavstva i njegovom učinkovitim provođenju.

Određeni napredak bilježi se na području *prava nastana i slobode pružanja usluga*. Općenito, usklađenost je na razumnom nivou, iako još mnogo toga preostaje da se uradi u određenim područjima.

Hrvatska je postigla određeni napredak kada je u pitanju *slobodno kretanje kapitala*. Općenito, usklađenost je dosta dobra. Ipak, potrebne su dalje aktivnosti, posebno u sferi borbe protiv pranja novca, te kada su u pitanju procedure za kupovinu nekretnina od strane državljana zemalja članica EU.

Hrvatska je postigla ograničen napredak na području *javnih nabavki*. Ipak, kapacitet uprave i dalje je neodgovarajući na svim nivoima sistema nabavki. Potrebno je poduzeti veoma značajne aktivnosti na kreiranju sveobuhvatne strategije za usklađivanje i jačanje institucionalne strukture.

Što se tiče *zakona o poduzećima* može se reći da je postignut određeni napredak. Usklađenost sa *acquis*-em je u tijeku i predviđen je razuman vremenski okvir i detaljan plan daljih aktivnosti.

Postignut je dobar napredak kada je u pitanju *zakon o intelektualnom vlasništvu*, kako u oblasti prijenosa zakonodavstva tako i u oblasti njegovog provođenja. Usklađenost zakonodavstva sa *acquis*-em dobro napreduje, ali su potrebne dalje aktivnosti, posebno na njegovom provođenju.

U području *konkurencijske politike*, Hrvatska nastavlja ostvarivati određeni napredak. Ipak, i dalje je potrebno usklađivati zakonodavstvo i osnaživati kapacitete uprave, posebno Agenciju za konkurenciju. U tijeku je usklađivanje ovog poglavlja sa *acquis*-em, ali je još uvijek potrebno preduzeti značajne aktivnosti posebno na restrukturiranju sektora čelika i brodogradilišta koja se suočavaju sa problemima u svom poslovanju.

Hrvatska je postigla određeni napredak kada su u pitanju *finansijske usluge* i usklađivanje sa *acquis*-em je prilično poodmaklo. Ipak, potrebno je i dalje raditi, posebno na jačanju bankovne supervizije i Agencije za nadzor finansijskih usluga u nebankovnom sektoru.

Određeni napredak postignut je u području *informacijskog društva i medija*. Ipak, treba i dalje raditi na učinkovitoj liberalizaciji telekomunikacijskog tržišta, što uključuje i uvođenje novog osnovnog zakona i dalje jačanje Agencije. Općenito, Hrvatska je postigla dobar nivo usklađenosti sa *acquis*-em u ovom području.

Hrvatska je nastavila napredovati u oblasti *poljoprivrede i ruralnog razvoja*. Pripreme su uveliko poodmakle kada su u pitanju politika vezana za kakvoću i organski uzgoj. Postignut je dobar napredak u ruralnom razvoju, iako treba intenzivirati pripreme za IPARD [Instrument za pretpristupnu pomoć ruralnom razvoju]. Potrebne su značajne aktivnosti na uspostavljanju upravnih struktura, kako bi se osigurala pravilna provedba Zajedničke poljoprivredne politike.

Što se tiče *ribarstva*, Hrvatska je postigla određeni napredak. Još uvijek postoje određeni nedostaci u oblasti upravljanja ribom, inspekcije i kontrole, strukturnih aktivnosti i državne pomoći.

Dobar napredak je postignut kada je u pitanju *politika sigurnosti hrane, veterinarska, te fitosanitarna politika*, posebno u oblasti usvajanja okvirnog i sekundarnog zakonodavstva. Ipak, potrebne su dalje aktivnosti, posebno kada je u pitanju jačanje upravnih kapaciteta, te usvajanje i provedba strategije za sigurnost hrane.

Što se tiče *transporta*, Hrvatska je nastavila ostvarivati napredak na usklađivanju posebno u sferi željezničkog i pomorskog prometa. Hrvatska radi na provođenju prve tranzicijske faze Zajedničkog evropskog zračnog prostora. Također aktivno sudjeluje u razvijanju Glavne regionalne transportne mreže i Transportne opservatorije jugoistočne Evrope (SEETO). Ipak, potrebno je uložiti značajnije napore kada je u pitanju osiguravanje adekvatnih upravnih kapaciteta za većinu transportnih sektora.

Kada je *energija* u pitanju, postignut je značajan uspjeh, ali je i dalje potrebno ulagati značajne napore na usklađivanju sa *acquis*-em, posebno u području energetske učinkovitosti i izgradnji kapaciteta primjene propisa. Kao jedna od strana Ugovora o Evropskoj energetske zajednici, Hrvatska treba provesti odgovarajuće energetske zakonodavstvo EU počevši od srpnja 2007.

Zabilježen je vrlo ograničen napredak u oblasti oporezivanja. Usklađenost poreskog zakonodavstva je daleko od svog okončanja i *de facto* diskriminirajuće akcize na cigarete moraju biti uklonjene. Potrebno je preduzeti značajne aktivnosti na jačanju upravnih kapaciteta, posebno kada je u pitanju informatička povezanost.

Postignut je značajan napredak u području *ekonomske i monetarne politike*. Ukupna usklađenost sa *acquis*-em dobro napreduje. Ipak, trebat će preduzimati dalje aktivnosti, posebno kada je u pitanju osiguravanje potpune neovisnosti Narodne banke.

Postignut je dobar napredak na području *statistike* i osnovni pravni okvir je u velikoj mjeri usaglašen. Ipak, potrebno je kontinuirano ulagati napore, posebno po pitanju jačanja upravnih kapaciteta.

Određeni napredak je postignut kada je u pitanju usklađenost *socijalne politike i zapošljavanja sa acquis-em*. Treba uložiti više napora kako bi se završilo usklađivanje i ojačala sposobnost administriranja i provođenja.

Kada su u pitanju *poduzeća i industrijska politika*, Hrvatska je postigla dobar, ali neujednačen napredak. Postignut je prilično dobar stepen usklađenosti. U sektorima poput brodogradnje ostvaren je ograničen napredak.

Dobar napredak postignut je u usklađivanju sa *acquis-em* u sferi *Transevropskih mreža*.

Također je postignut određeni napredak po pitanju *regionalne politike i koordinacije strukturnih instrumenata*. Ipak, potrebno je ulagati kontinuirane napore na uspostavljanju upravnih struktura neophodnih za upravljanje sredstvima EU.

Što se tiče *pravosuđa i temeljnih prava*, zabilježen je određeni napredak. Iako reforma pravosuđa napreduje, još uvijek postoje značajni izazovi, posebno kada je u pitanju poboljšavanje pravosudne učinkovitosti. Određeni napredak postignut je na području borbe protiv korupcije daljim dorađivanjem zakonodavstva, što se već reflektiralo na nekim bitnim slučajevima koje vodi USKOK. Ipak, korupcija je i dalje široko rasprostranjena i aktivnosti na njenom suzbijanju moraju biti intenzivirane i kontinuirane. Generalno gledano, uspostavljene su mjere koje garantiraju temeljna prava. Ipak, potrebne su dalje aktivnosti, posebno kada je u pitanju provođenje prava manjina, što uključuje i povratak izbjeglica.

U području *pravde, slobode i sigurnosti* Hrvatska je ostvarila napredak, posebno kada je u pitanju upravljanje granicama, migracije i azil. Ipak, integrisani akcijski plan za upravljanje granicama treba biti proveden, a oprema unaprijeđena. Potrebno je preduzeti značajne aktivnosti na osiguranju administrativnih i provedbenih kapaciteta, posebno kada su u pitanju među-institucionalna saradnja, sprečavanje korupcije i borba protiv organiziranog kriminala.

Dobar napredak postignut je u poglavljima za *nauku i istraživanja i obrazovanje i kulturu*. U oba slučaja je generalno postignut dobar stepen usklađenosti.

Što se tiče *okoliša*, postignut je dobar napredak, posebno po pitanju horizontalnog zakonodavstva, kakvoće zraka, te upravljanja otpadom i kemikalijama. Potrebno je dalje jačanje upravnih kapaciteta, posebno na lokalnom nivou. Trebat će također usvojiti sveobuhvatan plan za ovu oblast, kao i obezbijediti finansijske resurse za provedbu *acquis-a*.

Postignut je dobar napredak u području *zaštite potrošača i zdravlja*. Postignut je dobar stepen pravne usklađenosti. Ipak, potrebne su kontinuirane aktivnosti na usklađivanju zakonodavstva u određenim područjima, te na njegovoj učinkovitoj provedbi.

Hrvatska je nastavila svoj napredak u oblasti *Carinske unije*, a zakonodavstvo je dobro usklađeno sa *acquis-em*. Ipak, pripreme za poboljšavanje administrativnih kapaciteta i razvijanje informatičkog sistema još uvijek su u ranoj fazi svoga razvoja, posebno kada je u pitanju informatička povezanost.

Nastavljen je napredak na području *vanjskih odnosa*.

Napredak je također nastavljen kada su u pitanju *vanjska, sigurnosna i obrambena politika*, te je postignut dobar stepen usklađenosti. Ipak, provođenje i primjena kontrole naoružanja se mora i dalje jačati.

Određeni napredak je postignut u oblasti *finansijske kontrole*, pogotovo kada je u pitanju javna interna finansijska kontrola. Potrebno je, ipak, provoditi kontinuirane aktivnosti. U cilju zaštite finansijskih interesa EU, služba za koordinaciju borbe protiv prevara treba biti potpuno operativna.

Određeni napredak je postignut u području *finansijskih i budžetskih mjera*.

Bivša jugoslavenska Republika Makedonija

Bivša jugoslavenska Republika Makedonija postigla je određeni napredak u ispunjavanju **političkih kriterija**. Ipak, česte tenzije i problemi u postizanju konstruktivnog dijaloga između glavnih političkih aktera ugrozili su učinkovito funkcioniranje političkih institucija i doveli do usporavanja reformi. Kratkoročni prioriteti Evropskog partnerstva djelomično su ispunjeni.

Provedba Ohridskog okvirnog sporazuma nastavlja doprinosti konsolidaciji **demokratije i vladavine zakona**. Ipak, potrebne su dalje aktivnosti na potpunoj provedbi Sporazuma i jačanje povjerenja među političkim partijama koje zastupaju različite etničke zajednice. Potrebno je imati konsenzus i spremnost na kompromis, dok duh Sporazuma mora biti konzistentnije podržavan. Bojkotiranje Parlamenta od strane jedne od glavnih opozicijskih partija kao i loša kakvoća saradnje Predsjednika i Premijera loše utječe na učinkovito funkcioniranje političkih institucija. Nedavni sukob u Parlamentu i napad na novinare ozbiljan je razlog za zabrinutost i ti slučajevi trebaju biti detaljno ispitani.

Što se tiče *reforme javne uprave*, Zakon o državnim službenicima se postepeno provodi. Uvodi se decentralizacija i otpočela je druga faza koja se odnosi na fiskalnu decentralizaciju. Javne institucije više saraduju sa ombudsmanom. Vrš se pripreme za provođenje zakona o policiji. Ipak, potpuno i učinkovito provođenje policijske reforme – ključnog prioriteta Evropskog partnerstva – i dalje ostaje ozbiljan izazov. Javna uprava je i dalje slaba i neučinkovita, dok se zakonodavstvo o državnoj službi slabo koristi. Proizvoljna otpuštanja zvaničnika na svim nivoima odvijala su se netransparentno i ometala funkcioniranje uprave. Potrebno je i dalje ulagati značajne napore na stvaranju stabilne i profesionalne državne službe.

Određeni napredak je ostvaren na provođenju strategije reforme pravosudnog sistema, ključnog prioriteta Evropskog partnerstva. Jedan od pet novoosnovanih specijaliziranih sudskih odjela za organizirani kriminal je potpuno operativan. Počela je s radom Akademija za obuku sudija i tužitelja i uveden je novi informacijski sistem. Nadalje, provedba zakona o parničnom postupku i njegovo stupanje na snagu počinje povećavati učinkovitost pravosuđa. Ipak, generalno gledano, utjecaj reformi je ograničen. Politička blokada preostalih imenovanja u Sudskom vijeću smanjila je kapacitet Vijeća da ojača neovisnost i nepristranost pravosuđa. Ova blokada je također odgodila ključne aspekte reformi, poput uspostave upravnog suda. Zakone o javnom tužiteljstvu još uvijek treba usvojiti. Budžeti sudova su nedovoljni. Potrebno je poduzeti dalje aktivnosti na osiguravanju potpune neovisnosti, učinkovitosti i odgovornosti pravosuđa. Treba održati provedbu posljednjih reformi.

Provedba novog pravnog i institucionalnog okvira za *borbu protiv korupcije* polučila je određene rezultate. Zabilježen je stanovit broj tužbi i presuda na visokom nivou. Saradnja između institucija zaduženih za provedbu zakona se poboljšava. Ipak, korupcija je široko rasprostranjena i predstavlja veoma ozbiljan problem. Potreban je jasan pristup ovom problemu u svim sektorima, kao i potpuna provedba antikorupcijskog zakonodavstva.

Općenito gledano, **ljudska prava i zaštita manjina**, kao i međuetnički odnosi, su poboljšani. Poduzete su dalje aktivnosti na provedbi Ohridskog okvirnog sporazuma, poput usvajanja

strategije o ujednačenoj zastupljenosti etničkih zajednica u upravi. Ipak, povjerenje među etničkim zajednicama treba i dalje razvijati, posebno kada je u pitanju rješavanje socio-ekonomskih poteškoća sa kojima se suočavaju sve manjine. Postignut je mali napredak kada je u pitanju položaj *romske* manjine, koja se i dalje suočava sa veoma teškim životnim uslovima i diskriminacijom posebno u polju obrazovanja, socijalne zaštite, zdravstvene zaštite, stanovanja i zapošljavanja.

Preduzete su mjere protiv *zlostavljanja* zatvorenika, posebno kroz saradnju ombudsmana i Ministarstva unutarnjih poslova. Trenutno se stvara zakonski okvir za presretanje komunikacija. Što se tiče *vjerskih sloboda*, usvojen je novi zakon koji omogućava registraciju religijskih ustanova. Kada su u pitanju *prava žena*, načinjeni su određeni koraci ka stvaranju jednakih mogućnosti. Ipak, zaštita žena od svih oblika nasilja treba biti pojačana. Provedba mjera za zaštitu prava djece treba biti ubrzana. Treba razviti inkluzivni socijalni dijalog.

Što se tiče **regionalnih pitanja i međunarodnih obaveza**, Bivša jugoslavenska Republika Makedonija nastavila je aktivno sudjelovati u procesu regionalne saradnje i pruža svoju podršku Procesu saradnje u jugoistočnoj Evropi (SEECF), Vijeću za regionalnu saradnju i izmijenjenom Srednjo-evropskom sporazumu o slobodnoj trgovini (CEFTA). Zemlja je održala potpunu saradnju sa Međunarodnim krivičnim udom za bivšu Jugoslaviju (ICTY). Donijet je zakon o saradnji sa ICTY-em. Bolje funkcioniranje pravosudnih institucija i dalje je esencijalno za pripremu rada na slučajevima koje ICTY treba vratiti pod jurisdikciju države. Zemlja je zadržala konstruktivan stav tijekom procesa definiranja statusa Kosova. Što se tiče Međunarodnog krivičnog suda, bilateralni sporazum o imunitetu sa Sjedinjenim Državama nije u skladu sa relevantnim zajedničkim stavom EU i glavnim principima.

Bivša jugoslavenska Republika Makedonija je održala dobre odnose sa zemljama zapadnog Balkana. Potrebno je obnoviti konstruktivne aktivnosti kako bi se, pod pokroviteljstvom UN-a, pregovorima došlo do međusobno prihvatljivog rješenja spora sa Grčkom oko imena države, unutar okvira rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a 817/93 i 845/93, čime bi se doprinijelo regionalnoj saradnji i dobrosusjedskim odnosima. Postupke koji se mogu negativno odraziti na dobrosusjedске odnose treba izbjegavati.

Ekonomija Bivše jugoslavenske Republike Makedonije bilježi vidljiv ubrzan rast. Makroekonomska stabilnost je očuvana i strukturne reforme i dalje napreduju, ali postojanje visoke stope nezaposlenosti je dalje glavni razlog za zabrinutost. Institucionalne slabosti i nedostaci vladavine zakona još uvijek pogađaju nesmetano funkcioniranje tržišne ekonomije i poslovnu klimu.

Što se tiče **ekonomskih kriterija**, Bivša jugoslavenska Republika Makedonija je načinila dobar napredak u smjeru uspostavljanja učinkovite tržišne ekonomije. Trebala bi biti u stanju suočiti se sa pritiscima konkurencije unutar Unije, na srednjoročnom nivou, pod uslovom da zemlja energično provede svoj sveobuhvatan reformski program kako bi smanjila značajne strukturne slabosti.

Zemlja je očuvala opći konsenzus o ključnim pitanjima ekonomske politike. Kao rezultat odgovarajuće mješavine politike, makroekonomska stabilnost i predvidljivost su očuvani. Rast zemlje je poboljšán iako preostaje još prostora za snažniji rast. Inflacija je i dalje niska. Tekući račun je bio gotovo izbalansiran. Ipak, nezaposlenost je ostala posebno visoka. Direktna strana ulaganja ostala su relativno niska, nakon značajne privatizacije koja se odnosi na priliv u 2006. Vlasti su aktivnije intervenirale u ekonomiji smanjenjem poreskog opterećenja, poboljšavanjem prikupljanja prihoda i povećanjem potrošnje. Ipak, generalno gledano, fiskalni obračuni su gotovo izbalansirani. Stopa prikupljanja poreza je povećana

zbog visokih prihoda i boljih stopa. Relativno nizak nivo duga u javnom sektoru i dalje je smanjivan, što je također dovelo do smanjenja vanjske ranjivosti države. Liberalizacija cijena i tržišta je u velikoj mjeri okončana i nastavljena je privatizacija državne svojine. Stečajni postupak je skraćen i ubrzana je registracija imovine. Povećano je finansijsko posredovanje, a nadzor finansijskog sektora osnažen. Nadalje, preduzete su mjere na poboljšavanju kakvoće ljudskih resursa i modernizaciji infrastrukture u zemlji. Ekonomska integracija u EU dobro napreduje.

Ipak, funkcioniranje tržišne ekonomije još uvijek pogađaju institucionalne slabosti. Pravosuđe nastavlja biti "usko grlo" i regulatornim agencijama i agencijama za nadzor ponekad nedostaje neophodna neovisnost i resursi za učinkovito ispunjenje njihovih funkcija. Stepenn pravne sigurnosti još uvijek je nizak i upravna neučinkovitost loše utječe na pravilno funkcioniranje javne uprave i poslovno okruženje. Tržišta rada još uvijek slabo rade. Veliki neformalni sektor, kojeg potiču stalne slabosti u provedbi zakona i propisa, smanjuje poresku osnovu, te loše utječe na sposobnost vlade da provede ekonomske politike i negativno utječe na poslovno okruženje.

Bivša jugoslavenska Republika Makedonija i dalje čini napore na poboljšavanju svoje sposobnosti **preuzimanja obaveza koje proizlaze iz članstva**. Postignut je određeni napredak u ispunjenju kratkoročnih prioriteta Evropskog partnerstva. Zemlja se još uvijek suočava sa velikim manama u provedbi i učinkovitim stupanju zakonodavstva na snagu. Nedostaju adekvatni ljudski i finansijski resursi za popunu provedbu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Mnogobrojne smjene kvalificiranog osoblja uslijed političkih promjena ugrožavaju napore na poboljšavanju upravnih kapaciteta.

U području *slobodnog kretanja roba*, postignut je određeni napredak na osnaživanju upravnih kapaciteta i usklađivanju zakonodavstva sa *acquis*-em, koji ipak ostaje unutar okvira rane faze reformi u ovoj oblasti. Isto važi i za oblast *slobodnog kretanja radnika* i *prava nastana i slobode pružanja usluga*. Napredak u području *slobodnog kretanja kapitala* je vrlo ograničen. Usklađivanje zakonodavstva kasni i upravni kapaciteti za provedbu zakonodavstva protiv pranja novca nisu adekvatni.

Postignut je napredak kada su u pitanju *javne nabavke*, a usklađivanje zakonodavstva sa *acquis*-em se nastavlja. Ipak, upravni kapaciteti na nivou nadležnih organa nedovoljno su razvijeni. Značajan napredak postignut je u oblasti *zakona o privrednim društvima*, u kojoj je usklađenost sada umjereno uznapredovala. Kada je u pitanju *zakon o intelektualnom vlasništvu*, određeni napredak je postignut posebno kada je u pitanju usklađivanje zakona iz oblasti *industrijskih vlasničkih prava* i presretanja krivotvorene robe na granici. Ipak, upravni kapaciteti su i dalje nedovoljni za postizanje odgovarajuće provedbe, pa će biti potrebna snažna politička volja da se piratstvu stane u kraj.

Bilježi se napredak u oblasti *konkurencije*, što uključuje i politiku pomoći države. Zakonodavstvo je sada uglavnom usaglašeno sa *acquis*-em i osnaženi su kapaciteti i neovisnost institucije nadležne za konkurenciju. Potrebno je i dalje ulagati napore kako bi se povećala svijest javnosti o koristima koje sobom nosi konkurencijska politika i unaprijedilo razumijevanje sistema kontrole državne pomoći među institucijama koje tu pomoć obezbjeđuju. Zakon o razvojnim tehnološko-industrijskim zonama mora biti izmijenjen kako bi bio usaglašen sa *acquis*-em.

Postignut je određeni napredak kada su u pitanju *finansijske usluge*. Ipak, zakonodavstvo zahtijeva dalja poboljšanja posebno kada je u pitanju sektor osiguranja i vrijednosnih papira.

Problem neosiguranih vozila zahtijeva dalju pažnju. Kapaciteti uprave i garancije operativne neovisnosti supervizora nefinansijskog sektora nisu dovoljni.

Postignut je napredak u usklađivanju zakonodavstva sa *acquis*-em i u jačanju konkurentnosti u području *informacijskog društva i medija*. Ipak, u polju elektronskih komunikacija, zemlja još uvijek krši svoje obaveze koje proizlaze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. U svim sektorima, provođenje i stavljanje zakona na snagu je još uvijek slabo, a neovisnost regulatornih službi još uvijek nije dovoljna.

U oblasti *poljoprivrede i ruralnog razvoja* postignut je određeni napredak u razvoju politike, ali je usklađivanje još uvijek u svojoj ranoj fazi. Napredak u oblasti *sigurnosti hrane, veterinarstva i fitosanitarne politike* još uvijek je skroman. Sposobnost uprave i kada je u pitanju broj i kompetentnost osoblja, nije adekvatna za osiguravanje pravilne provedbe *acquis*-a.

Ostvaren je napredak u usklađivanju *politike transporta*. Bivša jugoslavenska Republika Makedonija ratificirala je dokument o Zajedničkom Evropskom zračnom prostoru. Aktivno učestvuje u razvijanju Glavne regionalne transportne mreže i Transportne opservatorije jugoistočne Evrope (SEETO). Ipak, upravni kapaciteti u svim sektorima i dalje su slabi. Postignut je određeni napredak u usklađivanju unutarnjeg tržišta *energije* i zakonodavstva o obnovljivoj energiji. Kao strana u Ugovoru o Evropskoj energetske zajednici, zemlja treba provesti relevantno zakonodavstvo EU o energiji. Upravni kapaciteti za provedbu energetske učinkovitosti i odredbi o zaštiti od radijacije nisu dovoljni. Treba jačati neovisnost regulatora za energiju.

U oblasti *oporezivanja*, zakonodavstvo o indirektnim porezima je dobro usaglašeno, ali još uvijek postoje značajne nedosljednosti po pitanju direktnih poreza. Postignut je napredak u jačanju administrativnih kapaciteta. Ipak, neophodne su dalje aktivnosti na osiguravanju efikasne provedbe i stavljanja na snagu ovog zakonodavstva.

Napredak vezan za usklađivanje u oblasti *ekonomske i monetarne politike* je ograničen. Ipak, u tijeku su pripreme u ovoj oblasti. U području *statistike*, poduzeti su značajni koraci u prioritetnim područjima. Ipak, potrebno je uložiti dodatne napore na jačanju upravnih kapaciteta.

Što se tiče *acquis*-a kada su u pitanju *socijalna politika i zapošljavanje*, postignut je određeni napredak u razvoju strategija. Ipak, zbog nedovoljne političke odlučnosti i administrativnih kapaciteta, konkretan napredak u provođenju ovih politika ostaje ograničen. Postignut je napredak u određenim pitanjima koja se odnose na *poduzeća i industrijsku politiku*, konkretno kada je u pitanju podrška malim poduzećima. Što se tiče trans-evropskih mreža, država učestvuje u regionalnim inicijativama i usklađivanje dobro napreduje. Poboljšavanje infrastrukture ostaje veliki izazov. Bilježi se napredak u području *regionalne politike i koordinacije strukturnih instrumenata*. Ipak, još uvijek je potrebno uložiti značajne napore na uspostavljanju neophodnih institucionalnih i administrativnih kapaciteta na centralnom i lokalnim nivoima.

Određeni napredak postignut je u oblasti *pravosuđa i temeljnih prava*. Vlasti i dalje provode aktivnosti na borbi protiv korupcije i to je počelo davati rezultate. Ipak, osiguravanje neovisnosti i učinkovitosti pravosuđa ostaje veliki izazov. Još uvijek ne postoji sveobuhvatan pristup za borbu protiv korupcije. U ovom području, donošenje zakonodavstva je zadovoljavajuće, ali je neophodna dalja provedba i konkretna alokacija resursa. Cijela aktivnost zahtijevat će kontinuiranu političku podršku.

U oblasti *pravde, slobode i sigurnosti*, postoji osnovno zakonodavstvo, a zakonodavstvo o provedbi je uglavnom usvojeno. Potrebno je uložiti dalje napore za osiguravanje aktivne politike povratka i uskladiti procedure za azil sa evropskim standardima. Postoji neujednačen napredak na području saradnje policije i borbe protiv organiziranog kriminala, što i dalje uzrokuje ozbiljnu zabrinutost. Bilježe se pljenidbe velikih količina droge. Kada je trgovina ljudima u pitanu, napredak je nedovoljan. Integrirani obavještajni sistem za među-institucionalnu saradnju u borbi protiv organiziranog kriminala još uvijek ne postoji. Suradnja među institucijama treba biti ojačana također kada je u pitanju borba protiv terorizma.

U nekoliko područja, vlasti su ojačale svoju operativnu sposobnost, iako je to uglavnom važi za centralni nivo vlasti. Na lokalnom nivou, upravni kapaciteti su i dalje generalno slabi. Što se tiče upravljanja granicama i Schengena, postoji potreba za komunikacijskim mrežama, tehničkom opremom i obukom. Postignut je dobar napredak po pitanju uvođenja biometrijskih pasoša. Općenito gledano, tijekom provedbe i stavljanja zakona na snagu još uvijek se mora razvijati, posebno kada je u pitanju borba protiv organiziranog kriminala i korupcije, što ostaje ozbiljan problem. Bivša jugoslavenska Republika Makedonija još uvijek nije dovoljno spremna da implementira *acquis* u oblasti pravde, slobode i sigurnosti.

Po pitanju *nauke i istraživanja* postignut je skroman napredak na usklađivanju i osnaživanju kapaciteta znanstvenih ustanova. Zemlja je donijela mjere koje bi trebale osnažiti usklađenost u oblasti *obrazovanja i kulture*. Ipak, resursi za implementaciju reformskih politika ostaju nedovoljni. Zemlja treba nastaviti svoje pripreme u pogledu budućeg učešća u programima Zajednice "Doživotno učenje" i "Mladi u akciji". Ostvaren je napredak u kreiranju zakonodavnog okvira za *okoliš*, ali je njegova provedba još uvijek u svojoj ranoj fazi, posebno u područjima koja zahtijevaju ulaganja. Administrativni kapacitet i finansijski resursi su još uvijek neadekvatni. Što se tiče *zaštite zdravlja i potrošača*, ostvaren je određeni napredak, i kada je u pitanu usklađivanje zakonodavstva i izgradnja institucionalnih kapaciteta za zaštitu potrošača i zdravstvenu zaštitu. Potrebno je više ljudskih i finansijskih resursa kako bi se omogućila puna provedba zakonodavstva, strategija i akcijskih planova.

Postoji značajan napredak u oblasti *Carinske unije*. Što se tiče administrativnih kapaciteta, postignut je značajan napredak u borbi protiv bespravne trgovine i korupcije i u prikupljanju prihoda. Generalno gledano, carinska uprava treba nastaviti aktivnosti na modernizaciji.

Postignut je određeni napredak na području *vanjskih odnosa i vanjske, sigurnosne i obrambene politike*. Ipak, institucionalni i upravni kapaciteti su još uvijek nedovoljni da bi zemlji omogućili puno sudjelovanje u politikama EU iz ove oblasti.

Napredak u oblasti *finansijske kontrole* je ograničen na javnu internu finansijsku kontrolu. Administrativni kapacitet nadležnih institucija i dalje je neadekvatan za ispunjenje obaveza koje proizlaze iz *acquis*-a. Nije postignut poseban napredak u području *finansijskih i budžetskih mjera*. U dogledno vrijeme biće potrebno uspostaviti odgovarajuće koordinacijske strukture, te donijeti pravila za provedbu i administrativno jačanje.

Crna Gora

Što se tiče **političkih kriterija**, Crna Gora je postigla određeni napredak. Zemlja je radila na provedbi ključnih prioriteta iz Evropskog partnerstva, ali još uvijek treba postići značajne rezultate kada su u pitanju administrativni kapaciteti i borba protiv korupcije. Crna Gora je ostvarila dobar napredak u uspostavljanju neophodnog pravnog okvira i institucija nakon proglašenja neovisnosti. U listopadu 2007., Parlament je usvojio ustav koji je u velikoj mjeri u

skladu sa Evropskim standardima. Treba nastaviti aktivnosti na izgradnji šireg konsenzusa o osnovnim karakteristikama izgradnje države.

Postignut je određeni napredak po pitanju **demokratije i vladavine prava**. Crna Gora je nastavila s ostvarivanjem napretka u okviru administrativne i pravne reforme. Crna Gora je ostvarila određeni napredak u ispunjenju ključnih prioriteta Evropskog partnerstva i jačanju svojih administrativnih kapaciteta. Ipak, dosadašnji rezultati su prilično ograničeni i Crna Gora još uvijek nije održala uspješan tijek reformi. Reforma pravosuđa upravo otpočinje.

Parlament i Vlada prilagodili su se uslovima neovisnosti. Oni nastavljaju poboljšavati njihovu učinkovitost. Parlament je otpočeo sa provedbom pravilnika usvojenog 2006., boljim usmjeravanjem svog rada i jačanjem svojih administrativnih kapaciteta. Kontrolna funkcija Parlamenta je poboljšana. Parlamentarna komisija za Evropske integracije je donekle ojačan, ali mu još uvijek nedostaju učinkovitost i fokus. Potrebno je poboljšati sveukupan kapacitet Parlamenta. Vlada je reorganizirana i nastavljeno je jačanje novih institucija, sa naglaskom na reformu odbrane, vanjske poslove i pravdu i unutarnje poslove. Ipak, potrebno je i dalje povećati učinkovitost Vlade, naročito kada je u pitanju provedba zakonodavstva.

Nastavlja se reforma *javne uprave*, iako je javna uprava još uvijek slaba i neučinkovita. Biće potrebno uložiti dodatne napore kako bi se osigurala nepristranost javne uprave i ojačali njeni kapaciteti. Poboljšana je koordinacija rada na evropskim pitanjima. Nastavljeno je s pripremama za provedbu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Potrebno je dobro obučiti osoblje, a pogotvo novouposlene u ključnim vladinim tijelima i drugim agencijama, koji bi radili ne samo na zadacima vezanim za koordinaciju, nego i na provedbi svih prioriteta iz Evropskog partnerstva i obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Postignut je određeni napredak u reformi *pravosudnog sistema*. Ustav podupire neovisnost pravosuđa kroz uspostavljanje novog tijela, sudskog vijeća, koje je nadležno za imenovanja i otpuštanje sudija. Vlada je usvojila Strategiju za reformu sudstva za period 2007.-2012. Poboljšana je obuka za sudije i tužitelje. Međutim, sada je potrebno usvojiti zakonodavstvo koje će osigurati neovisnost i odgovornost sudija i tužitelja. Parlament još uvijek ima nedovoljan utjecaj na postupak imenovanja i unapređenja tužitelja. Još uvijek je u tijeku preliminarni postupak koji se odnosi na slučaj deportacije i nestanka preko 80 bosanskih civila 1992. godine, što uzrokuje zabrinutost zbog dužine trajanja ovog slučaja. Učinkovitost sudstva nije zadovoljavajuća, dok je značajan zaostatak u rješavanju broja građanskih i krivičnih parnica tek neznatno smanjen.

Korupcija je široko rasprostranjena i predstavlja veoma ozbiljan problem. Usvajanje prvog izvještaja državne komisije uspostavljene za borbu protiv korupcije može se smatrati korakom naprijed, ali problem nastupa po pitanju njegovog stupanja na snagu. Financiranje političkih partija i izbornih kampanja nedovoljno je transparentno. Nedorečenosti u zakonodavstvu o sukobu interesa javnih zvaničnika još uvijek postoje. U području građevinarstva i planskog korištenja zemljišta, privatizacije, koncesija i javnih nabavki postoji značajan rizik od korupcije.

Situacija zahtijeva žurne aktivnosti na postizanju rezultata u borbi protiv korupcije, osobito kada je u pitanju korupcija na visokom nivou. Treba osnaživati kapacitete za međunarodnu saradnju u polju pravosuđa i policijske saradnje.

Što se tiče **ljudskih prava i zaštite manjina**, postignut je napredak u kreiranju neophodnog okvira nakon stjecanja neovisnosti. U maju 2007., Crna Gora je primljena u Vijeće Evrope. U svom ustavu Crna Gora priznaje supremaciju međunarodnog humanitarnog prava. U njemu su navedene obaveze retroaktivne primjene zakonodavstva o ljudskim pravima, ali treba

pojasniti njihov tačan pravni status. Zakonodavstvo i praksa u oblasti socijalnih prava uglavnom su u skladu sa odredbama revidirane Evropske socijalne povelje. Određen napredak je postignut u sferi poboljšanja prava žena i djece. Ipak, zaštita žena protiv svih oblika nasilja treba biti osnažena. Restitucija nacionalizirane imovine je nastavljena, ali još uvijek postoje brojne pritužbe na način njene provedbe. Rad ombudsmena na odbrani ljudskih prava i ispunjenju njegove uloge kontrolora javne uprave, mora biti osnažena.

U maju 2007., Crna Gora je prihvatila Okvirnu konvenciju o zaštiti nacionalnih manjina, kao i Evropsku povelju o regionalnim i manjinskim jezicima. Složeno pitanje definicije manjina i zaštite manjina tek je djelomično obuhvaćeno Zakonom o pravima nacionalnih manjina iz 2006. godine. Ustav predviđa solidnu pravnu osnovu za zaštitu manjinskih prava. Uvjeti u kojima žive izbjeglice i raseljena lica, kao i romska populacija, daju povoda za ozbiljnu zabrinutost. Romska populacija se nastavlja suočavati sa teškim životnim uslovima i diskriminacijom, naročito u pogledu obrazovanja, socijalne zaštite, zdravstvene zaštite, stanovanja i zapošljavanja.

Civilno društvo je još uvijek slabo razvijeno i prisutna je napetost među vladinim institucijama i nevladinim organizacijama.

Što se tiče **regionalnih pitanja i međunarodnih obaveza**, država nastavlja aktivno sudjelovati u regionalnoj saradnji. Suradnja sa MKSJ-om i dalje je zadovoljavajuća. Crna Gora je nastavila preuzimati obaveze od proglašenja svoje neovisnosti. U siječnju 2007., Crna Gora je postala članicom ključnih međunarodnih finansijskih institucija. Pregovori u priključenju u Svjetsku trgovinsku organizaciju napreduju bez problema. Crna Gora se obavezala na regionalnu saradnju u Jugoistočnoj Evropi, te je postala članicom Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP) u maju 2007. i učestvuje u Vijeću za regionalnu saradnju (RCC). Ratificirala je izmjene i dopune Srednjoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA) i ima dobre odnose sa svojim susjedima. Većina pitanja sa Srbijom je riješena od proglašenja neovisnosti.

U listopadu 2006., Crna Gora je poslala službenu obavijest o ratifikaciji Rimskog statuta Međunarodnog krivičnog suda. Ipak, bilateralni sporazum o imunitetu koji je potpisan u travnju sa Sjedinjenim Državama nije u skladu sa relevantnim zajedničkim stavom EU i glavnim principima.

Crnogorska **ekonomija** nastavlja se širiti velikom brzinom i poboljšana je makroekonomska stabilnost, iako postoji rizik, pogotovo po pitanju velikog deficita tekućeg računa, što se trenutno kompenzira bitnim ulaskom direktnih stranih ulaganja. Iako se poduzimaju strukturne reforme, slabi institucionalni kapaciteti i nedostaci u sferi vladavine prava nastavljaju ometati pravilno funkcioniranje tržišne ekonomije.

Što se tiče **ekonomskih kriterija**, Crna Gora je ostvarila dalji napredak ka uspostavljanju funkcionalne tržišne ekonomije, iako sporijim tempom. Potrebne su sveobuhvatnije reforme koje će ovoj zemlji pomoći da se suoči sa dugoročnim konkurencijskim pritiskom i tržišnim silama unutar Unije.

Makroekonomska stabilnost je generalno poboljšana. Brz ekonomski rast pomogao je u otvaranju radnih mjesta, dok je inflacija ostala pod kontrolom. Veliki priliv stranih ulaganja potpomogao je ekonomsku aktivnost. Nastavljeno je vođenje obazrive politike fiskalne konsolidacije, što je rezultiralo budžetskim suficitom. Nastavljena je reforma mirovinskog sistema. Zabilježen je brz rast aktivnosti finansijskih posrednika. Uspostavljeni su novi mehanizmi za jačanje transparentnosti procesa privatizacije. Novi zakoni o nesolventnosti kompanija olakšavali su izlaz sa tržišta. Subvencije su ostale ograničene na neke postprivatizacijske aranžmane. Nastavljena je reforma komunalnih preduzeća. Otvorenost po

pitanju trgovine i proces usklađenosti sa pravilima Svjetske trgovinske organizacije podržale su dalju ekonomsku integraciju u EU.

Ipak, postoje određeni rizici za makroekonomsku stabilnost, posebno po pitanju velikog vanjskog deficita. Cijena energije dovela je do rasprave unutar zemlje, ali i unutar Vlade, o crnogorskoj energetskej politici i planiranoj privatizaciji snabdjevača energijom. Rast industrijske proizvodnje je veoma skroman. Dobivanje poslovnih dozvola i izvršavanje ugovora još uvijek je skupo i zahtijeva puno vremena. Treba učiniti više na poboljšavanju usluga finansijskog sektora, što uključuje reviziju i provedbu zakona o bankarstvu, uspostavu agencije za nadzor osiguranja i nadzor kompanija za leasing. Nadalje, zabilježen je veliki porast broja potrošačkih kredita i cijena nekretnina, upućuje na makroekonomsku i finansijsku neuravnoteženost. Iako se nezaposlenost smanjila, još uvijek je visoka. Istovremeno, povećana cijena rada nastavlja urušavati konkurentnost zemlje. Veliki neformalni sektor, kojem pogoduju stalne slabosti u izvršavanju zakona, smanjuje poresku osnovu, ometa vladu u provođenju ekonomske politike i negativno utječe na poslovno okruženje.

Zemlja je postigla određen napredak u usklađenosti sa **evropskim standardima** i u jačanju svojih administrativnih kapaciteta, što je rezultiralo potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU. Dobar napredak je postignut u područjima poput carina i oporezivanja, konkurencije, javnih nabavki, slobodnog kretanja kapitala i poljoprivrede, dok je još uvijek ograničen napredak u pogledu socijalne politike i politike zapošljavanja, energetike, okoliša, te pravde, slobode i sigurnosti. Proces približavanja zakonodavstva i provjeravanje usklađenosti novog zakonodavstva sa zakonodavstvom EU treba biti poboljšan. Ukupni administrativni kapacitet države još uvijek je slab.

Što se tiče **unutarnjeg tržišta**, institucionalni okvir za *slobodno kretanje roba* je poboljšan, ali još uvijek nije okončan. Ljudski i fizički resursi nisu u skladu sa evropskim standardima, dok je usklađenost zakona o zaštiti potrošača tek u pojoju.

Crna Gora podržava liberalnu politiku kada je u pitanju *kretanje usluga*, ali finansijski nadzor treba znatno biti ojačan. Pravni okvir koji regulira finansijski sektor ima nedostatke kada je u pitanju korporativno upravljanje i upravljanje rizikom. Postignut je mali napredak u sferi *prava poslovnog nastana*; još uvijek postoje pretjerane administrativne barijere za početak poslovanja, dok je sistem izdavanja dozvola restriktivan. U tijeku su pripreme za provedbu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju u području *slobodnog kretanja kapitala*.

Zakonodavstvo u oblasti carina je sada u velikoj mjeru usklađeno sa obavezama koje proizlaze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanja. Potrebno je dalje usklađivanje u pogledu pravila o porijeklu, postupaka koje reguliraju tranzit, carinskog vrednovanja i borbe protiv korupcije i krijumčarenja. Crna Gora je usvojila zakonodavstvo koja predviđa zatvaranje *duty-free* radnji na kopnenim granicama do kraja 2007. Potrebno je pažljivo pratiti provođenje ove mjere. Smanjene su carinske naknade i usklađene sa zahtjevima WTO-a. Određeni napredak je postignut u području direktnog *oporezivanja*, ali je usklađivanje još uvijek zaostaje u pogledu kompanija i direktnog oporezivanja. Postoji značajne mogućnosti za poboljšanjem administrativnih kapaciteta.

Postignut je napredak u sveobuhvatnim pripremama u oblasti *konkurencije*. Crna Gora treba dalje poboljšati svoj zakonodavni okvir i uspostaviti neovisne organe za konkurenciju i državnu pomoć.

Zabilježeno je napredovanje sistema *javnih nabavki*, iako je potrebno osnažiti njegov kapacitet i organizaciju, kako bi se učinkovito podržao i pratio ovaj sektor.

Generalno, napredak još uvijek treba ostvariti u oblasti zaštite *prava intelektualnog vlasništva*, posebno imajući u vidu slabe institucionalne kapacitete, lošu provedbu, općeprisutnost piratstva i krivotvorenja, te nizak nivo svijesti unutar javnih tijela i zainteresiranih strana.

Što se tiče evropskih standarda u sferi *socijalne politike*, neophodno je uključiti zakonodavstvo i strategije, kako bi se pojačala zaštita ranjivog dijela populacije. Potrebno je unaprijediti usklađenost sa evropskim standardima kada je u pitanju *politika zapošljavanja*, pogotovo kada je u pitanju radno zakonodavstvo i stručna obuka. Određeni napredak je postignut po pitanju tripartitnog socijalnog dijaloga u okviru Ekonomsko-socijalnog vijeća, ali njegov mandat i pravila o zastupljenosti moraju biti jasnija.

Ostvaren je napredak u oblasti *obrazovanja*, konkretno u smislu stvaranja pravnog okvira, i prvih pokušaja da se restrukturira veoma centralizirani obrazovni sistem. Potrebno je uložiti napore na uključivanju civilnog društva i poboljšanju raspoloživosti obuke.

Što se tiče *sektorskih politika*, Crna Gora je ostvarila mali napredak kada je u pitanju provedba prioriteta Evropskog partnerstva u oblasti *industrije i malih i srednjih poduzeća*. Potrebna je strateška procjena trenutnih konkurencijskih prednosti i potreba za restrukturiranjem, kao i procjena uvođenja neophodnih promjena u radno zakonodavstvo, politike u oblasti energetike i okoliša, pojednostavljenja administracije i povećanje transparentnosti.

Napredak u oblasti *poljoprivrede* i sigurnosti hrane, kao i *veterinarskih i fitosanitarnih pitanja* treba biti bolji. U oblasti *ribarstva*, inspekcija i kontrola kapaciteta trebaju biti osnaženi.

Postignut je određen napredak u usklađivanju sa standardima EU u oblasti okoliša i to usklađivanje je nastavljeno. Ipak, potrebno je uložiti dalje napore na poboljšanju provedbe i primjene. Jačanje administrativnih kapaciteta zahtijeva posebnu pažnju.

Crna Gora je postigla napredak u oblasti *transporta*. Ona radi na provedbi prve prijelazne faze priključenja Zajedničkom evropskom zračnom prostoru. Aktivno učestvuje u razvoju Glavne regionalne transportne mreže i Transportne opservatorije Jugoistočne Evrope (SEETO). Međutim, na vladi još uvijek ostaje da usvoji novu državnu transportnu razvojnu strategiju. Isto tako, administrativni kapaciteti u ovoj oblasti moraju biti dalje osnaživani.

Određeni napredak je zabilježen u *sektoru energetike*, ali je još uvijek neujednačen. Još uvijek postoje značajni nedostaci unutar energetske infrastrukture i pravnog i institucionalnog okvira. Snabdjevenost električnom energijom i dalje je ozbiljan problem. Biće potrebno uložiti dalje napore na finaliziranju i usvajanju energetske strategije i okončanju reformi u ovom sektoru. Kao jedna od strana Ugovoru o Energetskoj zajednici, Crna Gora treba provesti relevantno zakonodavstvo EU iz oblasti energije.

Postignut je određen napredak u polju *informacijskog društva i medija*. Potrebne su pravne mjere za učinkovitu liberalizaciju tržišta elektronskih komunikacija u skladu sa *acquis*-jem po pitanju usluga informacijskog društva. Agencija za radio-difuziju je potpuno operativna i ima neovisan status, ali njene kapacitete treba dalje osnaživati. Crna Gora još uvijek nije ratificirala Konvenciju UNESCO-a o kulturnoj različitosti i još uvijek nije potpisala i ratificirala Evropsku konvenciju o prekograničnoj televiziji. Pripreme za ove aktivnosti su još uvijek u početnoj fazi.

Što se tiče *finansijske kontrole*, PIFC i eksterna revizija nalaze se u ranoj fazi svoga razvoja, te treba jačati državnu revizorsku instituciju adekvatnim sredstvima.

Postoji ograničen napredak u oblasti *statistike*. Kapacitet je i dalje slab i postoje veliki nedostaci u koordinaciji i resursima unutar statističke infrastrukture. Razvijanje pouzdane zvanične statistike treba postati prioritet.

U području *pravde, slobode i sigurnosti*, Crna Gora je počela stvarati neophodan pravni i institucionalni okvir, ali još mnogo toga treba biti urađeno. Potpisani su sporazumi o olakšavanju *viznog* režima i readmisije između Crne Gore i Evropske zajednice. Crna Gora još mora unaprijediti svoje provedbene kapacitete kada su u pitanju njene vlastite vize nakon stjecanja neovisnosti i postepeno uvoditi standarde EU. Potrebno je otpočeti s izdavanjem biometrijskih pasoša koji su skladu sa standardima EU. Zabilježen je mali napredak u oblasti *granične policije, azila i migracija*, i potrebno je uložiti dodatne napore.

Pranje novca ostaje područje ozbiljne zabrinutosti. Kapaciteti policije su ograničeni i još uvijek nije uspostavljeno solidno praćenje finansijskih transakcija izvan bankovnog sistema, naročito u pogledu nekretnina i stranih ulaganja. Određeni napredak može biti zabilježen u borbi protiv krijumčarenja *drogom*, ali to i dalje ostaje ozbiljan problem.

Napredak je postignut u reorganizaciji *policije*. Ipak, postoji potreba za daljim jačanjem profesionalnih kapaciteta policije, specijaliziranim obukama i razvoju obavještajne službe i mehanizama za procjenu rizika. Crna Gora još uvijek zaostaje u borbi protiv *organiziranog kriminala*. Organizirani kriminal nastavlja predstavljati ozbiljan problem i potrebno je uložiti veliki trud kako bi mu se moglo suprotstaviti. U oblasti borbe protiv *trgovine ljudima* otpočele su zakonodavne reforme. Crna Gora ostaje uglavnom zemlja konačne destinacije i tranzita.

Situacija u području *zaštite podataka* je vrlo zabrinjavajuća. Zakon o zaštiti ličnih podataka još uvijek nije usvojen. Važeće zakonodavstvo ne ispunjava relevantne prioritete iz Evropskog partnerstva i još uvijek ne postoji neovisni nadzorni organ.

Srbija

Srbija je postigla određen napredak u ispunjenju **političkih kriterija** u skladu sa Evropskim partnerstvom. Parlamentarni izbori održani su u siječnju 2007. i provedeni su u skladu sa međunarodnim standardima. Ipak, ovaj period je istakao oštre podjele među političkim strankama. Ovo je dovelo do usporavanja tijeka reformi. Pitanje Kosova nastavilo je dominirati političkim agendama. Nacionalistička retorika je i dalje oštra i negativno utječe na političku klimu. Nakon nekoliko mjeseci nesigurnosti, formirana je nova reformska vlada u maju 2007. godine. Vlada je odmah u početku postigla pozitivne rezultate u saradnji sa MKSJ-om, što je omogućilo Komisiji da okonča pregovore o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SAA). Srbija još uvijek mora ispuniti svoje međunarodne obaveze koje podrazumijevaju punu saradnju sa MKSJ-om prije potpisivanja SAA.

Potrebno je dodatno ojačati *demokratiju i vladavinu prava* u Srbiji. Postignut je određen napredak u provođenju novog *Ustava* koji je stupio na snagu u studenom 2006. Ustavni zakon je usvojen, ali nekoliko njegovih odredbi, posebno odredbi koje se odnose na sudstvo, još uvijek trebaju biti provedene u skladu sa evropskim standardima.

Politička situacija ometa rad parlamenta. Prvo zasjedanje parlamenta nakon njegove inauguracije prekinuto je na gotovo tri mjeseca zbog odugovlačenja pregovora o formiranju

vlade. Odgode u formiranju vlade i oštre političke podjele negativno su utjecale na parlamentarne aktivnosti.

U mjesecima koji su uslijedili nakon parlamentarnih izbora, vlada u tehničkom mandatu je veoma malo radila. Nova vlada naglasila je svoj program za evropske integracije, ali je njen rad polučio različite rezultate. U kolovozu 2007. vlada je usvojila akcijski plan za usklađivanje sa *acquis*-jem pokušavajući da ubrza reformske procese. Srbijanska administracija je učestvovala u pregovorima o SAA na profesionalan način i to je pomoglo da se postigne bolja koherentnost različitih ministarstava i agencija. Koordinacija politike, međutim, zahtijeva dodatno poboljšanje. Što se tiče lokalne uprave, pravni okvir još uvijek nije u potpunosti razvijen.

Sposobnost zemlje u području *javne uprave* je općenito dobra. Imenovan je državni ombudsmen i vlada sada treba preduzeti sve neophodne mjere kako bi osigurala potpuno funkcioniranje Ureda ombudsmena. Regulatorna tijela treba ojačati i osigurati neophodan nadzor i stupanje na snagu pravnih obaveza. Treba nastaviti reforme kako bi se i na državnom i na nižim nivoima izgradila nepristrana, odgovorna i učinkovita državna služba, zasnovana na kriterijima profesionalnog razvoja.

Civilni nadzor nad vojskom, što je ključni prioritet Partnerstva, je poboljšana i naglasak u toj oblasti treba biti na osiguranju učinkovite parlamentarne kontrole i finansijskog nadzora. Uopćeno govoreći, novi revidirani pravni okvir u polju odbrane, kojeg propisuje Ustav, još uvijek nije donesen, kao ni jedan broj zakona koji bi trebali biti usvojeni.

Sudska reforma, koja je također jedan od prioriteta iz Partnerstva, zaostaje i još uvijek nije usvojen novi pravni okvir. Trenutno, Ustav i Ustavni zakon ostavljaju mogućnost za politički utjecaj nad imenovanjima sudija. Apelacijski i upravni sud još uvijek nisu uspostavljeni, dok Ustavni sud ne funkcionira od listopada 2006. Potrebno je poduzeti dalje pravne i upravljačke mjere kako bi se osigurala neovisnost i učinkovitost sudstva.

Mjere koje su poduzete u sklopu *borbe protiv korupcije* uključuju usvajanje akcijskog plana za provođenje državne strategije protiv korupcije. Zabilježeni su uspješni slučajevi procesuiranja slučajeva koji se odnose na korupciju. Ipak, korupcija je široko rasprostranjena i predstavlja ozbiljan problem. Potrebno je uspostaviti anti-korupcijsku agenciju, dok se anti-korupcijski plan tek mora u potpunosti provesti. Potrebna je sistematičniji pristup u borbi protiv korupcije, uključujući i finansijsku kontrolu, te transparentnijim postupcima javnih nabavki i učinkovitim nadzorom parlamenta.

Generalno, uslovi koji se odnose na *ljudska prava i zaštitu manjina* su se popravili i Srbija je relativno dobro odmakla u ispunjenju svojih obaveza. Novi ustav sadrži nekoliko odredbi o ljudskim pravima i pravima manjina, ali treba razviti sistem praćenja provođenja sudskih odluka, uključujući i žalbe koje se zasnivaju na ustavnim odredbama. Novi ustav zabranjuje diskriminaciju, ali konkretan anti-diskriminacijski zakon još uvijek nije usvojen. Postignut je napredak u unapređenju prava žena i djece. Ipak, njihova zaštita protiv svih oblika zlostavljanja treba biti osnažena i potrebno je usvojiti zakon o jednakopravnosti spolova. Problemi koji se odnose na restituciju imovine još uvijek nisu razriješeni.

Zastupljenost *manjina* u državnoj službi je bolja, kao i upotreba manjinskih jezika. Ipak, nije usvojeno zakonodavstvo neophodno za reguliranje izbora nacionalnih vijeća i njihovih obaveza. Međuetnička situacija u Vojvodini se nastavlja poboljšavati. Situacija u južnoj Srbiji je i dalje stabilna, ali napeta. Postoji određen napredak u radu multietničkih policijskih snaga. Ipak, postoje tenzije unutar zajednice etničkih Albanaca, kao i u njihovim odnosima sa

srpskom populacijom. Situacija u Sandžaku se pogoršava i zabilježeno je produbljenje vjerskih podjela unutar muslimanske zajednice i izbijanje nasilja.

Poduzimaju se koraci na jačanju koordinacije aktivnosti u pogledu poboljšavanja stanja u kojem se nalazi *romska* populacija. Ipak, Romi se i dalje suočavaju sa veoma teškim životnim uslovima i diskriminacijom, posebno na polju obrazovanja, socijalne zaštite, zdravstvene zaštite, stanovanja i zapošljavanja. Mnogi Romi nastavljaju se suočavati sa teškoćama u dobijanju ličnih dokumenata, što im ometa pristup osnovnim uslugama.

Što se tiče **regionalnih pitanja i međunarodnih obaveza**, Srbija igra pozitivnu ulogu u poboljšavanju regionalne saradnje, konkretno u Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECF), Vijeću za regionalnu saradnju (RCC) i izmjenama i dopunama Srednjoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA). Ipak, Srbija treba pokazati konstruktivniji pristup kada je u pitanju sudjelovanje Kosova u regionalnoj saradnji i drugim forumima, u skladu sa UNSCR [Rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a] 1244. Generalno, bilateralni odnosi sa susjednim zemljama su dobri.

Nova vlada i njen program ukazuju na jasnu orijentaciju ka ispunjenju međunarodnih obaveza. Srbijanske vlasti su naknadno poboljšale saradnju sa MKSJ-om, što je dovelo do hapšenja dvojice osumnjičenika i njihovom transferu u Hag. Uspostavljeno je Vijeće za državnu sigurnost, kojim predsjedava Predsjednik Republike i koje je odgovorno za koordinaciju rada vojnih i civilnih sigurnosnih službi. Državno vijeće za saradnju sa MKSJ-om također je ponovno uspostavljeno. Ipak, Srbija još uvijek nije postigla punu saradnju sa MKSJ-om, koja bi dovela do hapšenja preostalih bjegunaca. Puna saradnja ostaje preduslov za potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

U veljači 2007., Međunarodni sud pravde donio presudu je da je u Srebrenici počinjen genocid. U slučaju Bosne i Hercegovine protiv Srbije i Crne Gore, Sud je odlučio da Srbija nije počinila genocid kroz kršenje svojih obaveza reguliranih odgovarajućom konvencijom. Ipak, Sud je također presudio i da Srbija nije preduzela sve neophodne mjere da spriječi genocid u Srebrenici i da privede počinitelje pravdi.

Srbija je učestvovala u razgovorima pod pokroviteljstvom Izaslanika Generalnog sekretara UN-a za Kosovo o budućem statusu Kosova. Međutim, Srbija je odbacila njegove preporuke i branila svoj stav da Kosovo treba ostati integralnim dijelom države, te je nudila značajan stupanj autonomije. Srbijanske vlasti trenutno sudjeluju u političkim pregovorima o budućem statusu Kosova, pod okriljem međunarodne Trojke EU, SAD-a i Rusije. Srbija nastavlja obeshrabrivati kosovske Srbe da sudjeluju u radu privremenih institucija samouprave i u izborima na Kosovu. Srbija je pozvala kosovske Srbe da ne učestvuju na izborima za privremenu skupštinu Kosova i na općinskim izborima.

Srbijanska **ekonomija** nastavlja snažno rasti, iako je napredak u makroekonomskoj stabilnosti bio nejednak. Loša fiskalna konsolidacija doprinijela je pojavi fiskalnih i makroekonomskih rizika. Veoma neophodne strukturne reforme polagano se nastavljaju, dok visoka stopa nezaposlenosti i dalje predstavlja veliki izazov.

Što se tiče **ekonomskih kriterija**, Srbija je načinila određen napredak kada je u pitanju uspostava funkcionalne tržišne ekonomije. Moraju se provesti dodatne reforme, kako bi se Srbija osposobila da se na srednjoročnom nivou suočava sa konkurencijskim pritiscima i snagama tržišta unutar Unije.

Vlasti su u velikoj mjeri očuvale glavne elemente dobre ekonomske politike. Ekonomija nastavlja svoju snažnu ekspanziju. Priliv stranog kapitala i dalje je značajan. Sve niža inflacija doprinijela je stabilnom okruženju za aktere u ekonomiji. Budžet i dalje ostvaruje viškove i ulagačka aktivnost je značajno poboljšana.

Privatizacija banaka u državnoj svojini dobro napreduje i konkurencija među bankama je snažna. Nova vlada je iskazala ograničenu spremnost da oživi proces privatizacije kompanija u državnom vlasništvu. Sektor malih i srednjih poduzeća je postao mnogo važniji nego prije. Vanjska trgovina i ulaganja nastavljaju bilježiti rast a ekonomska integracija sa EU dobro napreduje.

Ipak, usprkos snažnoj ekonomskoj aktivnosti, nezaposlenost je i dalje veoma visoka. Potreban je dalji napredak u privatizaciji, a konkurentan i dinamičan privatni sektor još uvijek nije potpuno uspostavljen. Fiskalna politika je doživjela ekspanziju u drugoj polovini 2006. i u 2007. godini. Plaće u javnom sektoru su značajno porasle. Ovo je doprinijelo velikom povećanju potrošnje izraženom u procentima u odnosu na BNP u 2007., te je doprinijelo eksternoj neravnoteži i inflacijskim pritiscima. Nedostatak fleksibilnosti na tržištu rada i visoki socijalni doprinosi i dalje predstavljaju glavnu prepreku otvaranju radnih mjesta. Ulaganja ometaju pretjerani birokratski zahtjevi i komplicirano zakonodavstvo. Trgovački sudovi nastavljaju trpjeti uslijed ograničenih kapaciteta i ekspertize. Veliki neformalni sektor, kojem odgovaraju slabosti u provođenju zakona i regulatornog okvira, umanjuje poresku osnovu, loše utječe na sposobnost vlade da provede ekonomske politike i negativno utječe na poslovno okruženje.

Što se tiče **evropskih standarda**, pregovori o SAA pokazali su da Srbija ima administrativne kapacitete da napreduje prema EU. Srbija će biti dobro pozicionirana da provede budući SAA, ukoliko se ovi kapaciteti pravilno upotrijebe.

Srbija je postigla određen napredak kada su u pitanju prioriteta iz Partnerstva koji se odnose na oblast **unutarnjeg tržišta**. U oblasti *slobodnog kretanja roba*, Srbija je uspostavila novo tijelo za akreditiranje i postigla napredak u objavljivanju državnih standarda, ali ipak i dalje treba osnaživati administrativne kapacitete i pravni okvir. Srbija je napredovala na putu učlanjenja u *WTO*. U području *carina i oporezivanja* zabilježena su određena administrativna i zakonodavna poboljšanja. Srbija je izmijenila zakonodavstvo o akcizama i uskladila svoj zakon o carinskim tarifama sa Kombiniranom nomenklaturom EU. Ipak, provedbeni kapaciteti su još uvijek ograničeni. Određeni napredak je postignut u oblasti *konkurencije* nakon uspostave Komisije za zaštitu konkurencije. Treba osigurati neovisnost ove komisije. Ipak, postignut je slab napredak u području kontrole državne pomoći, i još uvijek nije uspostavljeno neovisno tijelo za državnu pomoć. Postignut je slab napredak kada su u pitanju *javne nabave* i još uvijek je potrebno provoditi aktivnosti i na izmjeni i dopuni zakonodavstva i na jačanju administrativnih kapaciteta. Određeni napredak je postignut u području *prava na intelektualno vlasništvo*, posebno kada je u pitanju razrješenje statusa Zavoda za intelektualnu svojinu, koji je okončao svoju jednogodišnju institucionalnu pat-poziciju. Postignut je slab napredak kada je u pitanju *zapošljavanje*, dok se istovremeno nastavljaju aktivnosti u oblasti *socijalnih politika* kroz razvijanje pravnog okvira za zdravlje i sigurnost na radu. Skroman napredak se bilježi u oblasti *obrazovanja* i potrebno je uložiti napore na povećavanju administrativnih kapaciteta, koordinaciji odgovornih institucija i uvezivanju sa tržištem rada.

Srbija je ostvarila napredak u približavanju evropskim standardima u određenom broju **sektorskih politika**. U području *industrije i malih i srednjih poduzeća*, Srbija je u potpunosti posvećena procesu Evropske povelje o malim poduzećima. Pripreme Srbije za postizanje napretka u oblasti *poljoprivrede* dobro napreduju. Ipak, potrebno je održati napore i proširiti

ih na određen broj konkretnih područja poput veterinarskih i fitosanitarnih pitanja, te kontrole hrane. Postignut je napredak na poboljšanju kakvoće i pouzdanosti *statistike* o tržištu rada i poslovnim aktivnostima, dok je potreban dalji napredak kada je u pitanju poljoprivredna statistika i jačanje administrativnih kapaciteta.

Postignut je određen napredak kada su u pitanju prioriteta iz Evropskog partnerstva iz oblasti *transporta*. Srbija radi na provođenju prve prijelazne faze Sporazuma o Zajedničkom evropskom zračnom prostoru. Ipak, ovo se ne odnosi na provedbu ovog sporazuma u praksi. Srbija aktivno učestvuje u razvoju Glavne regionalne transportne mreže i Transportne opservatorije za Jugoistočnu Evropu. Potrebne su dalje aktivnosti kada su u pitanju putni, željeznički i kombinirani transport, te je potrebna sveobuhvatna državna strategija za sektor transporta. Zabilježena su određena poboljšanja u *energetskom sektoru*, posebno kada je u pitanju liberalizacija unutarnjeg energetskog tržišta. Ipak, energetska politika je još uvijek u ranoj fazi svog razvoja i trebat će se staviti poseban naglasak na poboljšavanju energetske učinkovitosti, obnovljive energije i zaštite od radijacije. Kao jedna od strana Ugovora o Energetskoj zajednici, Srbija treba provesti odgovarajuće zakonodavstvo EU iz oblasti energetike.

Postignut je skroman napredak u oblasti *informacijskog društva i medija*. Državna agencija za radio-difuziju treba raditi odgovornije i transparentnije. Postignut je mali napredak kada je u pitanju usvajanje zakonodavstva koje se odnosi na *okoliš* u skladu sa Evropskim partnerstvom. Bilježe se aktivnosti na razvijanju inspeksijskih tijela, ali oni nemaju dovoljan kapacitet da osiguraju dosljedno provođenje zakonodavstva iz oblasti zaštite okoliša.

Srbija nije ostvarila dovoljan napredak u oblasti *finansijske kontrole* i malo toga se u dogodilo u periodu koji pokriva ovaj izvještaj. Potrebno je poduzeti određene aktivnosti na uspostavi sveobuhvatnog i učinkovitog sistema za javnu internu finansijsku kontrolu.

Postoji određen napredak u sferi *pravde, slobode i sigurnosti*. Sporazumi o olakšavanju viznog režima i readmisiji zaključeni su između Evropske unije i Srbije, a usvojen je i Zakon o putnim ispravama. Ipak, trenutni vizni režim ne ispunjava u potpunosti evropske standarde. Također, treba početi s izdavanjem biometrijskih pasoša u skladu sa standardima EU. Zakon o stranim državljanima još uvijek nije usvojen. Postoje određena poboljšanja u području *granične kontrole*, što uključuje preuzimanje nadzora državne granice od strane Ministarstva unutarnjih poslova od srbijanske vojske. Potrebno je ulagati dalje napore u razvijanju integritetnog upravljanja granicom. Zabilježeni su bolji rezultati u borbi protiv *nelegalne migracije*, ali se bilježi skroman napredak kada je u pitanju *azil*.

Pranje novca predstavlja ozbiljan problem u Srbiji. Provedba novog pravnog okvira je spora i još uvijek nisu usvojeni zakonodavstvo i strategija za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Učinkovite mjere za provođenje i reviziju prijavljivanja imovine još uvijek nisu uspostavljene. Suradnja nadležnih državnih institucija mora biti poboljšana.

Zakonodavstvo u oblasti borbe protiv *droga* u velikoj mjeri je u skladu sa međunarodnim konvencijama i srbijanski organi za provođenje zakona načinili su određen napredak u borbi protiv krijumčarenja, uz veoma ograničene raspoložive resurse. Geografski smještena na balkanskoj tranzitnoj ruti, Srbija je tranzitna tačka za različite vrste droga. Malo toga je učinjeno na rješavanju problema zlouporabe droga u zemlji i na usvajanju državne strategije. Zakon o *policiji* je u procesu provođenja i većina propisa je sada donesena. Potrebne su dalje aktivnosti na jačanju ukupnih administrativnih i profesionalnih kapaciteta policijskih snaga i na povećanju transparentnosti.

Određeni napredak je postignut u borbi protiv *organiziranog kriminala* i zaključeni su određeni važni slučajevi, koji uključuju osuđujuće presude i kažnjavanje osoba kojima je dokazana krivnja za ubojstvo bivšeg premijera Đinđića. Ipak, organizirani kriminal nastavlja predstavljati ozbiljan problem za Srbiju i potrebno je uložiti više napora. Akcijski plan za provođenje Državne strategije za borbu protiv organiziranog kriminala još uvijek nije usvojen i službama specijalne policije nedostaje neophodan kapacitet za potpuno izvršenje njihovih obaveza. Odredbe koje tretiraju pljenidbu imovine stečene kriminalnim aktivnostima nisu adekvatno provedene i potrebno je poboljšati zakonodavstvo koje se odnosi na pljenidbu imovine.

Postignut je napredak u borbi protiv *trgovine ljudima* kroz poboljšanu regionalnu saradnju i usvajanje državne strategije. Srbija je prepoznata kao zemlja porijekla, tranzita, te kao destinacija. Kreiranje jasnog pristupa u borbi protiv terorizma u Srbiji je još uvijek u svojoj ranoj fazi. U okviru službi kriminalne policije, uspostavljen je poseban odjel. Još uvijek nije ratificiran određen broj međunarodnih konvencija. Postignut je mali napredak u području *zaštite ličnih podataka* i važeće zakonodavstvo nije u skladu sa evropskim standardima.

Kosovo u skladu sa UNSCR 1244

Što se tiče **političkih kriterija**, Kosovo je ostvarilo napredak u ispunjenju nekih ključnih prioriteta iz Partnerstva. Privremene institucije samoupravljanja (PISG) ispunile su svoje uloge u resorima za koje su nadležne. Ipak, Privremena uprava Ujedinjenih nacija na Kosovu (UNMIK) još uvijek snosi direktnu zakonodavnu i izvršnu odgovornost. Odnosi između kosovskih Albanaca i kosovskih Srba i dalje su napeti. Jačanje vladavine zakona, anti-korupcijske politike, borba protiv organiziranog kriminala i unaprjeđivanje dijaloga među različitim zajednicama glavni su politički izazovi za Kosovo.

Što se tiče **demokratije i vladavine zakona**, očuvana je generalna stabilnost, usprkos odgodama u procesu rješavanja statusa i broju incidenata. Ostvaren je dalji napredak kada je u pitanju transfer odgovornosti na PISG. Ipak, pitanje statusa nastavlja dominirati kosovskom politikom. Kosovski politički lideri učestvuju u procesu određivanja statusa Kosova i surađuju sa međunarodnom zajednicom i timovima EU za planiranje u pripremama za provođenje statusa u skladu sa paketom rješenja Specijalnog izaslanika Glavnog tajnika UN-a⁸. Oni trenutno učestvuju u političkim pregovorima pod okriljem međunarodne Trojke EU, SAD-a i Rusije o budućem statusu Kosova. Generalno, kosovski Srbi ne učestvuju u PISG. Vlasti imaju ograničenu kontrolu nad određenim područjima, u kojima nastavljaju s radom paralelne institucije, uključujući i sudove koji primjenjuju srbijanske zakone. Ovo je posebno slučaj u sjevernim općinama. Kosovske institucije moraju biti osnažene na svim razinama.

Skupština je aktivnije učestvovala u zakonodavnom procesu sa poboljšanim administrativnim kapacitetima i kapacitetima za donošenje zakona. Po prvi put, skupština zasniva svoj rad na godišnjem programu rada. Ipak, donošenje zakona u skupštini i njeni administrativni kapaciteti zahtijevaju dalje jačanje.

Koaliicijska *vlada* je i dalje stabilna. Središnji kapaciteti za koordinaciju ureda Premijera se poboljšavaju. Vlada daje veći prioritet pitanjima vezanim za evropske integracije. Također aktivno sudjeluje u sastancima u okviru Mehanizma za praćenje Procesu stabilizacije i pridruživanja (STM). Vlada povećava svoj opseg aktivnosti i na etničke manjine, naročito na kosovske Srbe. Imenovan je jedan ministar iz redova kosovskih Srba. U općinama se više vodi računa o budžetskim ograničenjima. Ipak, saradnja između vladinih odjela i između

⁸ S/2007/168/Add.1

središnjih i općinskih vlasti je i dalje teška. Cilj Vlade o zastupljenosti manjina u upravi još uvijek nije ispunjen.

Poboljšana je učinkovitost *javne uprave*. Vlada je usvojila akcijski plan za reformu javne uprave. Neovisno tijelo za nadzor sada radi na osiguravanju postojanja profesionalne, nepristrane i odgovorne državne uprave. Ipak, središnja i lokalne uprave Kosova i dalje su slabe i neučinkovite. Državni službenici još uvijek su ranjivi na politički utjecaj. Ova reforma se treba provesti.

Pravosudni sistem je još uvijek slab i nestabilan, a preduzeti su prvi zakonski koraci ka uspostavljanju neophodnih struktura, koje sada treba i provoditi. Ministarstvo pravde i Kosovsko sudsko vijeće izgrađuju kapacitete za korištenje nadležnosti koje im prelaze od UNMIK-a. Obje institucije su usvojile reformske strategije. Ministarstvo je usvojilo Operativni plan za 2007. Ured Specijalnog tužitelja je počeo sa radom. Ipak, pravosudni sistem je i dalje slab i ranjiv i funkcionira u kompliciranom pravnom okruženju u kojem postoji velika nesigurnost. Postoje značajni zaostaci u rješavanju slučajeva, uključujući i slučajeve koji se odnosi na pobunu iz ožujka 2004.

Anti-korupcijska agencija počela je s radom u veljači 2007. U skladu sa Anti-korupcijskim zakonom i Akcijskim planom, političari i viši državni službenici prijavili su svoje imovinsko stanje. Ipak, korupcija je široko rasprostranjena i predstavlja veoma ozbiljan problem.

U području *ljudskih prava i zaštite manjina*, postignut je mali napredak. Usprkos poboljšanju institucionalnog i pravnog okvira za zaštitu slobode izražavanja, još uvijek postoje neprilični pritisci na medije, što ozbiljno ograničava otvorenu javnu debatu. Manjine i druge ranjive grupe suočavaju se sa restrikcijama u uživanju njihovog prava na slobodno okupljanje i udruživanje. Vjerske slobode nisu u potpunosti poštovane, i dalje se dešavaju napadi na lokacije od vjerskog značaja i istrage o ovim događajima nemaju uvijek svoj epilog. Sustav pravne pomoći još uvijek nije potpuno funkcionalan. Postignut je određen napredak po pitanju poboljšavanja zatvorskog sistema, ali infrastruktura i sigurnosni standardi zahtijevaju dalja poboljšanja.

Svijest u društvu o *pravima žena* i dalje je niska. Zakonodavstvo o jednakopravnosti spolova treba kreirati i provesti. Žene i dalje treba štititi od svih oblika nasilja. *Prava djece* nisu u potpunosti poštovana i mehanizmi zaštite su neadekvatni. Stopa smrtnosti mrtvorodene djece na Kosovu je još uvijek visoka. Integracija i zaštita *socijalno ranjivih grupa* nije u potpunosti garantirana. Kreirano je anti-diskriminacijsko zakonodavstvo u skladu sa standardima EU, ali je postignuto malo napretka u njegovoj provedbi. *Imovinska prava* nisu uvijek garantirana i regulirana su odredbama koje su dvosmislene i nedorečene. Provođenje odluka i presuda je na niskom nivou.

Jako malo napretka postignuto je po pitanjima koja se odnose na *povratnike, izbjeglice i raseljene osobe*. Integracija i zaštita povratnika i raseljenih osoba nije u potpunosti garantirana.

Zakon garantira *prava manjina* na Kosovu, ali je iz sigurnosnih razloga primjena njegovih odredbi restriktivna. Lideri Vlade načinili su napor da dosegnu manjinske zajednice, ali se ta aktivnost mora osnažiti i iza nje moraju uslijediti konkretne aktivnosti. Manjine imaju sve više povjerenja u instituciju ombudsmena. Ipak, uživanje manjinskih prava je restriktivno uslijed cjelokupne situacije. Romska, aškalska i egipatska zajednica još uvijek se suočavaju sa teškim životnim uslovima i diskriminacijom, posebno u području obrazovanja, socijalne

zaštite, zdravstvene njege, stanovanja i zapošljavanja. Još uvijek ne postoji jasna strategija za integraciju romske, aškalske i egipatske zajednice.

Što se tiče *regionalnih pitanja i međunarodnih obaveza*, Kosovo aktivno i konstruktivno sudjeluje u radu inicijativa za regionalnu saradnju, unutar okvira mogućnosti svog trenutnog statusa. Potpisan je Srednjo-evropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA). Kosovo sudjeluje u radu Transportne opservatorije za Jugoistočnu Evropu (SEETO). Kosovo nastavlja provoditi odredbe koje proizlaze iz Ugovora o energetske zajednici i Sporazuma o Zajedničkom zračnom prostoru.

Što se tiče saradnje sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ), postignut je određen napredak, ali dalje problem predstavlja zastrašivanje svjedoka.

Ekonomski razvoj i dalje ozbiljno ometaju politička neizvjesnost, nedovoljna vladavina zakona, ograničeni proizvodni kapaciteti i slaba infrastruktura. Veoma visoka stopa nezaposlenosti ostaje glavni problem. Ekonomska politika i dalje je općenito dobra i provode se određene reforme, ali je ekonomski rast još uvijek skroman i eksterna ravnoteža je i dalje nepouzdana.

Po pitanju **ekonomskih kriterija**, Kosovo je ostvarilo ograničen napredak ka uspostavljanju učinkovite tržišne ekonomije. Morat će se poduzeti značajne reformske aktivnosti kako bi se Kosovo osposobilo za dugoročan pritisak konkurencije i tržišnih snaga unutar Unije.

Općenito gledano, ekonomska politika uglavnom je dalje dobra i tržišno orijentirana. Inflacija je bila niska i opale su cijene za domaće robe i usluge. Izvršenje budžeta za 2006. i prvu polovinu 2007. dovelo je do značajnih viškova. Ovo se uglavnom desilo zbog izvanrednog i neočekivanog povećanja prihoda, kao i zbog činjenice da su stavke namijenjene ulaganju bile veće od ulaganja Vlade. Kosovo nema javni vanjski dug. Privatizacija bivših poduzeća u društvenom vlasništvu značajno je ubrzana, iako treba učiniti još mnogo toga. Inkorporiranje poduzeća u javnom vlasništvu je gotovo okončano, ali treba nastaviti restrukturiranje. Financijski sektor se i dalje razvio i konsolidirao u kontekstu povećanog udjela stranog vlasništva.

Ipak, rast je relativno skroman, a nezaposlenost veoma visoka. Neadekvatno provođenje vladavine zakona, neizvjesnost vezana za status i fiskalni rizici nastavljaju pogađati tržišne mehanizme i poslovnu klimu. Koordinacija ekonomske politike je i dalje slaba, što otežava osiguravanje konsenzusa o politikama i poštivanju obaveza koje iz njih proizlaze. Vanjski računi su i dalje nesigurni, budući da se trgovinski deficit produbljuje. Kosovu još uvijek nedostaje sposobnost za izvoz i konkurentnost. Razvoj dobrog privatnog sektora ometa ograničen pristup finansijama, pravna nesigurnost, nedostatak vještina i obuke, slaba tehnološka osnova, te loše stanje u oblasti transporta, energetike i komunikacijske infrastrukture. Financijsko posredovanje i dalje ometaju veliki rasponi kamatnih stopa. Veliki neformalni sektor, kojem odgovaraju stalne slabosti u provođenju zakona i pravnog okvira, umanjuje poresku osnovu, te loše utječe na sposobnost Vlade da provede ekonomsku politiku i negativno utječe na poslovno okruženje.

Kosovo je načinilo dalji napredak u približavanju svog zakonodavstva i politika **evropskim standardima**. U nekim područjima, poput carina i slobodnog kretanja roba, zadržan je napredak postignut u proteklih nekoliko godina. Ipak, postignut je mali napredak na učinkovitoj provedbi i stavljanju zakonodavstva na snagu. Treba uložiti dodatne napore na stvaranju administrativnih kapaciteta koji će osigurati dalje približavanje i primjenu evropskih standarda, posebno u borbi protiv organiziranog kriminala, za zaštitu vanjskih granica i linija razgraničenja, te u oblastima oporezivanja i energetike.

Određeni napredak je postignut u provedbi prioriteta Evropskog partnerstva u oblasti **unutarnjeg tržišta** EU, ali Kosovo je još uvijek na veoma ranom stadiju kada su u pitanju aktivnosti na usklađivanju sa evropskim standardima. Ostvaren je određen napredak kada je u pitanju *slobodno kretanje roba*, posebno kada je u pitanju uspostavljanje neophodnog zakonodavstva i horizontalne infrastrukture. Što se tiče horizontalnih mjera i standardizacije, postignut je mali napredak. Pravni okvir za *slobodu pružanja usluga i prava nastana* još uvijek je iscjepkan. Što se tiče *slobodnog kretanja kapitala*, transfer srbijanskog dinara na područja dominantno naseljena kosovskim Srbima treba biti transparentniji.

Dobar napredak bilježi se u području *carina*. Carinske službe povećale su svoje kapacitete, te su jedinice za provođenje carinskih propisa, obavještajna jedinica i sektor za istrage osnažene i sada operativne. Bilježi se mali napredak u polju *oporezivanja*. Poreska uprava je neučinkovita. Sposobnost uprave da provede zakone o porezima još uvijek je slaba. U području *konkurencije*, bilježe se određeni pomaci. Kada su u pitanju *javne nabavke*, proglašen je zakon o izmjenama i dopunama zakona o javnim nabavkama iz 2004. godine. Ipak, treba i dalje ulagati napore na poboljšavanju usklađenosti nabavnih aktivnosti na Kosovu sa evropskim standardima. Zabilježen je mali napredak u sferi *zakona o intelektualnom vlasništvu*. Krivotvorenje i piratstvo su široko rasprostranjeni.

Nema posebnog napretka kada su u pitanju evropski standardi u oblasti *socijalne politike* i *politike zapošljavanja*. Ne postoji jasna strategija zapošljavanja i Inspekcija rada i dalje nema dovoljno kapaciteta da vrši praćenje provedbe osnovnih zakona iz oblasti rada. Što se tiče evropskih standarda u *obrazovanju i istraživanju*, postignut je određen napor u polju obrazovanja, ali kapaciteti sistema za obrazovanje i obuku još uvijek su veoma rudimentarni i trebat će se preduzeti aktivnosti na postavljanju standarda i ujedinjenju visokoobrazovnog sistema.

Što se tiče **sektorskih politika**, može se izvijestiti o određenom napretku u području *industrije i malih i srednjih poduzeća* kada je u pitanju omogućavanje bržeg i jeftinijeg otpočinjanja biznisa. Ipak, pripreme u ovom području su još uvijek u svojoj ranoj fazi.

Postignut je mali napredak po pitanju *poljoprivrede*, veterinarstva, fitosanitarne oblasti i *ribarstva*.

Ostvaren je određen napredak kada je u pitanju *zaštita okoliša*. Usvojen je određeni broj bitnih zakona i većina javnih preduzeća za vodu i otpad je konsolidirana i inkorporirana. Ipak, komunalna preduzeća za vode i otpad suočavaju se sa problemima u prikupljanju svojih prihoda. Veći dio administrativne strukture još uvijek je krhak i treba biti osnažen kako bi se Kosovu omogućilo ispunjenje izazova u oblasti zaštite okoliša s kojima se suočava. Svijest stanovništva o pitanjima brige za okoliš i dalje je veoma niska.

Generalno je postignut određeni napredak u polju *transporta*. UNMIK je, u ime Kosova, potpisao Sporazum o Zajedničkom evropskom zračnom prostoru. Kosovo aktivno sudjeluje u razvijanju Glavne regionalne transportne mreže i Transportne opservatorije za Jugoistočnu Evropu (SEETO). Ipak, bilježi se tek ograničen napredak u oblasti željezničkog prometa.

U području *energetike*, Kosovo se obavezalo da će primijeniti potrebno zakonodavstvo EU kao članica Ugovora o Energetskoj zajednici. Ipak, pred Kosovom stoje značajni izazovi u ovoj oblasti. Institucionalni i zakonodavni kapacitet nadležnih administrativnih struktura je i dalje slab. Nije osigurana pouzdana snabdjevenost električnom energijom. Ovo posebno pogađa ruralna i udaljenija mjesta. Prikupljanje prihoda i dalje predstavlja izazov.

Postignut je skroman napredak u oblasti *informacijskog društva i medija*. Još uvijek treba postići učinkovitu liberalizaciju i osnaživanje konkurentnosti na tržištu elektronskih komunikacija. Ostvaren je napredak u reformi medija, ali stabilno i održivo financiranje javnog emitera još uvijek treba postići kao i osnivanje neovisne komisije za medije, te fonda za medije manjina.

Ostvaren je određen napredak u *finansijskoj kontroli*. U polju *statistike* bilježi se skroman napredak. Statistička infrastruktura i upravljački kapaciteti još uvijek su slabi.

Što se tiče *pravde, slobode i sigurnosti*, postignut je neujednačen napredak u približavanju kosovskog zakonodavstva i prakse sa evropskim standardima. Kosovo nema *vizni* režim. Neophodno je raditi na uvođenju biometrijskih pasoša u skladu sa standardima EU. Dok UNMIK ima direktno odgovornost za *upravljanje granicom i linijom razgraničenja*, KFOR nastavlja biti odgovoran za zelenu granicu, kosovska policijska služba je nadležna za policiju na granici i liniji razgraničenja i zadužena je za upravljanje protokom ljudi kroz Kosovo. Sporazume o saradnji i međusobnoj podršci potpisale su: policija za granicu i liniju razgraničenja, carinska služba, agencija za hranu u veterinarstvo, kao i Ministarstvo za kulturu, omladinu i sport. Ipak, kontrola kretanja osoba u i van Kosova nije uvijek u skladu sa evropskim standardima.

Ne postoji zakon o *azilu*. Ne postoje skloništa niti stambene jedinice za smještaj tražitelja azila. Jako malo osoba traži azil na Kosovu. Što se tiče *readmisije*, PISG mora intenzivirati pripreme na povećanju broja povrataka u skladu sa evropskim standardima; još uvijek ne postoji poseban zakon, strategija ili akcijski plan, kao ni relevantne budžetske stavke.

Nadležnost za oblast borbe protiv *pranja novca* tek je djelomično prenijeta na PISG. Zabilježen je neujednačen napredak u borbi protiv pranja novca. Zaključene su istrage u nekoliko slučajeva, ali još uvijek nije donijeta niti jedna sudska presuda. Širok spektar aktera koji rade na pranju novca i nedostatak jasne podjele nadležnosti ometa istragu i procesuiranje djela koja se odnose na pranje novca. Nedostatak specijaliziranih tužitelja za rad na pranju novca i ekonomskom kriminalu još uvijek predstavlja veliki izazov.

Kosovo je jedna od glavnih prometnih ruta za transport *droge* u zapadnu Evropu. Postignut je određen napredak u usvajanju novog zakonodavstva i jačanju relevantnih administrativnih struktura. Povećana je pljenidba narkotika. Ipak, ne postoji strategija za sprječavanje i borbu protiv ilegalnog transporta i uporabe droga. Krijumčarenje droge i dalje je ozbiljan problem.

Bilježi se određen napredak kada je u pitanju *policija*. Kosovska policijska služba općenito izvršava svoje zadatke na profesionalan i kompetentan način, posebno kada su u pitanju manja krivična djela. Ipak, provođenje istraga u slučajevima ozbiljnih krivičnih djela još uvijek je neučinkovito. Međuagencijska i međunarodna saradnja nisu uvijek na zadovoljavajućem nivou. Ne postoji zakon o policiji. Policijske pritvorske jedinice ne ispunjavaju međunarodne standarde. Ne postoje jednoobrazne procedure i udruženi oblici policijskog pritvora. Kosovu još uvijek nedostaje strategija za smanjenje kriminala i na središnjem i na regionalnom nivou.

Borba protiv *organiziranog kriminala*, uključujući i borbu protiv trgovine ljudima ostaje veliki izazov. Broj slučajeva organiziranog kriminala o kojima su provedene istrage znatno je porastao u prvoj polovini 2007. Relevantne administrativne strukture su osnažene, ali su još uvijek neučinkovite uslijed nedostatka vještina i opreme. Pravni okvir za borbu protiv organiziranog kriminala još uvijek je nepotpun, posebno po pitanju zaštite svjedoka, tajnih

agenata, pljenidbe imovine, zakona protiv mafije i samog zakona o organiziranom kriminalu. Još uvijek ne postoji strategija prikupljanja naoružanja. Kosovo je još uvijek destinacija i tranzitno područje za žrtve *trgovine ljudima*. Ne postoji posebno zakonodavstvo koje pokriva trgovinu ljudima.

Nema novina kada je u pitanju *zaštita ličnih podataka*. Još uvijek ne postoji opće zakonodavstvo o zaštiti ličnih podataka i nije uspostavljeno neovisno nadzorno tijelo za zaštitu podataka.

Turska

Turska nastavlja u dovoljnoj mjeri ispunjavati **političke kriterije** iz Kopenhagena. Nakon ustavne krize koja se desila u proljeće, održani su prijevremeni parlamentarni izbori uz puno poštovanje demokratskih standarda i vladavine zakona. Ipak, postignut je ograničen napredak po pitanju političkih reformi u 2007. Potrebno je i dalje ulagati značajne napore posebno u oblasti slobode izražavanja, civilne kontrole nad vojskom, te prava nemuslimanskih vjerskih zajednica. Također je potreban dalji napredak u borbi protiv korupcije, pravosudnoj reformi, sindikalnim pravima i pravima žena i djece.

Što se tiče **demokratije i vladavine zakona**, parlamentarni izbori su bili slobodni i poštenu, odziv birača je bio visok i novi saziv Parlamenta bolje zastupa političku različitost zemlje. Izbor Predsjednika od strane Parlamenta okončan je u kolovozu u skladu sa Ustavom. Formirana je nova vlada, koja je predstavila svoju platformu usmjerenu ka EU i reformama.

Postignut je određeni napredak u reformi zakonodavstva u oblasti *javne uprave* i državne službe.

Što se tiče *civilnog nadzora nad sigurnosnim snagama*, ishod ustavne krize iz proljeća 2007. reafirmirao je prednosti demokratskog procesa. Ipak, vojska je javno zauzela svoj stav o pitanjima koja prevazilaze njenu ulogu i još uvijek treba uspostaviti puni civilni i parlamentarni nadzor nad kontrolom vojnih troškova koji se izdvajaju za odbranu.

Postignut je određen napredak u poboljšavanju učinkovitosti *pravosuđa*. Nastavljena je obuka sudija, tužitelja i sudskog osoblja, kao i modernizacija. I dalje postoji zabrinutost koja se odnosi na neovisnost i nepristranost pravosuđa.

Ostvaren je mali napredak u *borbi protiv korupcije*. Korupcija je široko rasprostranjena. Kontinuirani nedostatak sveobuhvatne anti-korupcijske strategije, akcijskog plana i mehanizma za koordinaciju razlog je za zabrinutost.

Što se tiče **ljudskih prava i zaštite manjina**, Turska je ostvarila napredak kada je u pitanju ratifikacija međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava i izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava (ECtHR). Ipak, potrebno je ulagati dalje napore u ovoj oblasti. Institucionalni okvir za zaštitu ljudskih prava treba biti unaprijeđen.

Turski pravni okvir uključuje jasan set mjera za sprječavanje *torture i zlostavljanja*. Opadajući trend kada je u pitanju broj slučajeva torture i zlostavljanja se nastavlja. Ipak, ovi slučajevi se još uvijek dešavaju, posebno prije pritvaranja. Turska treba detaljnije istražiti navode o kršenju ljudskih prava od pripadnika službi sigurnosti.

Što se tiče *slobode izražavanja*, progoni novinara, intelektualaca i aktivista za ljudska prava za izražavanje nenasilnog mišljenja intenzivirani su u 2007. Ovo je dovelo do auto-cenzure.

Član 301. i druge odredbe Krivičnog zakona Turske koji ograničavaju slobodu izražavanja trebaju biti usklađeni sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i sa građanskim parnicama sa ECtHR.

Što se tiče *vjerskih sloboda*, još uvijek treba usvojiti pravni okvir koji bi bio u skladu sa ECHR, tako da sve vjerske zajednice mogu raditi bez ometanja. Nije postignut napredak o rješavanju teškoća sa kojima se suočavaju nemuslimanske vjerske zajednice i Alevije, šiitsko muslimansko stanovništvo Turske. Vlasti moraju preduzeti intenzivnije aktivnosti na sprječavanju diskriminacije, netolerancije i nasilja koje ih prati.

Pažnja javnosti, u pogledu jednakopravnosti spolova, nastavlja rasti i preduzete su dodatne aktivnosti na poboljšavanju *prava žena*. Poseban napredak je ostvaren u oblasti zaštite žene od nasilja. Ipak, ove napore je potrebno i dalje osnaživati. Uspostavljen je pravni okvir, ali on mora biti u potpunosti proveden.

Po pitanju *prava djece*, postignut je napredak u nekoliko područja, koja uključuju registraciju djece po rođenju i obrazovanje. Ipak, potrebno je više raditi u ovim oblastima i sprječavati nasilje nad djecom, te poboljšavati ukupnu provedbu relevantnog zakonodavstva.

Kada su u pitanju *sindikalna prava*, Turska nije osigurala puna sindikalna prava u skladu sa standardima EU i odgovarajućim konvencijama Međunarodne organizacije rada (ILO), posebno po pitanju prava na organiziranje, štrajk i kolektivno pregovaranje. Potrebno je novo zakonodavstvo koje će osnaživati prava sindikata.

Situacija u Turskoj u pogledu *manjinskih prava* ostaje neizmijenjena. Nije zabilježen napredak u usklađivanju turskih praksi sa evropskim standardima. Nastavljene su restrikcije na uživanje *kulturnih prava*, posebno kada je u pitanju upotreba drugih jezika (osim turskog) u emisijama, političkom životu i pri pristupu javnim uslugama. Ne postoji mogućnost učenja kurdskog jezika niti u javnom niti u privatnom obrazovnom sistemu. Romi se suočavaju sa diskriminacijom kada je u pitanju pristup adekvatnom stanovanju, obrazovanju, socijalnoj zaštiti, zdravstvu i zapošljavanju. Prisilne deložacije i dalje ostaju ozbiljan problem.

Što se tiče *istoka i jugoistoka*, potreban je jasan pristup u suočavanju sa ekonomskim i socijalnim poteškoćama koje postoje u ovom regionu, te stvaranje uslova, da dominantna kurdska populacija uživa svoja prava. Nastavljaju se kompenzacije *interno raseljenih osoba* i poduzete su mjere na poboljšavanju provedbe zakona koji pokrivaju ovu oblasti. Ipak, vladi nedostaje sveobuhvatna državna strategija za rješavanje pitanja interno raseljenih osoba, što uključuje i povratak.

Broj *terorističkih napada* PKK, koja je uvrštena na listu terorističkih organizacija EU, nastavlja rasti.

Što se tiče *regionalnih pitanja i međunarodnih obaveza*, Turska je izrazila kontinuiranu podršku naporima UN-a u traženju sveobuhvatnog rješenja *ciparskog problema*. Ipak, nije postignut napredak ka normalizaciji bilateralnih odnosa sa Republikom Kiprom. Turska nije u potpunosti provela Dodatni protokol na Sporazum o pridruživanju i nije uklonila sve prepreke za kretanje roba, uključujući i restrikcije na izravne transportne veze sa Kiprom.

Odnosi sa Grčkom pozitivno napreduju. Poduzeti su dodatni koraci na jačanju povjerenja, ali nije postignut sporazum po osnovu sporova na granici. Turska je nastavila igrati pozitivnu ulogu na *Zapadnom Balkanu*. Dobri susjedski odnosi i dalje su od ključne važnosti.

Turska **ekonomija** brzo raste, uz visoki priliv stranih ulaganja. Mješavina monetarne i fiskalne politike je uglavnom adekvatna. Pritisaci inflacije, sve veća eksterna neravnoteža i slabija fiskalna disciplina u 2007. godini mogle bi ugroziti makroekonomsku stabilnost. Strukturne reforme su usporene, dok restrikcije na tržištu rada ometaju otvaranje radnih mjesta.

Što se tiče **ekonomskih kriterija**, Turska se može smatrati funkcionalnom tržišnom ekonomijom. Ona bi trebala biti u stanju podnijeti pritisak konkurencije i snaga na tržištu Unije na srednjoročnom osnovu, ukoliko provede sveobuhvatne reformske programe kako bi riješila strukturne slabosti.

Ekonomski rast je i dalje snažan, uglavnom zbog povećanja izvoza, a poslovno povjerenje je bilo jako. Nova vlada je izrazila jasnu predanost fiskalnoj konsolidaciji i strukturnoj reformi. Jaka lira i fiskalna disciplina smanjile su javni dug, usprkos visokoj cijeni posudbe kapitala i određenim turbulencijama na finansijskom tržištu. Centralna banka provodi opreznu i razumnu monetarnu politiku. Broj direktnih stranih ulaganja je brzo porastao, konkretno u obliku kupovine turskih firmi od strane stranih osoba, što je igralo važniju ulogu u smanjenju rizika koji se odnose na makroekonomsku neuravnoteženost.

Ipak, izuzeća od plaćanja poreza i veći izdaci za infrastrukturu doveli su do popuštanja fiskalnog stanja u 2007. Potrebne su korektivne mjere na dostizanju budžetskog cilja za 2007. Povećan je pritisak inflacije – posebno uslijed cijena hrane i usluga i plaća – i ukoliko se značajno ne promijeni politika, moglo bi doći do neispunjavanja cilja Vlade i Centralne banke kada je u pitanju inflacija u 2007. godini.

Veliki dio produbljivanja deficita na tekućem računu još uvijek se financira iz priliva kratkoročnog kapitala. Fiskalni pritisak na radnu snagu je i dalje veoma velik i ometa otvaranje radnih mjesta u formalnom sektoru. Strukturne rigidnosti tržišta radnom snagom loše utječu na radna mjesta i veću zaposlenost žena.

Tempo privatizacije je usporen. Ljudski kapital je i dalje u velikoj mjeri na loš način prilagođen potrebama brzorastuće ekonomije u razvoju, posebno kada su u pitanju sektori orijentirani ka izvozu. Regionalni dispariteti su i dalje visoki. Nedostatak transparentnosti državne pomoći je i dalje štetan za učinkovitu provedbu ekonomske politike. Planirane reforme u oblasti sistema socijalne zaštite i sektora energetike su odgođene. Veliki neformalni sektor, poduprijet slabostima u provođenju zakona i regulatornog okvira, umanjuje poresku osnovicu, loše utječe na sposobnost Vlade da provede ekonomsku politiku i negativno utječe na poslovno okruženje.

Turska je poboljšala svoju **sposobnost da preuzme obaveze članstva**. Napredak je postignut u većini područja, posebno u poglavljima koja se odnose na slobodno kretanje roba, finansijske usluge, trans-evropske mreže, znanost i istraživanje. Usklađivanje dobro napreduje u određenim oblastima, poput slobodnog kretanja roba, prava na intelektualno vlasništvo, anti-trustovske politike, energetike, statistike, poduzeća i industrijske politike, zaštite potrošača i zdravlja, te znanosti i istraživanja. Ipak, treba nastaviti usklađivanje, posebno u područjima poput slobodnog kretanja usluga, državne pomoći, poljoprivrede, ribarstva, sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike, te zaštite okoliša. Još uvijek nije ispunjen određen broj obaveza Turske prema Carinskoj uniji sa EU. Administrativni kapaciteti Turske za usklađivanje sa *acquis*-jem trebaju se dalje unapređivati.

Što se tiče *slobodnog kretanja roba*, nivo usklađenosti je generalno unapredovao, sa izuzetkom procedura za informiranje i međusobno priznavanje. Turska je ostvarila napredak u

polju akreditiranja, standardizacije, procjene usklađenosti, te nadzora nad tržištem. Ipak, određene tehničke prepreke trgovini i dalje postoje. Progres je bio jako ograničen kada su u pitanju *osnivačka prava i sloboda pružanja usluga*; razina usklađenosti je i dalje na niskom nivou. Što se tiče *slobodnog kretanja kapitala*, Turska je postigla napredak u kretanju kapitala i sprječavanju pranja novca. Dobar napredak je ostvaren po pitanju *finansijskih usluga*, posebno kada je u pitanju bankarstvo, osiguranje i profesionalna mirovina, te je ostvaren određen napredak po pitanju tržišta vrijednosnih papira i ulagačkih usluga.

Napredak je ograničen u području *javne nabavke*. Poboľšan je administrativni kapacitet. Ipak, odgovornost za kreiranje politike i njenu provedbu i dalje je nepovezana. *Zakon o poduzećima* je Turskoj donio malo napretka. Nacrt zakona o trgovačkim društvima još uvijek nije donesen. Što se tiče *zakona o intelektualnom vlasništvu*, usklađivanje dobro napreduje. Desio se određen napredak. Ipak, provedba zakona i stavljanje na snagu moraju biti osnaženi. Što se tiče *informatičkog društva i medija*, Turska je načinila određen napredak. Nastavljena je liberalizacija tržišta kada su u pitanju elektronske komunikacije i informacijske tehnologije.

Napredak u oblasti *konkurencije* postignut je kada su u pitanju anti-trustovske politike; usklađivanje je uznapredovalo. Ipak nije postignut nikakav napredak kada je u pitanju usvajanje zakonodavstva o državnoj pomoći i uspostavljanje tijela za monitoring državne pomoći. Finalizacija državnog programa restrukturiranja industrije čelika ostaje prioritet. Turska nije podnijela Komisiji izvještaj o programima državne pomoći.

U oblasti *poljoprivrede i ruralnog razvoja*, usklađenost je još uvijek ograničena. Postignut je određen napredak kada je u pitanju organska poljoprivreda. Prvobitni napredak je postignut u kreiranju programa ruralnog razvoja i usvajanju zakonodavstva za provedbu korištenja sredstava Zajednice. Ipak, pripreme za operativne strukture i dalje značajno zaostaju. Turska nije uklonila tehničke prepreke za trgovinu govedinom i govedima. U oblasti *ribarstva*, postignut je napredak kada je u pitanju upravljanje resursima i flotom. Ipak, Turska nije načinila nikakav napredak na usklađivanju zakonodavstva. Kada su u pitanju i poljoprivreda i ribarstvo, provedbeni kapaciteti su još uvijek u ranoj fazi razvoja. Postignut je slab napredak kada je u pitanju *sigurnost hrane, te veterinarska i fitosanitarna politika*. Učinkovita kontrola životinjskih bolesti, posebno svinjaka i šapa, i dalje je glavni uzrok zabrinutosti. Usklađivanje je u ranom stadiju.

Ostvaren je određen napredak u *politici transporta*. Usklađivanje u oblasti putne komunikacije, te zračnog i pomorskog sektora nastavljene su. Ipak, Turska nije ostvarila napredak u sektoru željeznica. Ona svoje bilateralne sporazume o zrakoplovnim uslugama sa zemljama članicama odbija uskladiti sa zakonom Zajednice. Nedostatak komunikacije centara zračne kontrole u Turskoj i Republici Cipar ugrožava zračnu sigurnost. U području *trans-evropskih mreža* ostvaren je dobar napredak. Transportna infrastruktura zahtijeva procjenu. Što se tiče infrastrukture, postignut je značajan napredak, kada je u pitanju gasovod Turska–Grčka, koji je gotovo završen. Učešće Turske u izgradnji gasovoda Nabucco i dalje je ključ uspjeha ovog projekta. U području *energetike*, postoji određen napredak. Usvojena je okvirna strategija za energetske učinkovitost. Ipak, Turska se nije pozabavila potrebom ispunjenja ambicioznih ciljeva kada je u pitanju obnovljiva energija.

Generalno, usklađivanje zakonodavstva napreduje umjerenim tempom.

Određeni napredak je ostvaren u oblasti *oporezivanja*. Ipak, Turska se nije bavila pitanjem opsega i stopa PDV-a, strukturom i stopama akciza, niti direktnim oporezivanjem. Nastavljeno je diskriminirajuće oporezivanje proizvoda od alkohola i duhana.

Ostvaren je napredak u oblasti *statistike*, posebno kada je u pitanju infrastruktura, klasifikacija i statistika po sektorima. Ipak, nije upotpunjeno usklađivanje registara, poljoprivredne statistike i ekonomske i monetarne statistike.

Postignut je određen napredak u oblasti *ekonomske i monetarne politike*. Generalno, usklađenost u ovom području je dobro uznapredovala, i treba jačati saradnju različitih tijela u kojima se kreira politika. Što se tiče *acquis*-ja za oblast *zapošljavanja i socijalne politike*, Turska je ostvarila mali napredak u usklađivanju sa *acquis*-jem. Treba ojačati društveni dijalog i suzbiti neformalni sektor.

Napredak je ostvaren u području *poduzeća i industrijske politike*: Agencija za podršku ulaganja i promocije je počela s radom, a usvojena je i strategija za turizam. Generalno, Turska ima visok stepen usklađenosti. Postignut je dobar napredak u usklađivanju sa politikama EU u oblasti *znanosti i istraživanja*. Ipak, broj znanstvenika i stupanj uključenosti privatnog sektora u znanstvena istraživanja i dalje su ograničeni. Napredak je ostvaren u području *obrazovanja i kulture*, konkretno kroz učešće u programima Zajednice. Turska je dostigla dobar stupanj usklađenosti u ovim oblastima.

Napredak je postignut u oblasti *instrumenata regionalne politike i koordinacije*, posebno u određivanju provedbenih struktura za komponente regionalnog razvoja novog instrumenta za pretpristupnu pomoć Zajednice (IPA). Ipak, općenita usklađenost je i dalje ograničena. Administrativni kapaciteti na središnjem nivou i dalje zaostaju. Na regionalnom nivou, proces uspostavljanja struktura za provedbu mjera regionalne politike je zaustavljen.

Što se tiče *pravosuđa*, zabilježen je određen napredak, posebno kada je u pitanju obuka i upotreba informacijskih tehnologija u upravljanju; potrebno je uložiti dalje napore na jačanju neovisnosti sudstva, posebno kada je u pitanju sastav Visokog sudskog i tužilačkog vijeća. Što se tiče borbe protiv korupcije, malo toga je učinjeno. Ne postoji sveobuhvatna strategija niti akcijski plan.

Što se tiče *fundamentalnih prava*, postignut je skroman napredak u zakonodavstvu i praksi. Potrebne su dalje aktivnosti u ovoj oblasti.

Što se tiče *pravde, slobode i sigurnosti*, Turska je nastavila napredovati, posebno kada je u pitanju borba protiv organiziranog kriminala, krijumčarenje droge, trgovina ljudima. Ipak, potrebni su značajne i kontinuirane aktivnosti u područjima poput policijske saradnje, azila, migracija i eksternih granica.

Po pitanju *zaštite okoliša*, Turska je postigla značajan napredak u jačanju administrativnih kapaciteta na središnjem nivou. Ipak, postignut je skroman napredak kada su u pitanju: horizontalno zakonodavstvo, kvalitet zraka, kemikalije, buka i otpad. Turska nije ostvarila napredak u oblasti industrijskog zagađenja i upravljanja rizikom. U ovoj oblasti je stupanj usklađenosti i dalje nizak.

Što se tiče *zaštite potrošača*, usklađenost je na naprednom nivou. Postignut je određen napredak, ali provedba zaostaje. Udruživanje potrošača je u Turskoj još uvijek jako slabo. Turska je ostvarila određen napredak u području *zdravstvene zaštite*. Usklađenost je također umjereno uznapredovala. Administrativni kapaciteti nastavljaju se poboljšavati.

Što se tiče *Carinske unije*, Turska je dostigla visok stupanj usklađenosti. Ipak, usklađivanje nije gotovo kada su u pitanju zone slobodne trgovine, oslobađanje od carinskih naknada, borba protiv krivotvorene robe, te naknadno oslobađanje. Turske *duty-free* radnje na njenim

ulaznim tačkama nisu u skladu sa *acquis*-em. Turska je također dostigla naprednu razinu kada je u pitanju usklađenost u oblasti *vanjskih odnosa*, ali ne i potpunu usklađenost sa stavovima EU u WTO i OECD [Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj].

Turska nastavlja usaglašavanje sa Zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom EU. Turska je nastavila svoje aktivnosti na promociji regionalne stabilnosti u skladu sa politikama EU. Želja Turske da nastavi doprinositi ESDP-u je dobrodošla. Ipak, Turska se protivi priključenju Republike Cipar i Malte u saradnju EU-NATO. Turska nije uskladila svoje pozicije sa stavom EU o članstvu određenih grupa isporučilaca. Turska nije potpisala Statut Međunarodnog krivičnog suda. Turska još uvijek drži granicu sa Armenijom zatvorenom.

Pripreme vezane za *finansijsku kontrolu* dobro napreduju. Usvojeno je dodatno provedbeno zakonodavstvo. Ipak, usvajanje revidiranog zakona o turskom finansijskom sudu još uvijek nije završeno. Turska nije usvojila politiku i zakonodavstvo za oblast interne kontrole javnih finansija. Pripreme za uspostavu stalnih struktura za saradnju sa Evropskim uredom a suzbijanje prevara su u početnoj fazi. U oblasti *finansijskih i budžetskih odredbi* ne postoje posebne aktivnosti.